د سوسیالیزم سیاسي اقتصاد

لیکوال: نیکولای کلیسوف
ژباړن: جانباز شرافت

د سوسیالیزم سیاسي اقتصاد

لیکوال: نیکولای کلیسوف

ژباړن: جانباز شرافت

د کتاب نوم: د سوسياليزم سياسي اقتصاد

ليکوال: نيکولای کليسوف

ژباړن: جانباز شرافت

ډيزاين چاري: هوبر سپنتا

د بريښنايي خپرولو نېټه: مارچ، ۲۰۲۱

د ژباړن سریزه

سیاسي اقتصاد، د بشري ټولني د تکامل په بیلابیلو پړاوونو کي، د تولید د قوانینو او مادي نعمتونو د ویش د څرنگوالي علم دی. سیاسي اقتصاد موږ ته راښیي، چي څنگه د تولید وسایل، تولیدي مناسبات رامنځته کوي او د هغو تولیدي مناسباتو له مخي، اقتصادي نظامونه او تاریخي پړاوونه منځته راځي او هر تاریخي پړاو او اقتصادي نظام بیا ځانته خپله مخبناء، سیاسي سیستم، باورونه، عقاید، فرهنگ، هنرونه او اخلاق پنځوي. د هر اقتصادي نظام، سیاسي اقتصاد موږ ته دا راښیي، چي په هغه نظام کي، په کومو اوزارو تولید کیږي، د تولید کوم مناسبات حاکم دي، د تولیداتو ویش څه ډول دی او څو ډوله ارزښتونه په اقتصادي دوران کي عمل کوي. د سیاسي اقتصاد علم موږ ته راښیي، چي د یو مشخص اقتصادي نظام اصلي ترکیب، جوړښت او ودانۍ څه ډول ده، په هغه کي متقابلي اړیکي څرنگه دي او کوم تړاوونه او تضادونه پکښې دي.

د سیاسي اقتصاد د علم بنسټونه، په اتلسمه او نوولسمه پیړۍ کي په برتانیې او فرانسې کي د ډیویډ ریکارډو، آډم سمیټ او نورو بورژوا اقتصاد پوهانو لخوا ایښودل سوي، وروسته د کارل مارکس لخوا په ډیر نوښتگر ډول، دا علم ته پراختیا ورکول سول. مارکس، د پانگوالي نظام د سیاسي اقتصاد له مطالعې او څیړني وروسته، په هغه کي سته تضادونه وموندل او د هغو تضادونو د نښتو او تکامل پایله، چي د یوې سوسیالیستي ټولني جوړیدل دي؛ یې وښودل.

زموږ په چاپیریال کي، د پانگوالۍ د سیاسي اقتصاد په اړه، ډیر کتابونه سته، خو داسي کتاب، چي د سوسیالیزم سیاسي اقتصاد تشریح کړي؛ ډیر لږ موندل کیږي او له سوسیالیزم څخه د خلگو ټوله پېژندنه تر دې پوري لنډه ده، چي سوسیالیستي اقتصاد یوازي د لوړپوړو دولتي چارواکو لخوا په جبر او استبداد د مرکزي اقتصادي پلانونو عملي کول دي. په بله خوا کي بیا ډیر کتابونه او رسنیز چینلونه سته، چي د خلگو د لږ او ناسم پوهاوي څخه په گټې اخیستني، د سوسیالیزم په اړه کرکه، درواغ او افواهات خپروي.

دا کتاب ما (ژباړن) د یوې ورانې سوي ودانی، د کتابونو په منځ کې موندلی او د هغه له مطالعې وروسته مې اړینه وګڼل، چې پښتو ژبې ته وژباړل سي، تر څو د پښتنو ځوانانو په منځ کې علمي، سیاسي او فلسفي روښانتیا لا زیاته خپره سي.

د کتاب یوه ځانګړنه که دا وي، چې په ډېر ساده ډول یې دا ښودلې، چې د سوسیالیستي ټولني اقتصادي بنسټونه کوم دي، حاکم مناسبات پکښې څه ډول دي، د تولید لړۍ او ویش څه ډول ترسره کیږي او د سوسیالیستي اقتصادي تګلورۍ ټولنیز ژوند پر کوم لوری بیایي؛ د هغه ترڅنګ یې د شلمي پېړۍ د سوسیالیستي هیوادونو اقتصادي ارقام او شمېرني هم را اخیستي، تر څو په عمل کې د تیورۍ واقعیتونه او عینیتونه هم وښودل سي.

ترڅنګ یې دا کتاب د سوسیالیزم په اړه د دوښمنانه او کرکجنو تبلیغاتو، لکه دا چې سوسیالیستي نظام یوازې د لوړپوړو حکومتي چارواکو لخوا د مرکزي پلان جوړوني اقتصاد دی، په سوسیالیزم کې ټول ملکیتونه یو کیږي، هر څه ټولنیز ګرځي او د انسان د فردي تکامل مخه نیسي؛ په اړه هم ښه سپیناوی لري او د هغو تبلیغاتو او درواغو د شنډولو وسیله هم ګرځي.

که د کتاب ځیني برخي لوستونکو ته پېچلي وي، اړینه داده، چې هغوی د دې کتاب ترڅنګ د مارکسیستي فلسفې نور پښتو ته ژباړل سوي کتابونه، په ځانګړي ډول، د کمونسټ ګوند مانوفیسټ، د مبارزې الفبا، د اکټوبر انقلاب، سټالین او د سوسیالیستي اقتصاد تجربه او نور ولولي، تر څو دوی ته د یو ټوله انیز او کُلي لرلید په ورکولو کې مرسته ورسره وکړي.

په پای کې، ټولو زیار ایستونکو ته د هغوی په لیرې او نژدې موخو کې، د مادي او معنوي بریالیتوبونو د هیلي په څرګندولو سره تاسي د کتاب لوستلو ته پرېږدم.

د لیکوال لنډه پېژندنه

نیکولای کلیسوف په ۱۹۲۵ کال کي، په یوې کروندګري کورنۍ کي زیږېدلی دی. په ۱۷ کلنۍ کي، په خپله خوښه د فاشیستانو پر وړاندي جګړې ته ولاړئ او په جګړې کي د خپلو وړتیاوو د ښودلو له کبله ورته انعامونه ورکول سوي. په ۱۹۴۴ کال کي د دوهم ځل لپاره ډېر زیات ټپي سو او تر رغېدو وروسته یې په یوه کالخوز کي، د عسلو مچیو د روزونکي په ډول کار پیل کړی. د ۱۹۴۵ کال له مني څخه، تر نن ورځي پوري یې د لنینګراډ په پوهنتون کي له زده کړیالۍ څخه نیولې، د یاد پوهنتون د سیاسي اقتصاد ډیپارټمنټ تر ریاست پوري مزل کړی. په دې موده کي یې ډېر آثار په اروپایي ژبو هم خپاره سوي دي. د اقتصادي علومو ډاکتر پروفیسور کلیسوف، د سیاسي اقتصاد په اړه، تر ۱۷۰ زیات علمي آثار کښلي دي. همدغسي پروفیسور کلیسوف، د سیاسي اقتصاد په برخه کي زرګونه کسان روزلي او ډاکټرۍ درجې شاوخوا سل تزسونه دده تر کتني او لارښووني لاندي تکمیل سوي دي. د اقتصاد په علم کي د نوښتګر کار او زرګونه زده کونکو په روزني کي د کلیسوف د چوپړونو په پار، ده ته د شوروي اتحاد دولتي نښان «د ویاړ نښان» هم ورکول سوی.

لړ

د سوسیالیزم سیاسي اقتصاد.. ۱

۱ – ولي به خامخا پانګوالي په سوسیالیزم اوړي؟.. ٤

۲ - آیا ځانته جلا ولسونه کولای سي، د پانګوالۍ له مزل پرته سوسیالیزم ته ولاړ سي؟.. ٦

۳ – په اوښتوني پړاو کي، د سوسیالیستي سمونونو میتودونه او شکلونه کوم دي؟... ۸

۴ – پانګوالي خصوصي مالکیت څه ډول، په سوسیالیستي مالکیت اوړي؟.. ۱۰

۵ - کروندګر څنګه د سوسیالیزم په لار کي ګامونه ایږدي؟... ۱۲

٦ – سوسیالیستي ټولنه کوم پړاوونه تېروي؟... ۱٤

۷ – د پرمختللي سوسیالیستي ټولني ځانګړني کومي دي؟.. ۱۷

دوهم څپرکی،.. ۲۱

د سوسیالیزم اقتصادي سیستم.. ۲۱

۱ – له څه څخه، د سوسیالیزم اقتصادي بنسټونه جوړېږي؟.. ۲۳

۲ – د سوسالیزم د اقتصادي قانون بنسټیز ماهیت څه دی؟.. ۲۵

۳ – د تولید پر وسایلو باندي د سوسیالیستي مالکیت د شکلونو دوه ګونی والی، کوم ګډ ټکي او کوم توپیرونه لري؟................ ۲٦

۴ – په سوسیالیستي نظام کي کوم شیان د وګړو شخصي شتمني جوړولای سي؟... ۲۹

۵ – ولي د سوسیالیستي اقتصاد پلان سوې وده شونې ده؟.. ۳۱

۷ – د علم او ټکنالوجۍ د پرمختګ له اغېزو سره، د کارکونکو په ځانګړتیاوو کي کوم بدلونونه راځي؟...................... ۳۳

۸ –ټوله ائیز عام محصول له څه شي څخه جوړ دی او څه ډول منځته راځي؟.. ۳۵

۹ – د پانګونو اغیزمنتوب په څه کي دی؟.. ۳۸

۱۰ – ملي عاید څه ډول ویشل کیږي؟.. ۳۹

۱۱ – د کار له مخي ویش په څه مانا دی؟.. ٤۳

۱۲ – د کاري ورځي اوږدوالی څومره دی؟.. ٤۵

۱۳ – په سوسیالیستي ټولني کي د فراغت له وختونو څخه څه ډول ګټه اخیستل کیږي؟.. ٤۷

دریم څپرکی،.. ٤۹

د سوسیالیستي ټولني اقتصادي سیستم او د هغه د تکامل تګلاري ۴۹
۱ – د اقتصاد مرکزي پلان جوړونه، څه ډول د اقتصادي بنسټونو د ځانواکۍ سره یو ځای ده؟ ۵۰
۲ - په سوسیالیستي تولیدي موسساتو کي د کار مزد په څه ډول ورکول کیږي؟ ۵۲
۳ – په مادي هڅوني کي انعامونه څه ونډه درلودلای سي؟ ۵۵
۴ – عام استهلاک حساب څه دی او څه ډول ګټه ورځخه اخیستل کیږي؟ ۵۵
۵ – په کرنه کي، د کاري مزد ورکول څه ډول وي؟ ۵۸
۶ – اقتصادي حسابونه څه ته وايي؟ ۵۹
۷ - د یوې موسسې عاید څه ډول کارېږي؟ ۶۰
۸ – وروستۍ بیه څه ته وايي او د توکو بیه په سوسیالیستي ټولني کي څه ډول ټاکل کیږي؟ ۶۳
۹ – د پرچون پلورني بیه څه ډول ټاکل کیږي؟ ۶۴
۱۰ ـ د خلګو اصلي عایدات له څه ځخه وي؟ ۶۶
۱۱ – پیسې څه ونډه لري او کومي دندي ترسره کولای سي؟ ۶۹
۱۲ – د پیسو دوران څه ډول پلان او تنظیمیږي؟ ۷۱
۱۳ – مالي چاري څه ونډه لري؟ ۷۳
۱۴ – کریډیټ ولي اړین دی او ونډه یې څه ده؟ ۷۵
وروستۍ خبري ۷۷

ډالۍ:

د سوسیالیزم د ودانۍ ځوانو رغونکو

ته!

د سوسیالیزم سیاسي اقتصاد

د پانګوالۍ او سوسیالیزم د سیاسي اقتصاد ترمنځ اصولي توپیرونه شته. دا توپیرونه، د پانګوالي او سوسیالیستي تولیدي مناسباتو د بنسټیزو توپیرونو څخه را پیدا سوي دي. سیاسي اقتصاد د سوسیالیزم د مادي او تخنیکي بنسټونو د ودي له لاري، د شکلونو، شرایطو او سوسیالیستي تولیداتو له پراختیا سره د کمونیزم مادي او تخنیکي بېخبنا ښیي. سیاسي اقتصاد، تولیدي مناسبات د خوځښت او د تولیدي عواملو له تکامل سره په اړیکه کي ښیي او د هغوی د اغیزمنتوب لوړیدل سره مطالعه کوي. **د مادي او تخنیکي بنسټونو تکامل له اقتصادي اړخه څېړل کیږي، چي دا چاره د پدیدو او اقتصادي پروسو د کمي او کیفي شرحي لپاره د ریاضي او احصایوي میتودونو څخه ګټي اخیستني ته اړتیا پیدا کوي.**

د سوسیالیزم د ودانۍ جوړښت اوږد تاریخي مزل غواړي. د بېلګي په ډول، په شوروي اتحاد کي سوسیالیستي انقلاب د ۱۹۱۷ کال په اکتوبر کي بریالی سو، خو د پرمختللي سوسیالیستي ټولني جوړول، په شپېتمه لسیزه کي ترسره سول. زموږ په وخت کي، په ځینو هیوادونو کي، د پرمختللي سوسیالیزم ودانۍ د رغولو په حال کي ده.

سیاسي اقتصاد، د علومو د یوې څانګي په ډول، ددا جوړښت تجربې پخې کوي او په ټولو هیوادونو کي د ودي د بیلابیلو پړاوونو پر مهال، د هر هیواد ځانته جلا شرایطو ته په پام سره، موږ ته د سوسیالیزم د جوړولو عمومي قانونمندۍ راښیي.

کمونستي ټولنه د خپل تکامل په پړاوونو کي دوه پړاوونه وهي، چي یو د سوسیالیزم او بل د کمونیزم دی. دواړه پړاوونه، د ګډو مناسباتو درلودونکي دي، خو هر یو یې ځانته د خپلو ځانته جلا مناسباتو لرونکي هم دي. د سوسیالیزم تر واکمنۍ لاندي، داسي تولیدي مناسبات حاکم وي، چي د عالي کمونستي ټولني په پړاو کي به نه وي (لکه د توکو – پیسو مناسبات، د کار په اندازه ویش او نور) له بلي خوا څخه د کمونستي مناسباتو پر مهال، داسي تولیدي مناسبات منځ ته راځي او وده کوي، چي په سوسیالیستي ټولني کي به نه وي. پر دې اساس سوسیالیزم او کمونیزم، د هغو توپیرونو سره – سره چي لري یې؛ بیا هم یوه ټولنه ده، خو د تکامل په دوو پړاوونو کي. د سوسیالیزم د سیاسي اقتصاد په

علم کي، هم د سوسیالیزم او کمونیزم مشترکي ځانګړني او هم د سوسیالیزم مشخصات راځي. سیاسي اقتصاد سوسیالیستي تولیدي مناسبات د هغوی د خوځښت پر مهال ښيي او په کمونستي مناسباتو باندي د هغوی د اوښتون تګلاري روښانوي. دا کتاب که څه هم د اقتصاد د علم ټولو سوالونو ته ځواب نه وايي، خو بیا هم هڅه پکښې سوې ده، چي د سوسیالیزم د سیاسي اقتصاد پر اصلي مسایلو باندي رڼا واچوي او دا کار يې په شوروي اتحاد (د نړۍ لومړنۍ هیواد چي پرمختللی سوسیالیزم پکښې حاکم سوی دی) کي د شته تولیدي مناسباتو او د هغو د ودي په مثالونو راوړلو سره کړی.

لومړی څپرکی،

د سوسیالیزم د اقتصادي سیستم

پیدایښت او وده

۱ - ولي به خامخا پانگوالي په سوسياليزم اوړي؟

۱ - د پانگوالي اقتصاد علم هڅه کوي، دا وښيي چي د پانگوالۍ اقتصاد نه له منځه تلونکی او تلپاتی دی. د دې سوال د سم ځواب لپاره باید هغه پروسې او پدیدې، چي د پانگوالي اقتصاد په دننه کي دي او وده کوي؛ تر څېړني لاندي ونيسو.

مارکسيزم - لنينيزم موږ ته راښيي، چي په بلي ټولني باندي، د يوې ټولني اوښتون باید د خلگو په فکرونو، خيالونو او هيلو کي نه، بلکې د مادي توليداتو په ودي او هغو اقتصادي قوانينو کي، چي دا توليدات سمبالوي؛ وپلټو.

۲ - د مادي نعمتونو د توليد هر تاريخي شکل دوه لوري لرونکي اړيکي راښيي، چي د خلگو او طبيعت او د خلگو ترمنځ خپلمنځي اړيکي (ټولنيزي اړيکي) دي. لومړی اړخ يې توليدي ځواکونه دي، چي په هغه کي د توليد وسايل (د کار اوزار) او د کار وړ کسان راځي. که چيري تاسي په پورته جملي کي ژور سوچ وکړئ؛ په دې به پوه سئ، چي د توليد وسايل تر هغه مهاله چي انسان پر هغو اغېزه ونه کړي [د کار په واسطه يې د توليد لپاره پر کار وانه چوي - ژ] په هيڅ درد نه خوړل کېږي. پر دې اساس، زيار ايستونکي اصلي توليدي ځواکونه دي.

۳ - د توليد د ډول دوهم اړخ، د خلگو ترمنځ توليدي مناسبات جوړوي. توليدي مناسبات، د نورو طبيعي پديدو په ډول، په خپل لومړني شکل کي نه دي پاتي سوي، بلکې تل د ودي په حال کي وي او د هغوی وده د ټولني د توليدي ځوکونو له ودي سره تړلي دي. د توليد د دواړو ډولونو متقابله اغېزه، د توليدي مناسباتو د مطابقت د قانون په واسطه، د توليدي ځواکونو د ودي له کچي سره ټاکل کېږي، چي دا قانون د کارل مارکس په وسيله کشف سوی دی. د دې قانون عيني ماهيت دادی، چي د هر تاريخي پړاو پر مهال، د توليدي ځواکونو د تکامل سره باید د توليدي مناسباتو ټاکل سوی شکل هم د هغه سره مطابقت ولري. که چيري دا مطابقت نه وي؛ د توليدي ځواکونو وده د زړو سويو توليدي مناسباتو له لاسه کرارېږي او وروسته درېږي. د دې قانون حکم همدا دی، چي پانگوالي به خامخا په سوسياليزم بدلېږي.

د شلمي پېړۍ په لومړيو کي، د پانگوالي هيوادونو توليدي ځواکونه داسي کچي ته رسيدلي ول، چي د بې وزلۍ او ناداري څخه د خلگو د خلاصون او د ټولني د ټولو غړو د ورځ تر بلي زياتېدونکي هوسايني لپاره يې زمينه رامنځته کړې وه. توليدي ځواکونو عام خصلت خپل کړی

وو، ځکه د تولیداتو د بېلو - بېلو څانګو چي لسګونه ملیونه انسانانو کار پکښې کوئ؛ د پام وړ کچي ته زیات سوی وو، خو د تولید وسایل او د ټولنیز کار محصول د پانګوالو په خصوصي مالکیت کي وو.

د پانګوالۍ دا اساسي تضاد د دې لامل سو، چي تولیدات له دایمي کړکېچونو سره مخ سي. د بېو او بیکارۍ زیاتیدونکې کچه، چي تر ډېره یې ناسپین پوستي، ځوانان او نوي نسلونه ځپل؛ د پانګوالي د اقتصاد سره یو ځای ول. صنعتي جاسوسۍ او د خامو موادو او تولیداتو د بازارونو د خپلولو لپاره ګواښونکي سیالۍ د پانګوالۍ ځانګړني سوې او د وسله والو جګړو او امپریالیستي هیوادونو له لوري د پردیو هیوادونو د نیول کېدلو لامل سول.

د پانګوالو ډیوالي کیدل، د ملیونونو انسانانو بې رحمه ځبېښاک او د بیلابیلو ډولونو فسادونو او جنایتونو وده، د پانګوالي اقتصادي سیستم بدوالی لا ورپسي زیاتوی. د دغو ټولو تضادونو له منځه وړل یوازي د سوسیالیستي اقتصادي مناسباتو د را منځته کولو سره شوني دي.

۴ - پانګوالو، چي کلونه - کلونه یې د هغو محصولاتو زیاته اندازه برخه، چي د کارګرانو د زیار په وسیله تولید سوې وه، ځانته اخیستل؛ ځانته یې ډېري شتمنۍ موندلي دي. هغوی هغه لومړنۍ پانګه، چي د هغه پر بنسټ عصري صنعتي فابریکې او نني کرنیز فارمونه جوړ سول، ډېره موده وړاندي خپل کړي دي. ټول هغه څه چي دوی خپل کړي دي؛ باید د هغو کسانو سي، چي دا ټول ماشینونه، اوزار او محصولات یې د خپل زیار په واسطه تولید کړي. پر دې اساس، په ۱۹۱۷ کال کي د اکتوبر انقلاب، نه یوازي د سوسیالیزم پر لور د بشر رهبري کونکی دی، بلکې د عالي عدالت د حاکمیت سبب هم ګرځي.

۵ - د اکتوبر د انقلاب او دوهمي نړیوالي جګړې وروسته، اروپایي، آسیایي او امریکایي هیوادونه د سوسیالیزم پر خوا ولاړل او دا مهال سوسیالیزم د نړۍ پر ۱/۳ برخه حاکم دی. خو سوسیالیزم ته د هر هیواد د تګ شرایط جلا دي. هماغسي چي و . ا . لنین ویلي: «ټول ملتونه سوسیالیزم ته رسېږي، خو ټول په یوه شکل تر سوسیالیزم پوري نه سي تللای. هر ملت د ډموکراسۍ یو یا بل شکل، د پرولتاریا د دکتاتورۍ دا یا هغه شکل او د اوښتون د چټکوالي له کچي سره، سوسیالیزم ته د رسېدلو په لار کي تنوع او بیلابیلوالی رامنځته کوي.» د لنین ددا خبري ښه مصداق د سوسیالیستي هیوادونو سیاسي تاریخ دی.

۲ - آیا ځانته جلا ولسونه کولای سي، د پانګوالۍ له مزل پرته سوسیالیزم ته ولاړ سي؟

۱ – دې سوال ته لنډ ځواب داسي دی: هو، کولای سي! اوس به وګورو، چي زموږ د تائید بنسټونه څه دي؟

۲ – سوسیالیزم ته اوښتون په بیلابیلو تاریخي شرایطو کي ترسره کیږي. که څه هم د نړۍ په ځینو هیوادونو کي په لوړه کچه د پانګوالۍ مناسبات سته، خو د نړۍ په ډیرو هیوادونو کي بیا پانګوالۍ تراوسه هیڅ وده نه ده کړې، یا یې لږ وده کړې ده. آیا د یادو هیوادونو ولسونه کولای سي، سیده سوسیالیزم ته ولاړ سي؟ یا لومړی باید د پانګوالۍ پړاو تېر کړي او بیا سوسیالیزم ته ولاړ سي؟

۳ – پانګوالي، د یو ځانګړي اقتصادي او ټولنیز نظام په ډول، د انساني ټولني د تکامل په لړ کي یو اړین پړاو دی، خو دا په دې مانا نه ده، چي ټول هیوادونه لومړی باید د دې نظام خوند وګوري او بیا د سوسیالیزم خواته ولاړ سي. نن ورځ د ځمکي پر مخ داسي هیوادونه سته، چي د سوسیالیزم ودانی یې جوړه کړې ده، خو داسي هیوادونه بیا هم سته چي لاتراوسه هلته فیوډالي او قبیلوي مناسبات حاکم دي. د وروسته پاته هیوادونو لپاره د غیرپانګوالۍ لار، یا د سوسیالیستي لوري نیولو لار، سوسیالیزم ته لار باسي. سوسیالیستي لوری نیول، د یو هیواد د ودي داسي لار ده، چي هلته د پانګوالۍ مناسبات یا بیخي نه وي او یا د ډموکراتیکو اصلاحاتو پر مهال د ملي اقتصاد د پیاوړتیا لپاره ایستل سوې وي. سوسیالیستي لوري نیولو ته، سوسیالیستي لار نه سو ویلای، خو دا لار سوسیالیستي اوښتونونو ته لار پرانیزي. پر دې بنسټ، سوسیالیستي لوری نیول، په راتلونکي کي یو هیواد د سوسیالیزم د جوړولو خواته بیایي.

۴ – د امپریالیزم د کمزورۍ په شرایطو کي، هر هیواد پرته له دې چي د ودي په کوم حالت کي دی؛ کولای سي د سوسیالیزم خواته ولاړ سي. دا چاره، د ټولنیزو او اقتصادي بدلونونو د منځ ته راوړلو لامل کیږي، **پر دې بنسټ اړینه ده، چي په هر هیواد کي د سوسیالیزم د ودي او حاکمیت عمومي قانونمندۍ او تاریخي ځانګړتیاوي په پام کي ونیول سي.**

۵ – تجربو ښودلې، چې د کمونستانو له واک ته رسيدو وروسته، يو هيواد کولای سي. د ټولنيز او اقتصادي تکامل د يوه يا څو پړاوونو تېرولو پرته، سيده د سوسياليزم خواته ولاړ سي. د علمي کمونيزم بنسټ ايښودونکو، د سوسياليزم پر لور د ځينو هيوادونو د لنډې لاري په اړه، علمي استدلال کړی دی او هم يې د سوسياليستي لوري نيولو پر خوا، د هيوادونو د ودي عمومي قانونمندی ښودلي دي.

٦ – د دې لنډې لاري لومړنی حتمي شرط په يوه يا څو صنعتي هيوادونو کي، د سوسياليستي انقلاب بريا ده. انگلز په دې اړه ليکلي: «کله چي وروسته پاته هيوادونه وگوري، چي څه ډول کولای سو د ننني صنايعو توليدي ځواکونه د عامي شتمنۍ په ډول، د ټولي ټولني په چوپړ کي د يو کُل په توگه پر کار واچوو؛ يوازي هغه مهال وروسته پاته هيوادونه کولای سي د ودي دا لنډې لاري ته مخه کړي.» انگلز، دې ټکي ته هم اشاره کوي، چي د داسي لاري شونتيا د ټولو هغو هيوادونو لپاره ده، چي د پانگوالۍ څخه وړاندي پړاو کي دي.

۷ – د وروسته پاته هيوادونو په واسطه، د سوسياليزم د جوړولو تاريخي تجربو د يادو څرگندونو پخلی کړی دی. په شوروي اتحاد، منځنۍ آسيا او نوري نړۍ کي ډير هيوادونه د پانگوالۍ د پړاو له تېرولو پرته سوسياليزم ته رسيدلي دي. دغه راز، د سايبريا او ليري ختيځ ځيني ولسونو د لومړني کمون نظام څخه سيده سوسياليزم ته تللي. هغو ولسونو، د نورو وړونو سوسياليستي هيوادونو په همکارۍ، د سوسياليزم کلک مادي او تخنيکي بنسټونه ايښي او د هغو مطابق توليدي مناسبات يې رامنځته کړي دي.

د بېلگي په ډول، د مغولستان د خلگو جمهوريت د پانگوالۍ دورې تېرولو پرته، له فيوډاليزم څخه سوسياليزم ته ولاړی. د مغولستان خلگو د توليدي ځواکونو د لا زيات پرمختگ او ټولنيزو او اقتصادي سمونونو په راوستلو سره، فيوډالي مناسبات په سوسياليستي مناسباتو بدل کړي دي. په دې ډول، مغولستان په څلورو لسيزو کي د سلگونو کلونو لار وهلې ده.

۸ – د سوسياليستي هيوادونو د منځته راتلو سره، سوسياليزم ته د نورو هيوادونو د اوښتون چاره هم آسانه کيږي. د وروسته پاته اقتصادونو درلودونکي هيوادونه کولای سي، د سوسياليستي هيوادونو له ارزښتناکو تجربو څخه گټه واخلي، توليدي ځواکونو ته وده ورکړي او د استعمار د دوران وروسته پاته توب له منځه يوسي.

۹ – سوسیالیزم ته اوښتون په بیلابیلو شکلونو کي ترسره کیږي. هر هیواد خپلي ملي او تاریخي ځانګړني لري، چي د تولیدي ځواکونو د ودي او تولیدي مناسباتو د څرنګوالي په واسطه ټاکل کیږي.
۱۰ – یوازي سوسیالیزم کولای سي د تولیداتو چټکه او سیده وده را منځته کړي، د زیار ایستونکو ورځ تر بلي زیاتیدونکي مادي او فرهنګي اړتیاوي ورپوره کړي او بشریت د هغو بې حسابه رنځونو څخه، چي پانګوالی ور په برخه کړي دي؛ وساتي.

۳ – په اوښتوني پړاو کي، د سوسیالیستي سمونونو میتودونه او شکلونه کوم دي؟

۱ – د سوسیالیزم د ودانی بریاوي، تر ډیره، په دې پوري اړه لري، چي په یادو هیوادونو کي د اوښتون کوم شکلونه، میتودونه او کچي کارېږي؟ د نورو سوسیالیستي هیوادونو د تجربو ته پام نه کول د دې لامل کېږي، چي د سوسیالیزم د ودانی عمومي قانونمندی تر پښو لاندي سي او د میتودونو په ټاکلو کي تېروتني وسي. پر دې بنسټ، هم د خپل هیواد د ځانګړتیاوو په پام کي نه نیول او هم د نورو هیوادونو ړوند تقلید؛ دواړه زیانمنونکي دي.
۲ – د سوسیالیزم د ودانی د جوړولو یو ډېر اړین قانون، د اړوند هیواد د اقتصادي ودي کچه ده. له هغه ځایه، چي پانګوالي په ټولو هیوادونو کي په یوه کچه وده نه کوي او هر هیواد په خپله کچه پرمختګ کوي؛ نو د نورو هیوادونو سره یې د ودي په کچه کي توپیر هم وي. دا کچه پر سوسیالیستي سمونونو باندي ډیره اغېزه کوي. د یوه هیواد د اقتصادي ودي کچه، په وروستي تحلیل کي د هغه هیواد د تولیدي ځواکونو د کچي له مخي ټاکل کیږي. په هغو هیوادونو کي چي تولیدي ځواکونو وده نه وي کړې؛ له پانګوالی څخه مخکي مناسبات هلته حاکم دي، دا مناسبات د تولیدي ځواکونو وده کراروي او د زیار ایستونکو لاس ته د دولتي ځواک د لویدلو سره د سوسیالیستي سمونونو مخته وړل، له ستونزو سره مخ کوي. په داسي هیوادونو کي، سوسیالیزم ته اوښتون په اقتصاد، سیاست، ایډیالوژی، فرهنګ او ټولنیزو ژوندانه په نورو برخو کي، ډېر ژور او بنسټیز بدلونونه غواړي.[1] په داسي هیوادونو کي د تولیدي ځواکونو او تولیدي مناسباتو د مطلوب حالت او موجود حالت ترمنځ واټن خورا ډیر

[1]- زموږ ګران هیواد افغانستان هم د شدید تاریخي وروسته پاته توب، استعمارونو او نورو عواملو له کبله په ورته حالت کي دی او د سوسیالیزم ودانی جوړولو لپاره په پاکو لاسونو، ګرم زړه او سړو ماغزو ډېر ژور، دقیق، سنجېدلی او له هوډ او ځیرکتیا سره مل کار او زیار غواړي. (ژباړن)

وي، خو په پرمختللو پانگوالي هيوادونو کي د توليدي ځواکونو زياته وده د سوسياليستي سمونونو چاره آسانه کوي.

۳ – د نړۍ د لومړني سوسياليستي دولت جوړونکي و. ا . لنين وړاندوينه کړې وه، چي که څه هم په پرمختللو ټولنو کي د سوسياليستي انقلاب پيل به، نسبت وروسته پاته هيوادونو ته ستونزمن وي، خو د سوسياليزم د ودانۍ جوړول بيا پکښې آسانه دي. د اقتصاد د ودي لوړه کچه له دې سببه د سوسياليزم د ودانۍ جوړول آسانوي، چي پياوړې مادي بېخبناء له وړاندي را منځته شوې او خلگ د ماشيني توليداتو سره بلد وي. ورسره هممهاله پراختيا موندلې پانگوالي، په ټولنه کي د سوسياليستي سمونونو رامنځته کول پيچلي کوي. د خصوصي مالکيت د تفکر ډول چي بورژوازي يې تبليغوي؛ د خلگو په اذهانو او فکرونو کي ډيري ريښې کړي وي. نو پر دې بنسټ، که د سوسياليستي سمونونو لپاره يوازي د توليدي ځواکونو د ودي کچه په پام کي نيسو؛ بيا به مو هم تېروتنه کړې وي.

۴ – همدارنگه د سمونونو د چټکتيا د کچي په ټاکلو کي بيلابيل عوامل اغېزه کوي. هر ډول بېړه، بېځايه تلوار او د سمبالولو له هغو شکلونو څخه گټه اخيستنه، چي د هغو شرايط لا تراوسه برابر سوي نه وي؛ نه يوازي دا چي په ټولنه کي سوسياليستي اوښتونونه نه چټکوي؛ بلکې د هغوی کراريدلو لامل گرځي. په ځانگړي ډول، عام اقتصاد ته د کوچنيو خصوصي ملکيتونو په ادغامولو کي بېړه، د سوسياليزم ودانۍ ته خورا ډېر زيان رسوي.

۵ – د سوسياليستي بدلونونو د سم شکل او همغږۍ د ټاکلو لپاره بايد د دغو دوو عواملو ترمنځ نه شلېدونکې اړيکه په پام کي ونيول سي. د شکلونو او کړنلارو سمه ټاکنه د سوسياليزم د ودانۍ د جوړولو کچه چټکوي او ناسمه ټاکنه بيا په لار کي ستونزي جوړوي. د بېلگي په ډول، که هر مهال په کرنه کي، سوسياليستي سمونونه د توليد د وسايلو د اشتراکي کولو د مخکيني شکلونو څخه له گټي اخيستني (د ځمکي د يوځايي کرني لپاره رضاکاره خلگ، د کاري تعاون ډلي او نور) پرته پيل سي، دا چاره ډير کروندگر له اشتراکي اقتصاد څخه ليري کوي، د سوسياليستي بدلونونو کچه کراروي او د سوسياليزم د ودانۍ جوړولو لپاره لا زيات وخت ته اړتيا پيدا کوي.

۶ – له پانگوالۍ څخه سوسياليزم ته د اوښتون موده، يوازي د يو هيواد د اقتصادي ودي د کچي له مخي نه ټاکل کيږي، بلکې ډېرو نورو سياسي، تاريخي او نړيوالو عواملو سره هم تړلي دي. د بېلگي په

ډول، په شوروي اتحاد کي د خلگو د حاکميت له ټينگيدو څخه بيا د کرنيزو توليداتو تر کوپراتيفي کولو پوري ۱۷ کلونه تېر سول، په داسي حال کي چي په مغولستان کي يې بيا ۳۸ کاله وخت ونيوئ، خو په نورو سوسياليستي هيوادونو کي بيا دا موده لږ ول، لکه په بلغاريا کي يې ۱۴ کاله، د آلمان په ډموکراټيک جمهوريت کي ۱۱ کاله، په چکوسلواکيا کي ۱۲ کاله او د کوريا د خلگو په ډموکراټيک جمهوريت کي يې ۱۳ کاله ونيول. تاسي پام وکړئ، چي دا زماني توپيرونه څومره ډير دي.

۷ – بايد يادونه وکړو، چي په نورو هيوادونو کي د سوسياليزم بريا، له پانگوالۍ څخه سوسياليزم ته د وروسته پاته يا گاونډيو هيوادونو د اوښتون موده هم را کموي. اټکل سته، چي په راتلونکي کي سوسياليزم ته تلونکي نور هيوادونه به لا نوري بيلابيلي او ډول – ډول تگلاري او ميتودونه وکاروي او د سوسياليزم د ودانۍ په جوړولو کي به بيلابيل والی راولي.

۴ – پانگوالي خصوصي مالکيت څه ډول، په سوسياليستي مالکيت اوړي؟

۱ – په سوسياليستي مالکيت باندي د پانگوالي مالکيت اړول، د زيارايستونکو د سياسي واکمنۍ له ټينگېدو سره منځته راتلای سي. دا چاره، د عام مالکيت د رامنځته کولو لپاره تر ټولو اړين شرط دی.

۲ – هماغسي چي د زيارايستونکو لپاره د سياسي واک اخيستلو لاري – چاري بيلابېلي دي، هماغسي په ټولنيز مالکيت باندي د خصوصي مالکيت اړولو شکلونه او تگلاري هم جلا دي. دلته به د توليد د وسايلو د ټولنيز کولو عمومي قانونمندۍ او اصول وڅيړو، چي د ټولو سوسياليزم جوړونکو هيوادونو لپاره اړين دي.

۳ – د طبقاتي ځواکونو تناسب، اقتصادي وضعيت او د زيارايستونکو د واکمنۍ له لوري، د انقلابي گامونو د اخيستلو پر وړاندي، د پانگوالۍ د غبرگون څرنگوالی په دې برخه کي تر ټولو اغيزناک دي. که پانگوال د انقلابي تدابيرو پر وړاندي ټينگ مقاومت کوي، هغه مهال زيار ايستونکي اړ دي، د توليد وسايل په تلوار سره ملي کړي او دا کار د مالکيت د ضبطولو شکل ځانته اخلي، خو که د پانگوالۍ مقاومت شديد نه وو، هغه مهال د ملي کولو لړۍ بايد په کراري سره مخته ولاړه سي. په ځانگړو تاريخي شرايطو کي، چي ملي پانگوالي، د امپرياليزم پر وړاندي مبارزې کي له ډموکراټيکي جبهې سره يو ځای کيږي، د دې شونتيا رامنځته کيږي،

چي پانگوالي مالکيت باید په پراویز ډول او د دولتي پانگوالۍ په مرسته، په سوسیالیستي مالکيت باندي بدل سي. په دې شرایطو کي اړینه ده، چي تولیدي موسسې، ټرانسپورټ او د تولید نور وسایل، سوسیالیستي دولت له پانگوالو څخه رانیسي.

۴ – دا ټکی باید هېر نه کړو، چي د پانگوالۍ شتمنۍ یو ډول نه دي، بلکې په بیلابېلو شکلونو کي، لکه دولتي مالکيت، انحصاري – دولتي مالکيت، انحصاري مالکيت او د تولید پر وسایلو باندي لوی او منځنی خصوصي مالکيت په شکلونو کي سته. زیار ایستونکي د ملي کولو پر مهال هر شکل ته په جلا ډول سره پام کوي. د بېلگي په ډول، که د دولتي انحصاراتو او کوچنۍ پانگوالۍ، د مالکيت د خصوصي کولو پرمهال یو ډول میتودونو څخه گټه واخیستل سي؛ تېروتنه به وي.

۵ – د پانگوالۍ بیلابیلي موسسې، د تولیداتو د تمرکز له اړخه یو له بله جلا دي. د سوسیالیستي مالکيت د جوړولو پر مهال دا توپیرونو ته باید پام وسي. د بېلگي په ډول، د پانگوالۍ په کوچنیو موسساتو کي چي د کارگرانو شمېر یې ډېر نه دی؛ په ځانگړي ډول بیا په هغو ځانگو کي چي د تولیداتو زیاته برخه په هغو کوچنیو موسسو کي تولید کیږي، د ملي کولو د لړۍ پر مهال تلوار او بېړه، د تولیدي ځواکونو د ودي کچه کراروالی سي. حتی په ځیني مواردو کي، چي په هیواد کي دننه او په نړیواله کچه د طبقاتي ځواکونو تناسب سم نه وي؛ دا ډول بېړه کولای سي، د زیار ایستونکو سیاسي بریاوي هم له منځه یوسي.

٦ – له خصوصي تولیدي موسسو څخه، د سوسیالیزم د ودانۍ لپاره گټي اخیستني کي، لومړی پړاو کېدلای سي، کارگري کنټرول وي. کارگري کنټرول د پانگوالۍ فعالیت داسي تنظیموي، چي تولیدات تر ډېره پوري د زیار ایستونکو د گټو تابع سي. د پانگوالي موسسو زیار ایستونکي د کارگري کنټرول په واسطه، د کار د مولدیت د زیاتولي، تولیداتو د تکامل، د محصولاتو د بیي د ټیټوالي او نورو کارونو لپاره هڅه کوي. کارگري کنټرول په ټولو هغو هیوادونو کي، چي د سوسیالیزم لار یې په مخه کړې وي؛ په لږ و ډېره کچه حاکم کیږي.

۷ – له پانگوالۍ څخه سوسیالیزم ته د اوښتون تر ټولو مهم شکل، چي په ټولو هغو هیوادونو کي، چي له پانگوالۍ څخه سوسیالیزم ته تللي دي؛ دود هم دی، د «دولتي پانگوالۍ» اقتصادي سیستم دی. دا سیستم د تولید پر وسایلو د دوه ډوله مالکيت رامنځته کونکی دی، هم عام دولتي مالکيت او هم خصوصي پانگوالي مالکيت. سوسیالیزم ته د اوښتون په انتقالي پړاو

کي، د دولتي پانګوالۍ سيستم، د پانګوالي اقتصاد عناصر (چي فعاليت ته يې په هيواد کي اجازه ورکول کيږي) د سوسياليزم په ګټه تنظيم او کنټرولوي او له هغه څخه ګټه اخلي. د دولتي پانګوالۍ په سيستم کي د و . ا . لنين له قوله: «داسي اقتصادي سياست عملي کيږي، چي پانګوالي ونه سي کړای، له هغه چوکاټ او شرايطو څخه چي پرولتاريا ورته ټاکلي دي؛ پښه واړوي.»[2]

۸ – د اروپا په سوسياليستي هيوادونو کي د ملي کولو لړۍ، د لويو انحصاري ملکيتونو د سوسياليستي کولو سره پيل سول، چي د نازيانو سره يې فعاله همکاري کړې وه. د لويو انحصاري ملکيتونو د ملي کولو په لړ کي هغوی ته هيڅ ډول جبران ورنه کول سو.

۹ – د منځنۍ پانګوالۍ د ملکيتونو د ملي کولو پر مهال، د دولتي قوانينو سره سم بايد د هغه ټوله بيه يا يوه برخه يې مالکينو ته ورکول سي. په ډېرو اروپايي سوسياليستي هيوادونو لکه بلغاريا، چکسلواکيا، پولنډ او آلمان په ډموکراټيک جمهوريت کي، پانګوالي موسسې په داسي ډول ملي سولې، چي پخوانيو خاوندانو ته يې د دولتي پورونو پاڼي ورکول سوې. د پورونو د پاڼو په ورکولو سره پخوانيو خاوندانو ته يې په کلني ډول د موسسې د ټولي بيې څخه ۳٪ - ٦٪ ورکول کيدلې. کېدلای سوای، د پور پاڼي په ميراث پاتي سي، خو خاوندانو يې پر بل چا باندي خرڅولای نسوای. داسي څوک ول هم نه، چي دا پاڼي رانيسي.

۱۰ – د سوسياليستي مالکيت رامنځته کول يوازي د لويو ځمکوالو او پانګوالو څخه د مالکيت ضبطول نه دي. دا ګامونه يوازي لومړني پړاوونه دي او د هغه په دوام د توليد هغه وسايل، چي د زيار ايستونکو لاس ته لويدلي دي، د لا ښې ودي او تکامل لپاره، د ملي اقتصاد د پلان سوي تنظيم سره پر کار اچول کيږي. دا ټولي دندي ډېر دقيق او نه ستړې کېدونکي زيار غواړي.

۵ - کروندګر څنګه د سوسياليزم په لار کي ګامونه ايږدي؟

[2]- په دې اړوند، زموږ په عصر کي تر ټولو ښې بيلګې د چين او ويتنام د خلقي جمهوريتونو دي. دغو دواړو هيوادونو، د کمونستو ګوندونو تر حاکميت لاندي، سوسياليزم ته په اوښتوني پړاو کي، د پانګوالۍ عناصر په ډېر برياليتوب سره، د فيوډالي وروسته پاته توب د له منځه وړلو او سوسياليزم د ودانۍ جوړولو لپاره، د اړيني تخنيکي ودي او توليدي ځواکونو د تکامل په موخه پر کار اچولي. (ژباړن)

دا موضوع د سوسیالیزم د ودانۍ د جوړولو ډیر پېچلی کار دی.

۱ – په ډېرو هیوادونو کې د کروندګرو طبقه د پام وړ شمېر، یا تر ټولو ډېر کار ځواک جوړوي. د کارګري طبقې په پلویتوب باندې له کروندګري طبقې سره د یووالي پرته، د سوسیالیزم بریا ناشونې ده. پر دې اساس، په هر هیواد کې د سوسیالیزم بریا په دې پوري تړلې ده، چې کوم شمېر کروندګر د سوسیالیزم له پروسې سره یو ځای سوي دي.
۲ – د سوسیالیزم پر لور د کروندګرو لار، د کارګرانو د لاري په نسبت توپیر کوي. علت یې هم دادی، چې د پانګوالي مناسباتو په حاکمیت کې، د کروندګرو اقتصادي او سیاسي حالت د کارګرانو په نسبت توپیر کوي. کروندګر، د کوچنیو خصوصي ملکیتونو درلودونکي دي، خو مالکیت یې بیا پر خپل شخصي کار او زیار ولاړ دی. پر دې اساس، د کروندګرو کوچنی خصوصي مالکیت نه سو کولای، د پانګوالو د مالکیت په ډول ضبط کړو. سوسیالیستي مالکیت ته، د خصوصي کروندګرو د مالکیت اړول، یوه اوږده لړۍ ده، چې یو شمېر اوښتونکي ګامونه غواړي. و . ا . لنین ویلي وه: «د کوچنیو بزګري اقتصادونو څخه نه سو کولای، یوه پلا لویه کرنیزه موسسه جوړه کړو. ناشونې ده، هغه کرنیزي چاري، چې تراوسه په نامنظم ډول سرته رسیدلې، یوه پلا عام او اشتراکي وګرځي او ځانته د لویو تولیداتو شکل واخلي.»
۴ – د سوسیالیزم ودانۍ ته د کروندګرو د خپلولو اصلي ځانګړنه په دې کي ده، چې دوی د تولید شخصي وسایل په خپله خوښه، د یوځایي تولید موسساتو ته وروړي، خو د دغو موسساتو سره د دوی په خپله خوښه یو ځای کیدل په دې مانا نه دي، چې ګواکي کروندګرو د سوسیالیزم لار په مخه کړې ده. د بېلګي په ډول، په شوروي اتحاد کي سوسیالیستي دولت، د هغو نویو تاسیس سویو موسساتو څخه چي «کالخوز» نومیدل، هر اړخیز مالي، کریډیټي، تخنیکي او سازماني ملاتړ کوي، چي دا چاره د کالخوزي نظام د ټینګیدلو سبب کېږي.
۵ – د کروندګرو پخوانی فکري ډول، چي غواړي پر خپلو وسایلو باندي په خپلو ځمکو کي کار وکړي، د دې خنډ ګرځي، چي د کرني اشتراکي کولو ته مخه کړي. ملګری و . ا . لنین په دې اړه یادونه کوي: « په تلوار او د بهرني حکمونو او فرمانونو سره د کرنیز اقتصاد بدلول، ډیر بېځایه فکر دی... د کروندګرو ملیوني ملکیتونو تر اغیزې لاندي راوستل، یوازي په پراویز ډول، په ډېر احتیاط او

د بریالیو موډلونو په وړاندې کولو سره شوني دي، ځکه کروندګر ډیر ربنتیا لیدونکي او د پخوانیو ځمکنیو اقتصادونو سره تړلي دي او یوازې د توصیو او لاربنوونو سره، د اړینو بدلونونو راوستلو ته زړه نه ښه کوي.»

پر دې بنسټ کروندګر یوازې په پړاویز ډول، د تولیداتو په کوپراتیفي کولو سره، د رضاکارۍ له اصل سره یو ځای، په دې شرط چې خپلې مادي ګټې هم پکښې ویني؛ د سوسیالیزم خواته د اوښتون پر لار ګام ایږدي.

٦ – د کروندګرو اړوند دا حللاره په ټولو سوسیالیستي هیوادونو کې تر سترګو کیږي. په هغو ځایونو کې کرنیز اقتصادونه په خپله خوښه، له کوپراتیفونو سره یو ځای سوي دي. دولتي کرنیز موسسات یوازې په هغه ځای کې جوړیږي، چې هلته د کروندګرو کوچني مالکیتونه او ځمکې نه وي او د داسې موسساتو جوړول د کروندګرو د اقتصادي زیان لامل نه سي، **خو د کوپراتیفي کولو لړۍ هم په هر هیواد کې ځانته جلا شکلونه او میتودونه لري، چې د اړوند هیواد د تاریخي، ملي او فرهنګي ځانګړتیاوو څخه سرچینه اخلي.**[3]

٦ – سوسیالیستي ټولنه کوم پړاوونه تیروي؟

١ – سوسیالیزم، چې د کمونستي ټولني لومړی پړاو دی؛ اوږد تاریخي مزل غواړي. په دا موده کې سوسیالیزم ځانګړې ټولنیزې، اقتصادي او تاریخي دندې ترسره کوي، چې د کمونستي ټولني د جوړولو لپاره ور سپارل سوي دي. په شوروي اتحاد کې، د اکتوبر د سوسیالیستي انقلاب له بریا سره د سوسیالیزم د ودانۍ جوړول پیل سول، چې د دېرشمې لسیزې په پیل کې یې عمومي سوسیالیستي ټولنه رامنځته کړای سوه.

[3] - د کرنې د کوپراتیفي کولو، تعاوني کولو او اشتراکي کولو څخه غایي موخه داده، چې لوی کرنیز واحدونه رامنځته سي او په هغو کرنیزو واحدونو کې د عالي تخنیک او ماشینرۍ څخه په ګټې اخیستني، کرنیز تولیدات په کمي او کیفي ډول تکامل وکړي او د کروندګرو د ژوندانه او هوساینې کچه لوړه سي. په کوچنیو ځمکنیو ملکیتونو کې، له کرنیز تخنیک څخه ګټه اخیستنه او د تولیداتو د زیاتوالي سره د کروندګرو د ژوندانه ښه کېدل هغومره اقتصادي او تولیدي ګټورتوب او اغیزمنتوب نه لري. (ژباړن)

۲ – د سوسیالیزم د ودانۍ د جوړولو په اړه، یو شمېر داسي پوښتني کېږي، چي څه وخت پوهېدلای سو، نور په یو هیواد کي، د سوسیالیستي ټولني ودانۍ جوړه سوې ده؟ یا د پانګوالۍ څخه سوسیالیزم ته اوښتون څومره موده غواړي؟ ولي موږ وایو، چي په دې هیواد کي سوسیالیزم جوړ سوی دی، په داسي حال کي چي هغه هیواد لا د سوسیالیزم د ودانۍ جوړولو په پړاو کي وي؟ یادو پوښتنو ته سم ځوابونه هغه مهال ورکولای سو، چي د یو ټاکلي پړاو د پوره کولو، چي یو هیواد یې پوره کوي، یا د سوسیالیزم د جوړولو په لار کي، د بېلابېلو هیوادونو توپیریز وضاحت ورکړو.

۳ – د سوسیالیزم د ودانۍ جوړول، په اقتصاد، سیاست او ایډیالوژۍ کي د یو شمېر پېچلو دندو ترسره کول غواړي. دا دندي، په مادي، تخنیکي، ټولنیزو، اقتصادي، سیاسي او فرهنګي برخو کي د اوښتونونو او بدلونونو راوستل دي. د دغو بدلونونو په پایله کي ځبېښناکګر طبقات له منځه ځي، استثمار پای ته رسېږي او د کارګرانو، بزګرانو او روښانفکرانو په ژوندانه کي د پام وړ ښه والی راځي. د ټولني او وګړو ترمنځ مناسبات د همکارۍ او ملګرتیا شکل اخلي.

۴ – د انتقالي پړاو له پای ته رسېدلو سره، د هغې ټولني په بنسټونو کي د سوسیالیزم جوړولو چاري پیل کېږي. د سوسیالیستي مناسباتو تخنیکي او مادي بنسټونه وده کوي او پرمختللې سوسیالیستي ټولنه جوړېږي. په شوروي اتحاد کي د پرمختللي سوسیالیزم جوړول، د شلمي پېړۍ د دیرشمي لسیزي له پای څخه پیل او د شپېتمو کلونو تر پیل پوري وخت ونیوځ.[٤]

۵ – سوسیالیستي انقلابونه، په بېلابېلو هغو هیوادونو کي، چي د ودي بېلابېله کچه لري؛ سرته رسېږي. پر دې اساس په یادو هیوادونو کي د مولدیت، هوساینې او فرهنګ کچه هم یوه نه وي. د پانګوالۍ ځانګړنه داده، چي د بېلابېلو هیوادونو ترمنځ په اقتصادي کچه کي خورا زیات توپیرونه وي. د سوسیالیزم بریا په یوه هیواد کي، د پیاوړي مادي او تخنیکي بنسټونو د جوړولو په مانا دي!

٦ – د هیواد د سوسیالیستي کولو پر مهال، د ملي اقتصاد ټولي برخي د یو واحدي اقتصادي - ماشیني ټولګي په ډول سره یو ځای کېږي. په اقتصاد کي د بریښنایي کولو چاري چټکي وي او هڅه کېږي، د

---

[٤] ـ دا پړاو په چین کي، له ۱۹۷۹ څخه پیل سوی او اټکل کېږي، چي تر ۲۰۴۹ کال پوري به وخت نیسي. په ویتنام کي هم له ۱۹۸۰ څخه پیل سوي او تر ۲۰۴۵ کال پوري به دوام وکړي، خو د نړیوالو سوسیالیستي قدرتونو د شتون او پانګوالۍ د ګوابنونو د لړوالي پر مهال، دا کار په یوې لسیزي کي هم کېدلای سي. (ژباړن)

توليداتو د تکامل او خلکو د هوسايني لپاره د ټکنالوژۍ تر ټولو وروستۍ لاسته راوړني پر کار ولوېږي او د خلکو د ورځ تر بلي زياتيدونکو مادي او فرهنګي اړتياوو د پوره کولو لپاره، په پلان سوي ډول سمبال سي. د سوسياليزم د ودانۍ جوړولو لپاره د وړونو سوسياليستي هيوادونو همکارۍ او ملاتړ ته هم اړتيا ده.

۷ – د سوسياليزم بريا، په سوسياليستي مناسباتو باندي د پانګوالي مناسباتو د اوښتون او د ملي اقتصاد په ټولو برخو کي د عام اقتصاد د حاکميت په مانا ده.

۸ – د سوسياليستي اقتصاد د رامنځته کولو سره، په ټولنه کي نوي جوړښتونه منځ ته راځي او د ځېښناکګرو طبقاتو پر ځای، د کارګرانو او بزګرانو او روښانفکرانو ملګري طبقات را منځته کيږي.

۹ – د سوسياليزم بريا، د فعاله پلان سوي ملي اقتصاد، چي د کار په اندازه ويش پکښي ترسره کيږي؛ د را منځته کيدلو په معنا دی. دغه راز، د سوسياليزم بريا، ډيري نوري پيچلي دندي لکه د ښار او کلي ترمنځ د توپيرونو او د جسمي کار او ذهني کار ترمنځ د توپيرونو له منځه وړل هم غواړي.

۱۰ – د سوسياليزم د بريا تر ټولو اړين شرط، د فرهنګي انقلاب برياليتوب دی. سوسياليستي ټولنه د ټولو زيار ايستونکو په ګټه وده کوي، او نه يوازي د مادي اړتياوو د پوره کيدلو لوړه کچه رامنځته کوي، بلکې يو عالي ټولنيز سوسياليستي فرهنګ هم ورسره را منځته کيږي. فرهنګي انقلاب د زيار ايستونکو د ګټو ځواب ويونکی دی او په ورته وخت کي د توليداتو د ښې ودي سره هم مرسته کوي، ځکه لوی ماشيني توليدات د عالي تحصيلاتو درلودونکي کارکونکي او کارپوهان غواړي. د فرهنګي انقلاب په لړ کي، د بيسوادۍ له منځه وړل، د زده کړو د کچي لوړول او ټولو ته د مسلکي او تخنيکي زده کړو ورکول اړين دي.

۱۱ – د سوسياليزم د ودانۍ جوړولو ټولي برخي له يو بل سره ډير تړاوونه لري. د بېلګي په ډول، د سوسياليزم د مادي او تخنيکي بېخبناء را منځته کول، د فرهنګي انقلاب د مخته وړلو زمينه برابروي. فرهنګي انقلاب بيا خپله د سوسياليزم مادي او تخنيکي ودانۍ د جوړولو کار چټکوي، خو هره دا لړۍ په خپلواک ډول مخته ځي او کېدلای سي له بلي لړۍ څخه مخکي يا شاته وي، خو د سوسياليزم د بريا لپاره بيا هم د ټولو بدلونونو راتلل اړين دي.

۱۲ – د سوسیالیزم بریا، د هر ډول ملي، طبقاتي، نژادي او سیاسي ظلمونو څخه د زیار ایستونکو د خلاصون او عمومي – ټولنیزي شتمنۍ د را منځته کولو په معنا دی. د همدغو ځانګړنو له مخي، په یوه هیواد کي د سوسیالیزم د ودانۍ جوړولو کچه ټاکل کیږي.
۱۳ – پورته یاد سوي ټول پړاوونه د تاریخ د جبر برخي دي او د هر هغه هیواد لپاره چي د سوسیالیزم پر لور یې ګام ایښی وي؛ اړین ګڼل کیږي.
ټول نوي سوسیالیستي سوي هیوادونه، د سوسیالیزم انتقالي او اوښتوني پړاو تېرولو ته اړتیا لري، چي د هغه په لړ کي پخوانۍ ټولنه په نوي ټولني بدلېږي.
۱۴ – پرمختللي سوسیالیزم ته اوښتون بیا، د ټولنیزو مناسباتو د لا ښې او زیاتي ودي په معنا دی. د پرمختللي سوسیالیزم په شرایطو کي، تولیدي ځواکونه او تولیدي مناسبات ډېري لوړي کچې ته رسیږي، چي د مخکینیو پړاوونو په نسبت د نویو کمي او کیفي ځانګړنو درلودونکي وي.

۷ – د پرمختللي سوسیالیستي ټولني ځانګړني کومي دي؟

۱ – پرمختللې سوسیالیستي ټولنه یو لړ ښکاره ځانګړني لري، چي د سوسیالیستي ټولني د ودي له نورو پړاوونو سره توپیر کوي. **څه ډول چي پورته مو یادونه وکړل، د پرمختللي سوسیالیستي ټولني تر ټولو څرګنده نښه داده، چي عالي تخنیکي وسایل، مادي هوساینه او ټولنیز – انساني فرهنګ ولري.**
۲ – پرمختللې سوسیالیستي ټولنه، کمونیزم ته د اوښتون په لار کي یو قانونمند پړاو دی، تر څو په هغه پړاو کي بیا «هر چاته د خپل اړتیا په اندازه» اصل پر ځای سي او هغه پړاو ته د رسیدلو لپاره مادي او فرهنګي زمینه برابره کړي.
۳ – د تولیدي ځواکونو د ودي له کیفي کچي (په عالي تخنیک سره سمبالیدل) سره په ټولنه کي د دې شونتیا را منځته کیږي، تر څو هغه دندي، چي د ځانګړتیا او کچي له اړخه ډېري پیچلي وي؛ ترسره کړای سي. په دې لړ کي دخلګو د مادي هوسایني او فرهنګي کچي لوړوالی تر ټولو زیات لومړیتوب لري.

۴ – د پرمختللي سوسالیستي ټولني مادي او تخنیکي بنسټونه په هر اړخیز ډول وده کوي. که د سوسیالیزم د ودانۍ جوړولو پر مهال ښه هڅه وسي؛ د نړیوال سوسیالیستي کار د ویش سره لا ښه پرمختګونه رامنځته کیدلای سي.

۵ – د شوروي اتحاد په ملي اقتصاد کي، د تخینکي پرمختګ ټاکونکي څانګي لکه بریښنا، کیمیاوي او پټروشیمي صنایع ماشین جوړوني او اوزار جوړوني تر پخوا زیاته وده کړې ده او ددا برخو سره یو ځای، کرنه هم میکانیزه سوې ده. په سوسیالیستي ټولني کي د تخنیک دوامداره تکامل او نوښت ته اړتیا ده او په ښه ډول سره زمینه ورته برابرېږي.

٦ – په شوروي اتحاد کي پرمختللي سوسیالیزم ته اوښتون، د زیار ایستونکو د زده کړي او فرهنګ په کچي پوري اړه لري، د بېلګي په ډول، په ۱۹۳۹ کال کي، د ښاري اوسیدونکو څخه یوازي ۲۴،۴٪ عالي او منځني تحصیلات درلودل او په کلیو کي بیا دا شمېر ٦،۳٪ وو. په داسي حال کي چي په ۱۹۸۲ کال کي ۸۸٪ ښاري زیارایستونکو عالي او منځني تحصیلات درلودل او دا کچه بیا په کلیو کي ۷٦٪ ته پورته سول. دا ارقام په دې مانا دي، چي د سوسیالیزم په لومړني پړاو کي، لږو خلګو عالي او منځنۍ زده کړي درلودې، خو د پرمختللي سوسیالیزم په پړاو کي اکثریت خلګو عالي او منځنۍ زده کړي کړي وې.

۱ - شکل

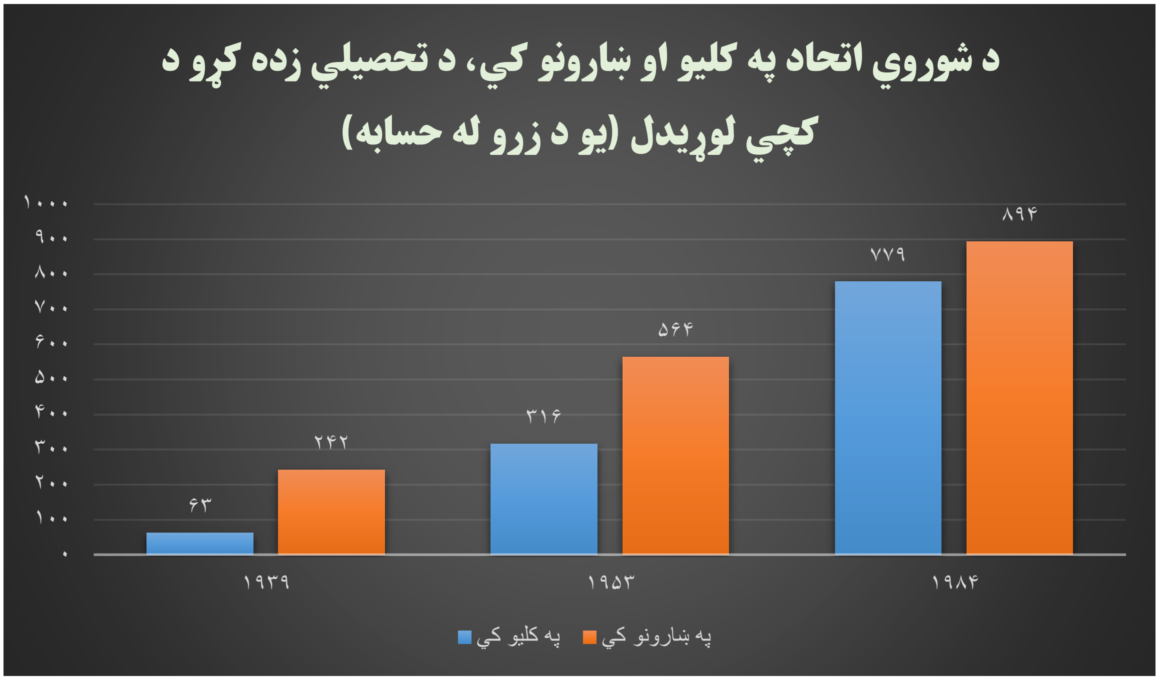

۷ – د پرمختللي سوسياليزم د ودانی جوړولو يو بله پايله د ټولني په طبقاتي جوړښت کي د بدلونونو رامنځته کول دي. په دې مانا چي د کروندگرو ډيره برخه د کوپراتيفي او کالخوزي کرني څخه د توليداتو دولتي سکټور ته ور گرځي. البته د دې کار لپاره خورا زيات تخنيکي امکانات او ذهني جوړجاړی اړين دی.

۲- شکل

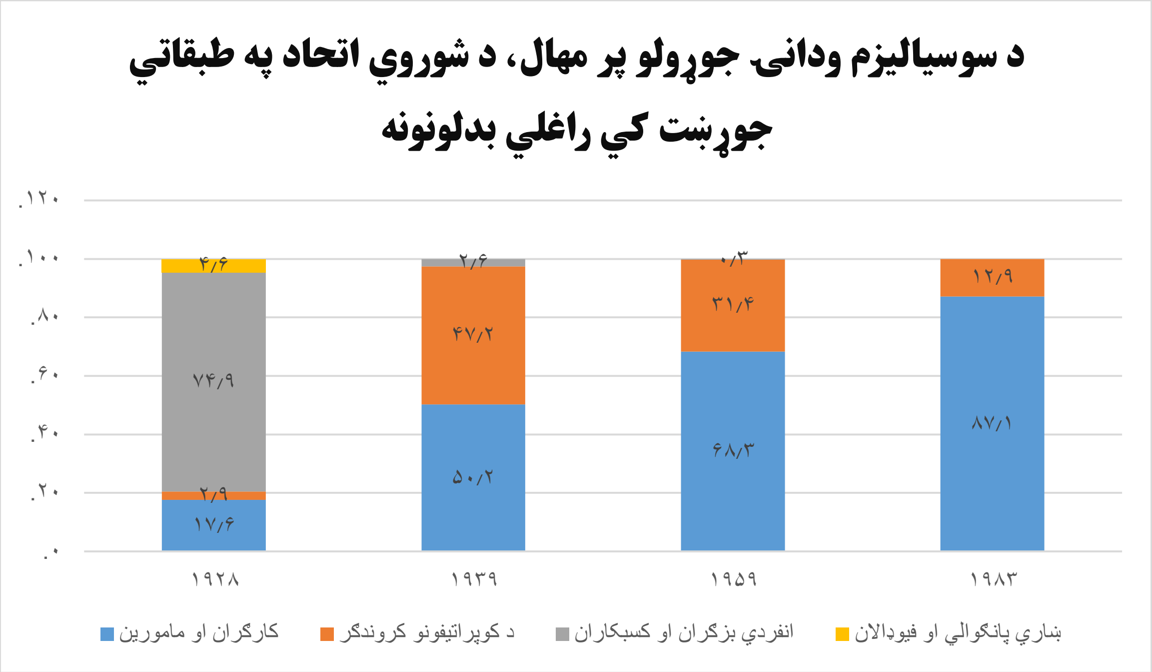

۸ – د عام مالکیت له زیاتیدلو سره، د ملي اقتصاد د پلان اداره هم زیاته وده کوي. تمه کیږي، چې یاده ادراه باید اوږدمهاله پلانونه جوړ کړي او د خپلو پلانونو لپاره دقیق علمي استدلال او محاسباتي سنجشونه وړاندې کړي.

۹ – د زیارایستونکو لپاره د مادي نعمتونو په ویش کې د پام وړ بدلونونه راځي، په دې مانا چې د ترسره سوي کار کمیت او کیفیت ته په لا ښه دقت سره پام کیږي او د عامو لګښتونو ونډه، چې د خلګو اړتیاوې پوره کوي؛ لا زیاتیږي.

۱۰ – په دې ډول سره، د ټولنیز ژوندانه په ټولو برخو کې، ژور بدلونونه راځي او د دغو بدلونونو سره کېدلای سي د پرمختللې سوسیالیستي ټولنې په اړه خبرې وسي.

دوهم څپرکی،

د سوسیالیزم اقتصادي سیستم

۱ – له څه څخه، د سوسیالیزم اقتصادي بنسټونه جوړیږي؟

۱ – د پانګوالي ټولني پر خلاف، په سوسیالیستي ټولني کي دا بنسټ د خصوصي مالکیت پر اساس نه، بلکې د تولید پر وسایلو له عام مالکیت څخه جوړ سوی دی. د پانګوالۍ تر حاکمیت لاندي نه یوازي ځمکي، د هستوګني څو پوړیزه ودانۍ، ورکشاپونه، مغازې، رستورانتونه او هوټلونه، بلکې فابریکې، کارخانې، کانونه او بانکونه هم کېدلا سي، په جلا وګړو پوري تړلي وي او نور کارپوهان، کارګران او انجنیران په هغو موسساتو کي ټاکل کیږي.

۲ – د خصوصي مالکیت خاوندان او ځیښناکګر، د کارکونکو د کار یوه زیاته برخه ځانته خپلوي، په داسي حال کي چي دا عواید خپله په کارګرانو پوري تړلي دي. د بېلګي په ډول، که یو پانګوال د یوې جوړې جامو لپاره (د ټوکر د بیې د خیاطۍ ماشین د رغولو، بریښنا د لګښت، د ځمکي اجارې، د کارګرانو د مزد تادیې په پام کي نیولو سره) ۲۰ ډالره ولګوي، دا جامې په ۳۰ ډالره پلورل کیږي، چي په پایله کي ۱۰ ډالر خالص عاید د پانګوال جیب ته لویږي. اوس تاسي حساب وکړئ، چي یوه فابریکه به په یوې اونۍ، یوې میاشت او یوه کال کي، څومره جامې تولید کړای سي؟ خو په سوسیالیستي ټولني کي بیا ټول عواید بیرته په خلګو او کارګرانو پوري اړه لري او پر همدوی ویشل کیږي.

د حیرانتیا خبره نه ده، چي د خصوصي مالکیت خاوندان د سوسیالیزم سرسخته دوښمنان دي، ځکه سوسیالیزم د دوی لوی استثماري خصوصي مالکیت له منځه وړي او د تولید پر وسایلو عام خصوصي مالکیت رامنځته کوي.

۳ – سوسیالیستي مالکیت پر دوه ډوله دی، یعنې دولتي مالکیت او کالخوزي یا کوپراتیفي مالکیت. همداسي د هغو مسلکي او عامو سازمانونو شتمني (لکه د سپورټي سازمانونو اړین وسایل او اوزار، چي د چارو د مخته وړلو لپاره یې پکاریږي) هم په سوسیالیستي مالکیت کي راځي. هیڅ څوک حق نه لري، دا ملکیتونه، د خپلو شخصي ګټو لپاره وکاروي.

۴ – باید ووایو، چي په هره طبقاتي ټولنه کي د تولید پر وسایلو د مالکیت د شکل څرنګوالی د هغې ټولني ټولنیز او اقتصادي جوړښتونه او د بیلابیلو ډلو ګټي او زیانونه راښیي. **د کمونستي او کارګري**

گوندونو لپاره، د تولید پر وسایلو باندي د مالکیت د وضعي تحلیل او په هغه باندي پوهېدل، هم له سوسیالیستي انقلاب څخه وړاندي او هم وروسته، ډېر اړین دي. دا تحلیل زموږ سره مرسته کوي، چي اقتصادي تاکتیک او ستراتیژي په علمي ډول سره جوړه سي او د ډېرو لږو ضایعاتو سره، په عمل کي پلې سي.

۵ – په صنایعو، کرني او خدماتو کي د تولید د وسایلو اړوند، د سوسیالیستي ټولني د ټولو غړو د حقوقو یوشان والی، له انسان څخه د انسان هر ډول استثمار له منځه وړي. بانکونه، موزیمونه، ښوونځی، سټډیومونه، روغتونونه، سوداګریزي موسسې او ډېر ښاري هستوګنیز اپارتمانونه، ټول په حکومت – یعني په ټولو خلګو پوري اړه لري. په دې مانا، چي ټول خلګ د عامو تولیداتو د اغیزمنتوب او ګټورتوب پلویان دي، تر څو په پلان سوي ډول، د دوی ورځ تر بلي ډېریدونکي مادي او معنوي اړتیاوي پوره کړي.

٦ – د سوسیالیزم په شرایطو کي، د عامي شتمنۍ د ډېرولو یوازینۍ سرچینه د چا له استثمار پرته د ټولني په ګټه کار او زیار دی، چي د انسان لپاره مادي هوساینه او هر اړخیزه پیژندنه هم رامنځته کوي. د دغو عواملو په شتون کي، د تولیدي او سوداګریزو رازونو یا د تکړه استادانو له لوري د خپلو مهارتونو پټول له منځه ځي. د دې برعکس، په کار کي د اصولي او سالمي سیالۍ لپاره زمینه برابره سوې وي، چي سوسیالیستي سیالۍ ورته وایي. د دغو سیالیو ګډون کونکي هڅه کوي، په ښه ترینه تولیدي بڼي سره، د عامو شتمنیو په زیاتوالي کي سیالي وکړي.

۷ – د سوسیالیستي نظام له حاکمیت سره، هر کار د انسان او دده د ګټي لپاره ترسره کیږي. خلګ له ماشومتوب څخه نیولې تر بوډاتوب پوري په دې مسئله باندي پوهیږي. د بېلګي په ډول، هغه مهال، چي مور او پلار د خپلي دندي په ځای کي په کار لګیا وي؛ د هغوی اولادونه د ډېرو لږو پیسو په بدل کي، په وړوکتونونو او شیدو ځایونو کي روزل کیږي او هلته تکړه روزونکي او ډاکټران پر ماشومانو پام کوي.

دا چي د روغتیا یادونه مو کړې ده، باید ووایو، چي په ټولو سوسیالیستي هیوادونو کي، د ټولو لپاره روغتیایي خدمات وړیا دي. که څوک ناروغ سي؛ کولای سي د یوې ټلیفوني اړیکي په نیولو سره په وړیا ډول یو ډاکټر کور ته ور وغواړي، تر څو اړونده مرسته ورسره وکړي. که روغتون ته د ناروغ وړل

اړین وي؛ ډاکټران یې روغتون ته وړي او ترهغه مهاله چې په پوره ډول سره رغېږي؛ درملنه یې کوي. د ناروغۍ پر مهال، د خپل میاشتني معاش ٪۱۰۰ حقوق لري.

ښکاره ده، چې زیار ایستونکي انسانان د پانګوالي مناسباتو پر مهال، داسي حقوق نه سي درلودلای.

۸ – سوسیالیستي حکومت، چې د عمومي ښوونځیو، تخنیکي زده کړو ځایونو، او نورو موسساتو مالک دی؛ ماشومانو او ځوانانو ته په وړیا ډول زده کړي ورکوي او د هغوی لپاره، د هغوی په خپله خوښه ټاکل سوې ځانګه کي د زده کړو زمینه برابروي.

د عالي ښوونځیو او منځنیو مسلکي ښوونځیو زده کونکي له حکومت څخه معاش هم اخلي، چې د هغه معاش اندازه د زده کونکو له نمراتو او ټولګیو له مخي توپیر کوي.

۹ – خلګ، چې د تولید د وسایلو مالکین دي، د خپل کار د کمي او کیفي اندازې له مخي مزد اخلي.

باید یادونه وکړو، چې نقدي مزد، که څه هم د خلګو د عاید تر ټولو اصلي برخه ده، د عاید یوازینۍ سرچینه نه ده. د خلګو د ژوندانه ډېري اړتیاوي د عامي استهلاکي برخي لخوا پوره کیږي. د دې ځانګړي سوي استهلاکي برخي څخه د زده کړي او روغتیا ترڅنګ د خلګو نوري اړتیاوي هم پوره کیږي، چې وروسته به یې یادونه وکړو.

۲ – د سوسالیزم د اقتصادي قانون بنسټیز ماهیت څه دی؟

۱ – د عیني اقتصادي قوانینو له ډلي څخه، چې بشریت د هغه مطابق خپل د تکامل لار پیدا کوي، د هغې ټوني بنسټیز اقتصادي قوانین ځانګړې ونډه پکښې لري. دا قانون د ټولني اصلي خوځښت ورکونکی او د ټولني حاکم تولیدي ډول بیانوي.

د بېلګي په ډول، د پانګوالۍ د بنسټیز اقتصادي قانون سره سم، د تولید وسایلو د مالکینو له لوري د اضافي ارزښت خپلول دي. د پانګوالو اصلي موخه داده، چې د خپلو کارګرانو لخوا اعظمي عاید لاس ته راوړي او دا عاید بیا دوران ته ولوېږي، تر څو دوی ته لا زیاته ګټه راوړي. پر دې اساس په پانګوالي نظام کي د زیار ایستونکو د اړتیاوو پوره کول د تولید موخه نه ده، بلکې د پانګي د زیاتوالي

لپاره کار پکښې کيږي. د رانيونکو له لوري، د توکو اخيستل او استهلاک، د يو پانگوال لپاره يوازي په دې خاطر د ليواليتا وړ دي، چي د عايداتو د خپلولو او پانگي د زياتولو لپاره يې په درد خوړل کيږي.
۲ – سوسياليزم، د توليد موخه په بنسټيز ډول بدلوي او هغه د زيارايستونکو او ټولو خلگو د ورځ تر بلي زياتيدونکو اړتياوو پوره کول گرځوي، چي د دولت له لوري ترلاسه سوي عايدات د هغوی په گټه ويشل کيږي. فريدريش انگلز ليکلي ول، چي: «سوسياليزم د دې زمينه برابروي، تر څو د عامو توليداتو له لاري، د ټولني ټولو وگړو ته نه يوازي ورځ تر بلي ښه کيدونکي مادي شرايط برابر کړي، بلکې د هغوی جسمي او معنوي اړتياوو د پوره کيدلو لپاره د آزاد تکامل لار پرانيزي.»
ملگری و. ا. لنين هم وايي، چي په سوسياليستي ټولنه کي توليدات «د ټولني لپاره د هوسايني او ټولني د هر وگړي د آزادانه تکامل لپاره ترسره کيږي.»
۳ – د شوروي اتحاد او نورو سوسياليستي هيوادونو په اساسي قوانينو کي هم راغلي دي، چي په يادو هيوادونو کي د توليد موخه، په ښه ډول سره د انسانانو ورځ تر بلي زياتيدونکو مادي او معنوي اړتياوو پوره کول دي. دا موخه، په منطقي دول د توليد پر وسايلو د عام مالکيت څخه سرچينه اخلي.
۴ – پوښتنه کيږي، چي د توليداتو لپاره يادي سوي موخي د کومو لارو – چارو په واسطه لاس ته راځي؟ په واقعيت کي همدا پوښتنه او د هغه د ځواب محتوا د سوسياليزم بنسټيز اقتصادي قوانين تشکيلوي. دا قانون عبارت دی له: « د عامو توليداتو د اغيزمنتوب او کار د کيفيت د ښه والي سره، د انسانانو ورځ تر بلي زياتيدونکو مادي او معنوي اړتياوو په ښه ډول پوره کول، چي د ملي اقتصاد د چټکي ودي او علمي او متناسبي پلان جوړوني سره لاس ته راځي.»

۳ – د توليد پر وسايلو باندي د سوسياليستي مالکيت د شکلونو دوه گوني والی، کوم گڼ ټکي او کوم توپيرونه لري؟

۱ – څه ډول چي مخکي مو يادونه وکړل، د سوسياليستي مناسباتو پر مهال د توليد د وسايلو مالکيت دوه شکلونه لري، چي يو عمومي دولتي مالکيت دی او بل کالخوزي – کوپراتيفي مالکيت. د دغو

شکلونو عمومي ماهیت دادی، چي تولید سوي محصولات یا په ټولي ټولني او یا د یوه کوپراتیف په زیار ایستونکو پوري اړه لري او یوه انسان ته د بل انسان د زیار ورکول ناشونی کوي.
۲ – دولتي چارواکي پر دې باندي څارنه کوي، چي د دولتي او کوپراتیفي ملکیتونو ټول خدمات د ټولني په ګټه وکارول سي. مادي نعمتونه په داسي ډول ویشل کیږي، چي د هغه یوه برخه مستقیماً د نقدي عاید په ډول او بله برخه د عامو اړتیاوو د پوره کولو لپاره ولګول سي، یعنې په هر حال کي باید ټول د خلګو په ګټه وکارول سي.
۳ – په دولتي او کوپراتیفي سکټورونو کي، ګډ سوسیالیستي اصول دي، چي هغه اصول حتمي او یوځایي کار، د تولیداتو پلان سوې وده او هر چاته د کار په اندازه ویش دی.
۴ – خو د دولتي مالکیت او کوپراتیفي مالکیت ترمنځ، د پام وړ توپیرونه هم سته، چي هغه توپیرونه، د تولیداتو د اشتراکي کولو کچي او تولیدي ځواکونو د ودي کچي دي.
۵ – د عام مالکیت اساسي شکل، دولتي مالکیت دی، چي د کارګرانو، بزګرانو او روښانفکرانو په ګډون د ټولو خلګو ګډ مالکیت جوړوي. که څه هم په دولت پوري تړلي د تولید وسایل د جلا موسساتو ترمنځ، چي خپلواکه اقتصادي واحدونه دي؛ ویشل کیږي. پر دې اساس د خلګو عمومي مالکیت د هیواد د ټولو زیار ایستونکو ګډ مالکیت دی او ټول خلګ د ټولو عامو تولیداتو خاوندان دي.
۶ – د خلګو د عمومي مالکیت مشري کونکې ونډه له دې څخه هم ښکاري، چي ټول تولید سوي مادي نعمتونه بیرته د خلګو د لګښت لپاره ځانګړي کیږي. تر ټولو لویي صنعتي، کرنیزي، رغنیزي او نوري موسسې، چي د علم او ټکنالوجۍ د تکامل لپاره کار کوي؛ په دولت پوري تړلي دي. دغه راز ځمکي، کانونه، سیندونه، ځنګلونه او بندونه هم د کوپراتیفونو مالکیت نه دي، بلکې د دولت انحصاري مالکیت جوړوي. په دې ترتیب سره، د ټولو عامو تولیداتو وده، د ملي عاید د کچي زیاتوالی او د خلګو د مادي او فرهنګي حالت سمون او ښه والی، د دولتي مالکیت په کار پوري تړلی دی.
۷ – کوپراتیفي مالکیت د دولتي مالکیت سره لږ توپیر لري. د تولید اړوند وسایل په اړوند کالخوز او کوپراتیف پوري اړه لري، نه په حکومت پوري. البته د کوپراتیفونو او کالخوزونو ځمکي د حکومت وي، خو په وړیا ډول کالخوزونو ته د کرني لپاره ورکول سوي وي او کالخوزونه پکښي د کرني او

مالداری چاري د خپلو کارکونکو او تولید له خپلو وسایلو سره مخته وړي، چي هغه بیا په دولت اړه نه لري.

په دې مانا، چي په کوپراتیفي او کالخوزي موسساتو پوري اړوند ودانی، تاسیسات، ټراکټورونه، کمباینونه، د حاصلاتو ټولولو ماشینونه، تخنیکي وسایل، د مالداری حیوانات، کرنیز تخمونه، نیالګي، حیواني خوراکونه او نور د کرنیز تولید وسایل په حکومت یا ټولي ټولني پوري نه، یوازي په اړوند کالخوز پوري اړه لري.

۸ – کلوپونه، هوساځایونه، وړکتونونه، ماشومانو ته د شیدو ورکولو مرکزونه، مغازې او نور تاسیسات، چي د کالخوزونو په بودجې جوړ سوي دي؛ یوازي په اړوند کالخوز پوري اړه لري. هغه نقدي عایدات، چي پر دولت باندي د کالخوزي محصولاتو د خرڅولو سره لاس ته راځي؛ هم په کالخوز پوري اړه لري او خپلو غړو ته به یې ویشي.

۹ – د کالخوزونو عواید، د هغو غړو ته په نقدي او جنسي ډول ویشل کیږي او ویش یې د دولتي موسساتو په ډول، د کار د کمیت او کیفیت او د کالخوزچیانو د زیار له مخي ترسره کیږي.

۱۰ – د عمومي دولتي مالکیت او کالخوزي مالکیت ترمنځ توپیر په دې ډول دی. د یادوني وړ ده، چي د سوسیالیستي مالکیت د دوو ډولونو ترمنځ دا توپیرونه په کراري سره له منځه ځي، ځکه په کالخوزونو کي د مزد د ورکړي شرایط، دولتي موسساتو ته ورته کیږي. په همدې ډول سره، د ژوندانه د اوزارو او تفریح له حسابه، د کلیوالي زیار ایستونکو د ژوند کچه د ښار خلګو ته نژدې کیږي. ښاري کارګران چي خپل خوراکي توکي له کالخوزونو څخه لاسته راوړي؛ د کالخوزونو د اقتصاد او تخنیک ودي ته هیله من وي او د کالخوزونو کروندګر بیا چي د ښار د تخنیک او وسایلو څخه ګټه اخلي؛ د دولتي مالکیت ودي او پرمختګ ته لېواله وي.

۱۱ – په سوسیالیستي ټولني کي د مالکیت د دوه ګوني والي ترڅنګ، د بیلابیلو ټولنیزو سازمانونو مالکیت هم سته، لکه د مسلکي اتحادیو او سپورټي سازمانونو ملکیتونه، چي په هغوی پوري اړه لري. [۵]

[۵]- د مالکیت نور شکلونه، هم په بیلابیلو سوسیالیستي ټولنو کي سته، د بېلګي په ډول، په صنعتي تعاوني مالکیت کي، څو کسان یوه فابریکه یا شرکت جوړوي او حکومت له هغوی څخه مادي او تخنیکي ملاتړ کوي، خو د دې کار لپاره محدودیتونه دادي، چي له انسان څخه د انسان ځبېښاک، استثمار او اقتصادي بې بند و باري را منځته نه کړي، په دې شرایطو کي بیا دولت د مداخلې حق لري. (ژباړن)

۴ – په سوسیالیستي نظام کي کوم شیان د وګړو شخصي شتمني جوړولای سي؟

تر دې ځایه پوري مو د عام مالکیت په اړه خبري وکړې، دلته به په دې اړه وړغېږو، چي په سوسیالیستي ټولني کي په عامو وګړو پوري کوم شیان اړه درلودلای سي؟

۱ – د سوسیالیزم دوښمنانو یو مهال دا رواغ تبلیغول، چي کمونستان د خصوصي مالکیت د حق له منځه وړلو سره، پر هر څه باندي عام مالکیت رامنځته کوي. د شلمي پېړۍ د پانګوالۍ ورځپاڼو به په دې اړه لیکني کولې، چي ګواکي په روسیه کي، ټول خلګ پر سل کسیزه بسترو باندي د ګډو ښځو او نارینه وو سره یو ځای پریوځي او د ټولو خلګو توکي او لوښي ګډ دي. ساده خلګو به دا درواغ منل هم.

۲ – خو اوس ټولو ته دا درواغ مالوم دي او یو ماشوم هم پوهیږي، چي د سوسیالیزم تر مناسباتو لاندي د تولید عام وسایل، چي د نورو خلګو د ځبېښاک لامل سوي وي؛ ملي کیږي او سوسیالیستي حکومت د خلګو په ځاني شتمنیو او توکو کار نلري.

د ځاني مالکیت په اړه باید ووایو، چي تر سوسیالیستي نظام لاندي ددا مالکیت حق ساتل سوی وي او د دولت له لوري یې ساتنه کیږي. د ځاني مالکیت په لړ کي، د شخصي استهلاک او ورځنیو اړتیاوو توکي، لکه (پوښاک، فرنیچر، موټر او د کور تخنیکي وسایل او نور) او د کورني اقتصاد مرسته کونکي وسایل (تر ډیره په کلیو کي) هغه پیسې چي د کار او زیار په واسطه لاس ته راغلي او ذیرمه سوي وي او نور ډېر هغه شیان، چي د انسان د شخصي مادي او کلتوري اړتیاوو د پوره کولو لپاره پکارېږي؛ راځي.

۳ – هغه نوي کورونه، چي د دولت لخوا جوړیږي او بیا وروسته خلګو ته ویشل کیږي؛ په دولت پوري اړه لري او د هستوګنځایونو تخنیکي ترمیم او کتني هم د دولت مسئولیت دی. په شوروي اتحاد کي، د کورونو کرایې د ۱۹۲۸ کال راهیسي هیڅ توپیر نه دی کړی او د کارګرانو او مامورینو یوازي ۳٪ میاشتنۍ عاید د کورونو د اجارې لپاره جلا کیږي.

۴ – دغه راز په کوپراتیفونو کي هم د کور جوړولو چاري رواني دي. حکومت د کوپراتیفونو ټولو غړو ته په آسانه شرایطو باندي اوږدمهاله پورونه ورکوي او د ځمکي د اجارې پیسې هم نه ورځخه اخلي. په کلیو کي ډیر کورونه شخصي دي، خو نن ورځ په کوپراتیفونو کي هم ډیر عام کورونه جوړیږي او کالخوز درلودونکي اړ نه دي، چي د خپل شخصي کور لپاره لګښت وکړي.

۵ – حکومت د کوچنیو کورنیو اقتصادونو او تشبثاتو د ودي لپاره، د کلیو خلګو ته د مالدارۍ، بڼوالۍ او سبزیجاتو د کرلو او نورو چارو لپاره وړیا ځمکي هم ورکوي. له دغو ځمکو ځخه لاسته راغلي محصولات نه یوازي خپله د کورنۍ غړي کارولای سي، بلکې هغوی دا تولیدات په کلیو او ښارونو کي، د دولت لخوا په ټاکلي بیو سره پلورلای هم سي.

٦ – په سوسیالیستي ټولني کي، د وګړو د شخصي مالکیت سرچینه د هغوی شخصي کار دی.

د یوې شمېرني له مخي، د شوروي اتحاد د خلګو واقعي عواید د هرو پنځلسو کلونو وروسته دوه برابره سوي دي. خلګ د دغو عوایدو ډیره برخه، په اوږد مهال کي، کاریدونکو توکو لکه موبل، فرنیچر، تلویزیون، یخچال، موټر، کښتۍ، غالۍ او خپلو شخصي کورونو په رانیولو باندي لګوي.

۷ – د وګړو شخصي مالکیت او د هغه د میراث حق په سوسیالیستي ټولني کي، د دولت لخوا ساتل کیږي. سوسیالیستي ټولنه هڅه کوي، تر څو په وګړو پوري شخصي تړلي توکي، د ټولني د نورو غړو د زیان سبب ونه ګرځي او د لوی خصوصي مالکیت حرص رامنځته نه کړي.

۸ – د عامو تولیداتو او عامو ملکیتونو له ودي سره، د وګړو شخصي مالکیت هم ډیریږي او د ټولني د هر وګړي د هوسایني کچه پورته کیږي. په عام مالکیت پوري، د شخصي مالکیت دا ډول تړلتیا، دا شونې کوي، چي عامي او شخصي ګټي یو له بل سره همغږي سي او هر څوک د عامي شتمنۍ له زیاتوالي سره لېواله وي. [٦]

[٦]ـ د کلاسیکي پانګوالۍ اقتصاد پوهان، لکه آدام سمیت، په دې عقیده ول، چي په ټولنه کي د یوه چا د ملکیتونو او شتمنۍ له زیاتېدلو سره، د ټولني نورو وګړو ته هم ګټه رسیږي، خو د معاصري پانګوالۍ له ودي سره ددا باور ناسم والی ثابت سو او د نننۍ ټولني عیني واقعیتونه ښیي، چي د یوه وګړي د پانګي او شتمنۍ د ډیریدلو لپاره د نورو وګړو د کاري محصول لوټلو او اخیستني ته اړتیا ده او د دغي اړتیا له مخي، پانګوالي ټولنه، د «فرد» او «ټولني» ترمنځ د جګړې ډګر ګرځي. هماغسي چي توماس هابز ویلي وه، په پانګوالي ټولني کي، د ټولو پر وړاندي د ټولو جګړه روانه وي. خو سوسیالیزم نه «فرد» د «ټولني» او نه «ټولنه» د «فرد» لپاره زیانمنه کوي، بلکې داسي عیني شرایط رامنځته کوي، چي د فرد او ټولني د ګټي ټکر له منځه پکښې ولاړ سي او د یوه تکامل د بل د زیان لامل نه سي. د فرد او ټولني د ګټي د جوړجاړي لپاره، د کلاسیکي پانګوالۍ د اقتصاد پوهانو، په ځانګړي ډول د آدام

۵ - ولي د سوسياليستي اقتصاد پلان سوې وده شونې ده؟

۱ - هر څوک د راتلونکي لپاره خپل عوايد او لګښتونه سنجوي. کورنۍ درلودونکی کس اړ دی، چي په خپل پلان کي، د کورنۍ د نورو غړو اړتياوي هم په نظر کي ونيسي او خپل پلانونه ورسره همغږي کړي. حتی د يوې کورنۍ په چوکاټ کي هم د بودجې لپاره پلان جوړونه کله - کله ستونزمنه وي.
نو څه ډول کولای سو، د يوه لوی دولت په کچه د راتلونکي عوايد او لګښتونه وسنجوو، په داسي حال کي چي په هغه هيواد کي له شخصي دوکانونو څخه نيولې، تر لويو شرکتونو پوري مليونونه اقتصادي واحدونه وي؟ ښکاره خبره ده، چي د دوی ټولو دقيقه سنجونه ناشونې ده. د پانګوالي نظام تر حاکميت لاندي، زرګونه اقتصادي واحدونه يو د بل پر وړاندي فعاليت کوي، د توليداتو ترمنځ ګډوډی وي او پانګوال په يو ناپايه سيالۍ کي سره ښکېل وي.
۲ - د سوسياليستي ټولني وضعيت، د پانګوالي ټولني په نسبت ډېر توپير کوي. ځکه په دې ټولنه کي ټول صنعتي او کرنيز موسسات او د خلګو عام ملکيت سره يو ځای وي. په دې ځای کي د پلان سوي اقتصادي ودي اړتيا او شونتيا سته. د توليد وسايل يو مالک لري، چي هغه دولت دی، دولت د توليداتو د ودي لوری ټاکي او د هغه د ګټو څخه کاراخيستل، د ټولو خلګو لپاره شونی کوي.
۳ - د يوه هيواد د اقتصاد لپاره د پنځه کلن پلان جوړول ډېره سخته دنده ده، خو د دې کار لپاره لسګونه علمي او اقتصادي موسسې او ادارې لګيا وي. دا شونتيا وي نه سو سنجولای، چي په صنعتي موسساتو کي به خامخا کوم نوښت راځي، يا به د کرنيزو محصولاتو لپاره اقليمي شرايط څه ډول وي، يا به نړيوال وضعيت پر کوم لوري روان وي؟ ځيني داسي پېښي، چي تېښتي ورڅخه نه وي، ناغوښتل سوي پايلي منځته راوړي، خو دا پيښې تصادفي او موقتي وي.
۴ - د کالخوزونو او صنعتي موسساتو ترمنځ راکړه - ورکړه په توکو - نقدو پيسو سره ده. سوسياليزم د توکو د مناسباتو لمن تنګوي. د بېلګي په ډول، په سوسياليستي ټولني کي ځمکي، صنعتي موسسې،

سميټ هيله يوازي په سوسياليستي ټولني کي پوره کېدلای سي. دا چي څه ډول، د فرد او ټولني ګټي په جوړجاړي کي سره راځي؛ د کتاب په همدغه پاراګراف کي يې عيني ميکانيزم تر ټولو ښه تشريح سوی دی. په دې اړه، د لا زياتو معلوماتو لپاره ولولئ: «د انقلابي انسان خبره» (ژباړن)

ودانی، کرنیز فارمونه او نور رانیولای او خرڅېدلای نه سي. په سوسیالیستي ټولنه کي توکي د «استهلاکي ارزښت»[7] له مخي منځته راځي او ګټه ورڅخه اخیستل کیږي.

۵ – د استهلاکي ارزښتونو په ډول د توکو په مبادله کي، د توکو بل اړخ، چي ارزښت دی، څرګندېږي. د توکي ارزښت، د عام کار ترسره سوی لګښت په ځان کي نغاړلی وي. توکي، د استهلاکي ارزښتونو له مخي، یو له بل سره کیفي توپیرونه لري، خو د ارزښتونو له حسابه بیا یو ډول دي، ځکه د پیسو په وسیله اندازه او یو له بل سره پرتله کیږي.

٦ – توکي، د استهلاکي ارزښت په توګه، د استهلاک لپاره دي، خو د ارزښت په توګه بیا خرڅلاو ته ځانګړي سوي وي. د توکو دا دوه اړخیز ماهیت، د رانیونکي او خرڅونکي ترمنځ د ګټو د ټکر رامنځته کیدلو لامل کیږي. خرڅونکی د توکي مبادلوي ارزښت او رانیونکی د هغه استهلاکي ارزښت په پام کي نیسي. په دې ځای کي، په سوسیالیستي او پانګوالي ټولني کي د توکو اړوند جلا - جلا چلند کیږي.

۷ – سوسیالیستي ټولنه، یوازي د توکي ارزښت (چي پانګوال ورته لېواله دي) ته نه بلکې، د هغه استهلاکي ارزښت ته، چي د انسان د بیلابیلو اړتیاوو د پوره کولو وس ولري؛ لېواله ده.

خو د توکي ارزښت هم د سوسیالیستي ټولني لپاره اړین دی، ځکه د هغه له مخي د انسان کار ارزول کیږي او د هغه د تولید لپاره د اړین ټولنیز کار کچه ښيي. پر دې اساس نو په سوسیالیستي ټولني کي، د پانګوالي ټولني برعکس، د توکي دوه اړخونه (یعنې د هغه مبادلوي ارزښت او استهلاکي ارزښت دواړه) یو د بل پر وړاندي نه سره دریږي، بلکې یوې واحدي موخي ته، چي هغه د زیار ایستونکو او ټولني د ټولو وګړو د اړتیاوو پوره کول دي؛ خدمت کوي.

[7] - استهلاکي ارزښت، د توکو مصرفي او لګښتیز ارزښت ته وایي. د استهلاکي ارزښت له مخي عرضه کیدل، په دې مانا چي تولیدات نه د مبادلې او هغه څخه پیدا کېدونکي ګټې – وټې په موخه، بلکې د ټولني د اړتیاوو د پوره کولو لپاره وړاندي کیږي. په دې اړه لا زیات توضیحات د سیاسي اقتصاد علم په نورو کتابونو کي سته. (ژباړن)

۷ – د علم او ټکنالوجۍ د پرمختګ له اغېزو سره، د کارکونکو په ځانګړتیاوو کي کوم بدلونونه راځي؟

په دې مطلب باندي پوهېدل ځکه اړین دي، چي پوه سو، په ټولنه کي د عامو تولیداتو د کارکونکو د ورتیاوو د کچي لوړېدل څه ونډه لري؟

۱ – موږ د کتاب په پیل کي یادونه کړې وه، چي د هر ټولنیز نظام تولیدي ځواکونه دوې اړیني برخي لري، چي وګړي او د تولید وسایل یعنې د کار اوزار دي، چي هغه توکي یا خلګ خپلوي او یا یې مزدوران وي.

په سوسیالیستي نظام کي وګړي هم د تولید د وسایلو مالکین دي او هم یې کارکونکي.

۲ – څه ډول، چي تاسي خپله پوهېږئ، د تولیدي ځواکونو وده د دوه ګونو عناصرو د ودي په واسطه ټاکل کیږي. د بېلګي په ډول، ټولنه کولای سي، د بریښنایي لوکوموټیفونو او اکسکواټرونو چلونکي په دې شرط وروزي او له هغوی څخه په سم ډول ګټه واخلي، چي په هیواد کي یې د بریښنایي اورګاډي کرښې، بریښنایي لوکوموټیفونه او اکسکواټرونه وي. دا خبره د نورو توکو او وسایلو په اړه هم کره ده. هرکله چي اړوند تخنیک په لاس کي نه وي؛ تر ټولو تکړه کادرونه، د باالقوه تولیدي ځواکونو په ډول بیکاره پاته کیږي.

۳ – د دوی ترمنځ سرچپه تړاو هم سته. د بېلګي په ډول د یو نوي ماشین رامنځته کیدل، د روزل سویو کارکونکو شتون غواړي تر څو وکولای سي، هغه ماشین په اغیزناکه ډول وکاروي. نوي تخنیکي وسایل، د روزل سویو کادرونو پرته بېکاره توکي دي. څه ډول چي وینو، تخنیک او بشري ځواکونه یو له بل سره نه شلېدونکي اړیکي لري. د هیواد د تولیدي ځواکونو د ودي کچه، نه د پرمختللي عناصرو له مخي، بلکې د وروسته پاته عناصرو له مخي ټاکل کیږي، چي کومو وروسته پاته عناصرو د بلي برخي وده کراره کړې ده او د ټولو تولیدي ځواکونو د ودي پر وړاندي یې خنډ جوړ کړی دی.

۴ – تخنیکي پرمختګ، په بشري ځواکونو کي د ژورو بدلونونو د راتللو پرته نه سي راتللای. د نویو موسساتو جوړول، د زړو ماشینونو پر ځای د نویو ماشینونو ځای پر ځای کول او د نویو صنعتي

ځانګو رامنځته کول، د نويو او ښو تخصصاتو او وړتياوو درلودونکي کارکونکي غواړي او پخواني کارونه له منځه وړي. د علم او ټکنالوجی د ودي په شرايطو کي، هر کار کونکی نه يوازي دا چي بايد خپلي وړتياوي زياتي کړي، بلکې د زړي حرفې او دندي له منځه تلو سره نوې دنده هم ونيولای سي. د بېلګي په ډول، که په يوې خاصي صنعتي ځانګي کي ماشينونه په هرو ۷ – ۱۰ کلونو کي نوي کيږي؛ نو يو کارګر بايد په ۳۰ کلونو کار کي، درې يا څلور ځله بيا وروزل سي.

۵ – د تخنيکي پرمختګونو تر اغيزې لاندي، د انجينرانو او تخنيککارانو کلتوري کچه هم لوړه ځي او د کارګرانو په منځ کي، د منځنيو زده کړو درلودونکي کچي خلګ هم زياتيږي. د بېلګي په ډول، په شوروي اتحاد کي، په ۱۹۸۰ کال کي، د کارپوهو کارګرانو شمېر د ټول هيواد د کارګرانو نيمايي ته رسيدی، په داسي حال کي، چي په ۱۹۲۵ کال کي دا کچه د هرو شپږو کارګرانو څخه يو کارګر ته رسيدل.

۶ – د کارګرانو د بيلابيلو برخو ترمنځ د کار تناسب هم بدليږي. د ماشيني کارګرانو کچه او سلنه وده کوي او درانه لاسي کارونه کمېږي، خو لاسي کار په يوه پلا هم له منځه نه ځي. دا مهال داسي کارګران زيات پکاريږي، چي ښه تخنيکي پوهه ولري.

۷ – د ملي اقتصاد بيلابيلي ځانګي په يو شان ډول وده نه کوي. درانه صنايع، چي نوري ټولي برخي د هغه پر اساس وده کوي؛ بايد په ډيري چټکی سره وده وکړي او د درانو صنايعو په منځ کي، د کيمياوي صنايعو، بريښنايي انرژی او ماشين جوړوني برخي ډيري اړيني دي. د دې کار لپاره تکړه او وړ کارکونکي پکار دي.

۸ – د بشري ځواکونو د ځانګو په بدلونونو کي، د هغو خلګو مطلق او نسبي شمېر کموالی، چي په کرنه کي کار کوي؛ ډېر اړين دي. د تخنيک پرمختګ، چي د کرنيز کار مولديت ډېر چټکوي؛ په کرني او مالداری کي، د کارکونکو د شمېر د کموالي او د ملي اقتصاد په نورو ځانګو کي د هغوی د بوختيا لامل ګرځي. د بېلګي په ډول، د کرني او ځنګل ساتني کارکونکي، چي په ۱۹۴۰ کال کي يې د شوروي اتحاد ۵۴٪ کارکونکي جوړول، په ۱۹۸۱ کي يې شمېر ۲۰٪ ته کښته سو.

۹ – د سوسياليزم د ودانی په جوړولو کي له پرمختګونو سره، د هغو کسانو شمېر چي په خدماتي کارونو باندي لګيا وي؛ زياتېږي. د زيار ايستونکو د کلتوري او تخنيکي کچي لوړول، عامه روغتيا، د علومو چټکه وده، فرهنګ، هنرونه او د ژوندانه د هوسايني لپاره د نورو خدماتو برخي نوي او لا زيات

کارکونکي غواړي. د بېلګي په ډول، په شوروي اتحاد کي، د هغو کسانو شمېر چي په ۱۹۴۰ کي يې د مادي توليداتو په څانګو کي کار کوئ؛ ٪۸۷ وو، خو دا شمېر په ۱۹۸۱ کي ٪۷۳ ته را کښته سو، په داسي حال کي چي د توليداتو په برخه کي د کارکونکو شمېر څو برابره زيات سوی هم دی.

۸ –ټوله ائيز عام محصول له څه شي څخه جوړ دی او څه ډول منځته راځي؟

۱ – د توليداتو په بهير کي، داسي محصولات منځته راځي، چي د ټولني اړتياوي پوره کوي. له هغه ځايه چي مادي او معنوي نعمتونه په دوامداره ډول لګول کيږي؛ د هغوی توليد هم بايد په نه درېدونکي توګه دوام وکړي او بيا – بيا توليد سي.
۲ – ټوله ائيز عام محصول، په يوې ټاکلي مودي کي د توليداتو کچه ده. دا محصول د مادي توليداتو په ساحه کي، تر ډېره په عامو موسساتو (دولتي او کوپراتيفي) کي رامنځته کيږي. ددا محصول ځيني برخي په کوچنيو کورني اقتصادونو کي هم توليد کيږي. د مادي توليداتو په برخه کي، صنايع، کرنه، ځنګل ساتنه، وداني، مادي – تخنيکي تدارکات، باروړونکی ټرانسپورټ، اړيکي او ډېري نوري برخي راځي.
۳ – په خدماتي برخو (د عامي روغتيا بنسټونه، ښوونه او روزنه او کلتوري چوپړونه) کي عام محصول نه توليد کيږي. د خدماتي برخو لپاره دولتي لګښتونه، په مادي توليد کي د رامنځته سوي ګټي - وټي څخه جلا او ځانګړي کيږي. د خدماتي برخي کارکونکي، که څه هم په مستقيم ډول په توليد کي برخه نه اخلي، خو د ټولنيزي هوسايني د کچي په لوړولو کي کار کوي او د هوسايني د کچي لوړېدل خپله د عام ټولنيز توليد برخه ښه کولای سي. له دې اړخه، ټولنه د ملي اقتصاد د ټولو برخو ودي ته اړتيا لري، خو د مادي توليداتو برخه تر ټولو اړينه ده.
۴ – د توليداتو وده او د زيار ايستونکو خلګو د مادي هوسايني د کچي لوړېدل تر ډېره پوري د عامو محصولاتو په زياتوالي پوري تړلې ده. نه يوازي د هغه ډېروالی، بلکې د هغه د جوړښت تکامل د ډېر اهميت وړ دی، ځکه هر مهال چي ښه جوړښت ولري، په پراخه کچه د اړتياوو پوره کول شوني کيږي. د عامو محصولاتو په ترکيب کي، د توليد وسايل او استهلاکي توکي راځي.

۵ – د تولید وسایل عام ملکیت او شتمني ده. دا وسایل لکه (ټراکټورونه، سیسټمونه، کمباینونه...) د تولیداتو په ساحه کي پاتیږي او د انسان د لاس په واسطه، د ټولني د غړو د اړتیاوو د پوره کولو لپاره پر کار لوېږي. استهلاکي توکي (لکه پوښاک، خوراکي توکي او نور) د تولیداتو له ساحې څخه وځي او د شخصي استهلاک برخه ګرځي او د زیار ایستونکو د مادي او فرهنګي ژوندانه د کچي د لوړولو په چوپړ کي وي.

٦ – د ټوله ائیز عام محصول هغه برخه، چي د تولید له وسایلو څخه جوړه ده، د اقتصاد په علم کي لومړنی سکټور یا لومړنۍ برخه ورته وایي او د عام محصول هغه برخه، چي په استهلاکي توکو کي رامنځته کیږي، دوهمي سکټور، یا دوهمه برخه نومېږي. ټول عام تولیدات هم دا دوو برخو ته ځانګړي کیږي، څه ډول چي د هغه اوله برخه د عام تولید وسایل او دوهمه برخه یې بیا د شخصي استهلاک یا ډله ائیز استهلاک (د کورونو، ښوونځیو، تیاترونو، کتابتونونو، کلوپونو، سټډیومونو او نورو) توکي تولیدوي.

۳ - شکل

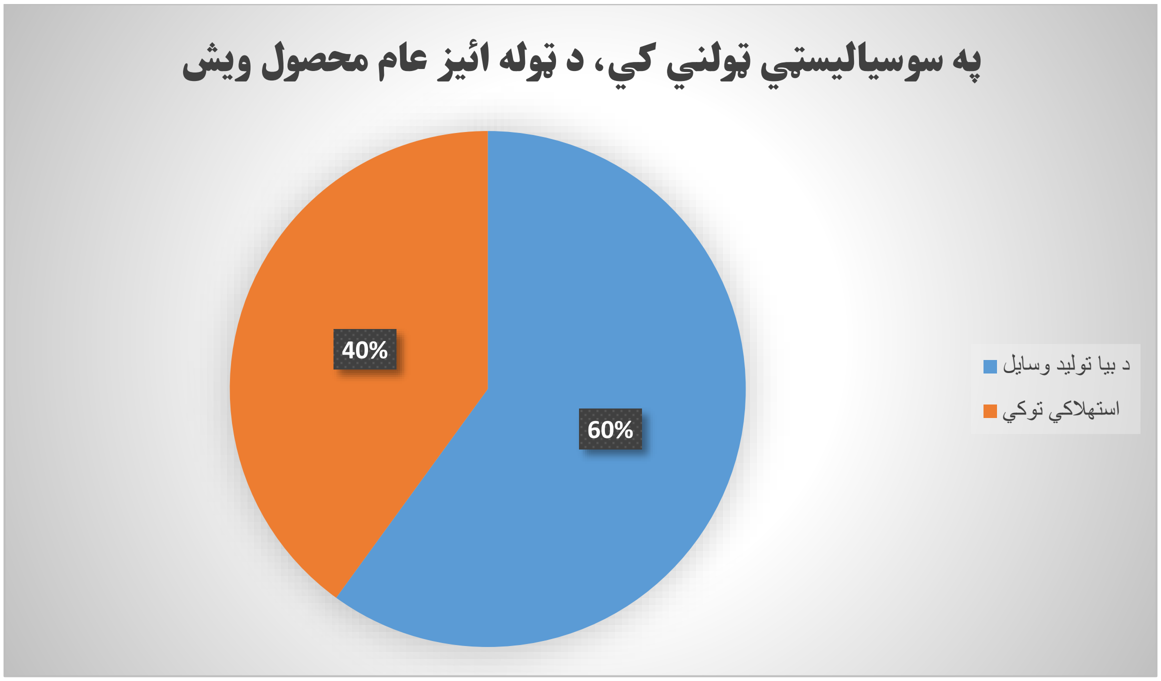

۷ – لکه څرنگه چي په سوسیالیستي نظام کي، د توکو – پیسو مناسبات بیاهم ساتل کیږي؛ ټوله ائیز محصول باید یوازي د هغه د ظاهري او طبیعي شکل له مخي نه، بلکې د هغه د ارزښت له اړخه هم وارزول سي. دا چاره د دې لامل کیږي، چي اقتصادي چارواکي د محصول ټولي برخي د نقدي واحد په ډول ځان ته معلوم کړي. عام محصولات، چي هر مهال د دې لیدلوري له مخي وارزول سي، د ټولو مادي تولیداتو او محصولاتو ټوله ائیز نقدي ارقام او شمیرې په لاس راکوي. دا محصول دري برخي په ځان کي رانغاړي. اوله برخه یې، د جبران برخه ده. دا برخه د تولید د وسایلو د استهلاک له مخي حسابېږي، چي د کار په بهیر کي تولید کېدونکي محصول ته ځي، خو ټوله ائیز عام محصول بیا هغه ارزښت په بر کي نیسي، چي په یوهب ټاکل سوې موده کي، د انساني کار په وسیله رامنځته سوي وي. دا ارزښت، په خپل نوبت سره، په دوو برخو باندي ویشل کیږي. دا برخي عبارت دي له، د استهلاک حساب (چي د اړین محصول ارزښت ښیي او د عامو ځانگو کارکونکي د دغه ارزښت له مخي خپل معاش اخلي) او د ذیرمي حساب (چي د تولیداتو د ودي اضافي او کارآمده محصول جوړوي.)

۸ – باید یادونه وکړو، چې ټوله ائیز عام محصول نه سو کولای عمومي عاید وشمېرو، ځکه هغه د تولید لګول سوي وسایل حسابوي، چې په تېره زمانه کي رامنځته سوي دي. د عام محصول د ارزښت دا برخه، په لومړي او دوهمه برخه کي د استهلاک سویو تولیدي وسایلو بیا ځایولو ته لیږل کیږي. د عام محصول دا برخه، د جبران برخه جوړوي. د ټوله ائیز محصول پاته برخه، چې نوی لګول سوی کار ښیي؛ د ټولني ملي عاید جوړوي.
۹ – که په پانګوالي اقتصاد کي د ملي محصول یوازي یوه برخه زیار ایستونکو ته ورکول کیږي، خو په سوسیالیستي نظام کي د ملي محصول او ملي عاید ټوله برخه په زیار ایستونکو پوري اړه لري.

۹ – د پانګونو اغیزمنتوب په څه کي دی؟

۱ – د پانګوني اقتصادي اغیزمنتوب په دې کي دی، چې د تولیداتو او عام استهلاک کچه په ثابت او چټک ډول سره وده وکړي. د نوي تخنیک رامنځته کول هغه مهال ګټور دي، چې د کار مولدیت زیات کړي او د کار او پیسو له ډیر کم لګښت سره، د مادي نعمتونو تولید زیات کړي. د ټولي پانګوني په نسبت، په یوې موسسې یا یوې څانګي کي، د خالص عاید زیاتوالی د تولید اقتصادي اغیزمنتوب ښیي. هر څومره چې د یوې موسسې د خالص عاید کچه زیاته وي او پانګوني ته یې اړتیا لږ وي؛ هماغومره یې اقتصادي اغیزمنتوب زیات دی.
۲ – د پانګوني اقتصادي اغیزمنتوب، په عمل کي د تر ټولو ګټوري –اقتصادي لاري ټاکل دي. په دې شرط چې د تولیداتو حجم ثابت وي؛ مناسبه پانګونه ښه ده، خو لږه پانګونه شاید په راتلونکي کي ډیر جاري لګښتونه وغواړي. د بېلګي په ډول، د اوبو برېښنا د یوې فابریکې د جوړولو لپاره، نسبت د حرارتي بریښنا یوې فابریکې ته، زیاته پانګونه غواړي، په داسي حال کي چې د حرارتي بریښنا جاري لګښتونه بیا زیات دي. په دې ځای کي د پانګوني نسبي اغیزمنتوب ټاکل کیږي.
۳ – د تخنیک او ماشینری وده اړینه ده. په پانګوالي نظام کي، د ماشین څخه ګټه اخیستنه یوازي هغه مهال ګټوره ده، چې پانګوالو ته ډیره ګټه راوړي، خو په سوسیالیستي ټولني کي، له ماشین څخه ګټه اخیستنه پراخه ده. په دې ځای کي ماشینونه، په ټولو هغو ځایونو کي چې د انسان د کار د کموالي او سپکوالي سره مرسته کوي؛ کارول کیږي. ترڅنګ یې په سوسیالیزم

کي تولنيز عوامل هم اړين دي. د بېلګي په ډول، په سوسياليستي ټولني کي ماشين يوازي د کار او وخت د سپما لپاره نه، بلکې له درنو کارونو څخه د انسانانو د خلاصون لپاره هم کارېږي.

۱۰ – ملي عايد څه ډول ويشل کيږي؟

د بحث له پيل وړاندي بايد په دې پوه سو، چي ملي عايد د ملي اقتصاد له کومو څانګو څخه توليديږي؟ په دې ځای کي به د شوروي اتحاد د ملي عايد برخي وښيو.

۴ - شکل

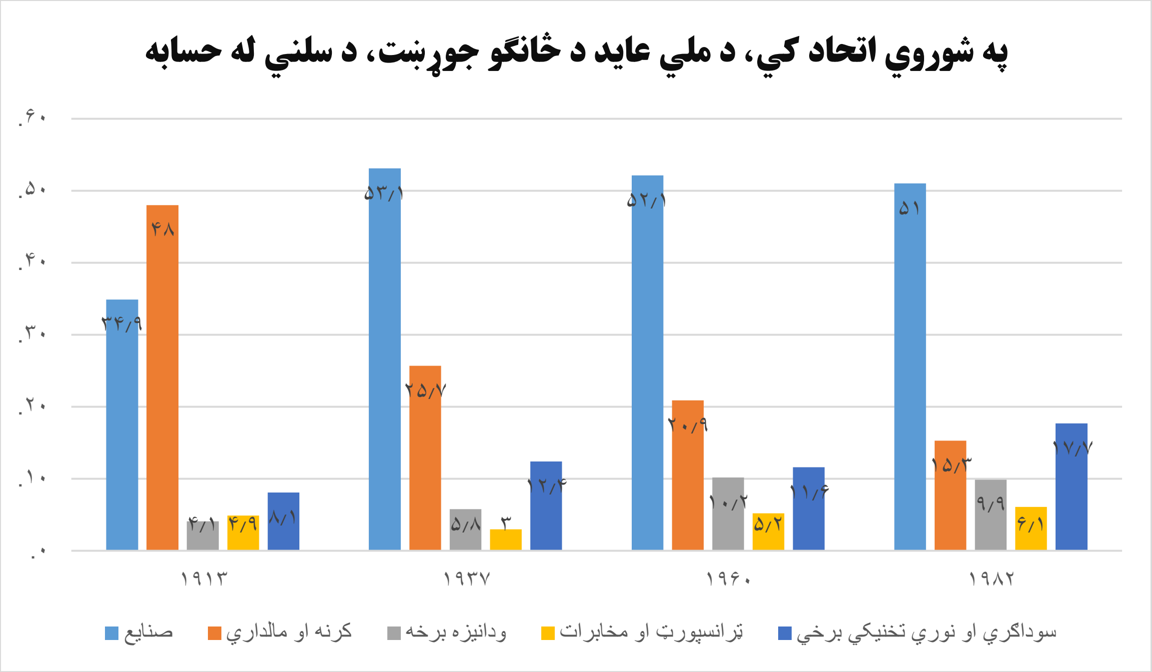

له پورته شکل څخه معلومېږي، چي د سوسياليستي نظام د واکمنۍ سره په ملي عايد کي د پام وړ اندازه زياتوالی او بدلون راغلی دی.

۱ – په ۱۹۱۳ کال کي، کارګرانو، بزګرانو او مامورينو د هيواد ٪۵۳ ملي عايد لاس ته راوړی، په داسي حال کي چي پانګوالو، ځمکوالو او نورو ځبېښاکګرو طبقاتو بيا، چي د ټولو اوسيدونکو

شپږمه سلنه برخه يې جوړول؛ د ټول ملي عايد ۴۷٪ اخيستل. د ۱۹۱۷ کال د سوسياليستي انقلاب څخه وروسته، د عايداتو هغه برخه، چې د نورو له ځبېښاک څخه لاس ته راتلل؛ ډېره کمه سول، خو په ۱۹۲۸ او ۱۹۲۷ کلونو کي لا هم ۸٪ ملي عايد د ځبېښاکگرو لاس ته ورتلی، خو د ۱۹۳۰ کلونو له پيل سره، ملي عايد ټول په زيار ايستونکو پوري اړوند سو.

۲ – د ملي اقتصاد د پلان سوي ودي له کبله، ملي عايد هم ډېره وده کوي. د بېلگي په ډول، په ۱۹۸۲ کال کي، په شوروي اتحاد کي لاس ته راغلی ملي عايد ۵۲۳،۴ مليارده روبله وو، چي د ۱۹۴۰ کال په پرتله ۱۵،۲ برابره زيات وو، خو پوښتنه داده، چي دا دومره زيات شمېر عايد څه ډول ويشل کيږي؟

۳ – د ملي عايد ويش پر دوه ډوله ده، يعنې لومړنی ويش او بيا ويش. په لومړني ويش کي، حکومت، دولتي او کوپراتيفي موسسې او د ټولني ټول غړي چي د مادي توليداتو په برخه کي کار کوي؛ برخه اخلي. پر دې بنسټ ملي عايد پر درو برخو ويشل کيږي: ۱) د حکومت او حکومتي موسساتو عايد ۲) د کوپراتيفي موسساتو عايد ۳) د مادي توليد د کارکونکو شخصي عايد.

خو د ملي عايد ويش دلته پای ته نه رسيږي، بلکې ياد عوايد بياځلي هم ويشل کيږي.

۵ - شکل

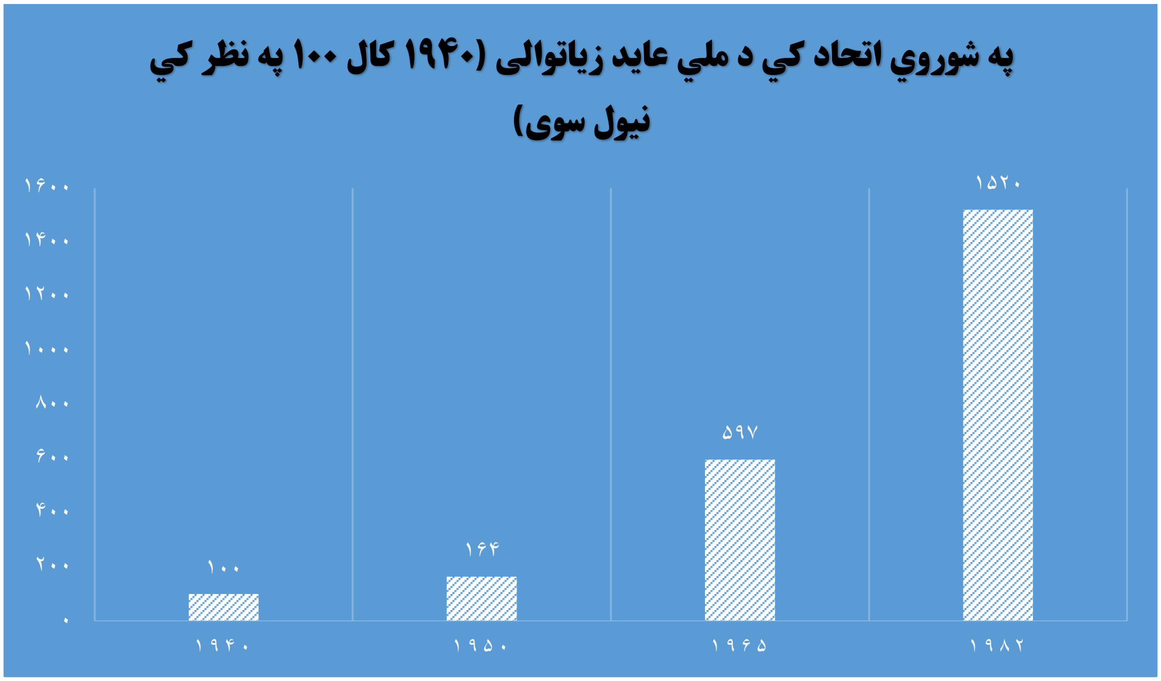

۴ – ملي عايد د دولتي بودجې، خدماتو د کچي او په پای کي، د ټولنيزو سازمانونو لخوا بياځلي ويشل کيږي. علت يې دادی، چي د ملي عايد د ويش په اول پړاو کي، د ټولني هغه غړي، چي له مادي توليداتو څخه بهر کار کوي، لکه د ټولنيزو سازمانونو کارکونکي، دولتي کارکونکي، د خدماتو څانگې، د وسله والو ځواکونو غړي، تقاعد سوي کارکونکي، محصلين او نور هغه زده کونکي، چي معاش اخلي په لومړني ويش کي برخه نه لري.

۵ – د خدماتي برخو کارکونکي، د خپل ملي عايد برخه د دولتي بودجې يا ټولنيزو سازمانونو له حساب څخه، يعني د عايد د بيا ويش له بهير څخه اخلي.

٦ – لکه مخکي چي مو يادونه وکړل، د عايد يوه زياته برخه، د هغو ضايعاتو د جبران لپاره، چي د توکو په توليد، انتقال او ساتني باندي لگيږي؛ حواله کيږي. پر دې بنسټ، عمومي لاسته راغلی عايد، د استهلاک او ذيرمي د لگښتونو څخه د وتلو پيسو له مخي محاسبه کيږي.

۷ – په سوسياليستي ټولني کي، ډير خدمات په وړيا ډول د عامي ځانگړي سوي بودجې لخوا وړاندي کيږي، لکه وړيا زده کړي او روغتيايي خدمات او د کتابتونونو، تفريح ځايونو او نورو څخه وړيا گټه

اخیستنه. هغه پیسې، چې د خدماتي چوپړونو څخه لاسته راځي؛ يوه برخه يې د کارکونکو معاشونو او بله برخه يې د خدماتي سازمانونو په ګټي او دولتي فنډونو پوري تړاو پیدا کوي.

٦ - شکل

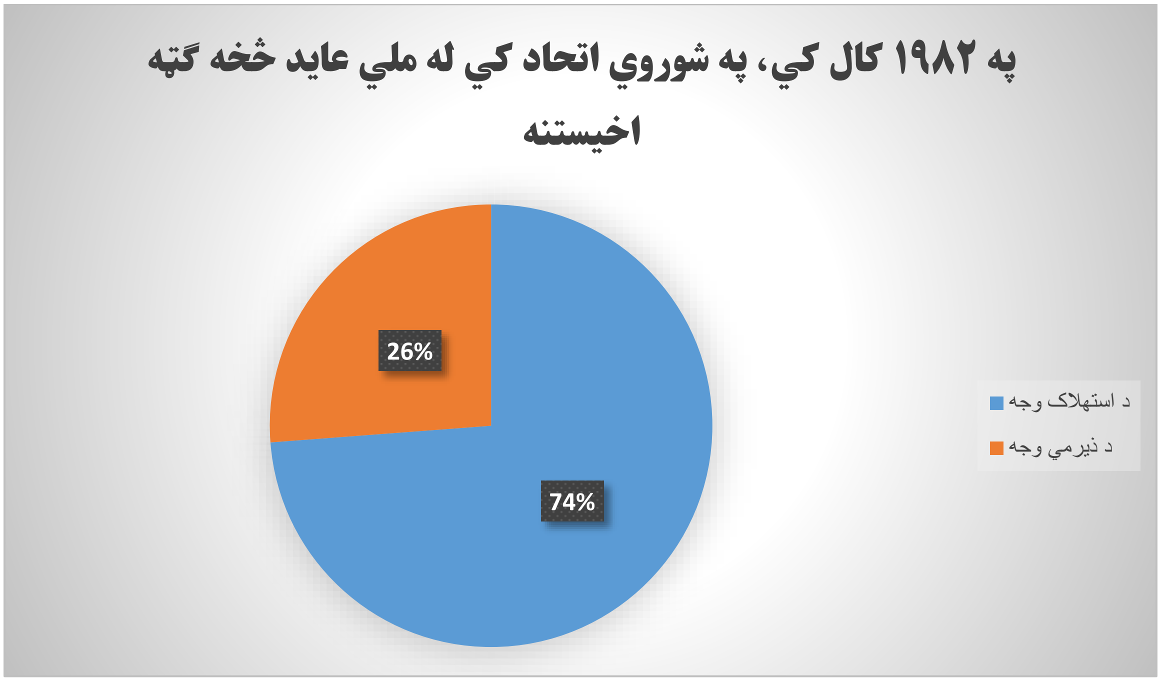

۸ – د پلان له مخې، د ملي عايد لومړنی او دوهمي ويش، د ذیرمي او استهلاک د وجي ترمنځ د تناسب له مخې تنظيم کېږي. سوسیالیستي ټولنه ټول ملي عايد د استهلاک حساب ته نه استوي، بلکې د هغه ډېره برخه د استهلاک وجي ته لېږي. پاته شتمنی، د خلګو د اړتیاوو د پوره کولو لپاره د توليداتو د ودي او پراختیا لپاره لګېږي. پر دې بنسټ، د شوروي اتحاد د ملي عايد ۷۵٪ د استهلاک او ۲۵٪ نور د ذیرمي لپاره کارول کېږي. تجربو ښودلې ده، چې دا ډول تناسب رامنځ ته کول، د خلګو د مادي هوساينې د کچې د لوړوالي او توليداتو د ودي لامل کېږي.

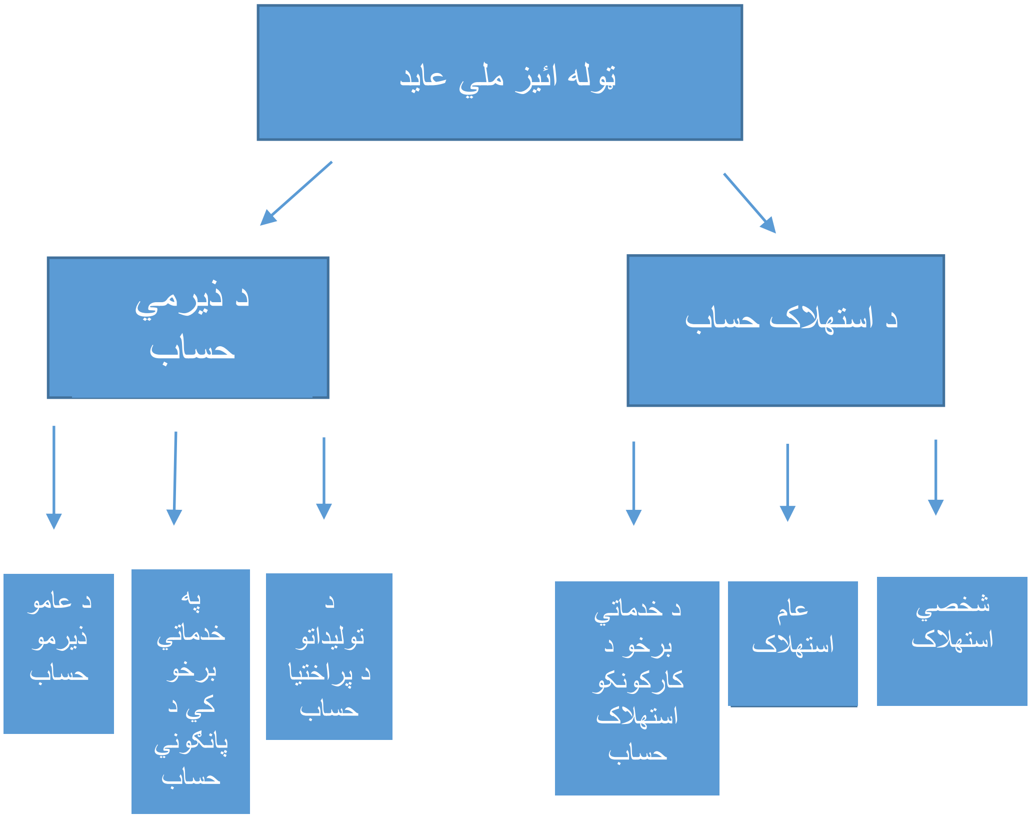

۹ –له ذيرمي څخه موخه، د توليداتو د بهير، يا نورو ناڅاپه پېښو رامنځته کيدلو پر مهال د زيار ايستونکو خلګو د اړتياوو د پوره کولو لپاره د امکاناتو شتون دى. سوسياليستي ټولنه، د بشري ټولنيز ژوندانه ټولي خواوي په پام کي نيسي.

۱۱ – د کار له مخي ويش په څه مانا دی؟

۱ - څه ډول چي پوهيږئ، په سوسياليستي نظام کي مادي او کلتوري نعمتونه د ټولني د غړو ترمنځ، د هغوى د کار له مخي ويشل کيږي؟ د توليدي ځواکونو د ودي اوسنۍ کچه نه سي کولاى، دومره زيات مادي او معنوي نعمتونه توليد کړي، چي د اړتيا وړ ويش ته ورسيږي. د دې سربېره، د پېچلي او اسانه کار، دروند او سپک کار او لاسي او ماشيني کار ترمنځ ډير توپيرونه هم سته. د خلګو پوهه هم هغه کچي ته نه ده رسيدلي، تر څو مادي نعمتونه د دوى د اړتيا له مخي ورته وويشل سي. پر دې

اساس، ټولنه باید پرته له دې، چي د کار د کچي او د استهلاک معیار په پام کي ونیسي؛ مادي او معنوي نعمتونه د لګول سوي کار له مخي وویشي. یا په بله مانا، د هغه محصولاتو شمېر، چي یو کارکونکي ته د هغه د شخصي استهلاک لپاره ورکول کیږي؛ په سیده ډول سره له هغي ونډې سره تړلې ده، چي د عامو تولیداتو څخه یې د خپل کار او زحمت له مخي اخیستي دي.

۲ – سوسیالیزم د تولیداتو د ودي اغیزناکي انګیزې منځ ته راوړي او د مادي انګیزې ترڅنګ یې اخلاقي انګېزه هم ټولو ته ورپېژندلې ده، خو اخلاقي انګېزه بسنه نه کوي او د کارکونکو مادي انګیزې په پام کي نیول هم ډیر اړین دي.

د کار له مخي ویش، ټول خلګ په عام تولید کي، د برخي اخیستلو لپاره هڅوي.

۳ – په سوسیالیستي ټولني کي د ویش قانون له مخي: الف) د مساوي کار په ترڅ کي باید د هر ډول، جنسي، قومي او نورو توپیرونو پرته مساوي مزد ورکول سي. ب) پېچلو او درنو کارونو ته، د سپکو او اسانه کارونو په نسبت ډیر مزد ورکول سي.

۴ – ځیني داسي وایي، چي د کار له مخي ویش ټولنیزه نابرابري رامنځته کوي او د مخنیوي لپاره یې باید ټولو ته مساوي مزد ورکول سي. اوس به وګورو، چي آیا دا حللاره معقوله ده؟ مساوي ویش نه یوازي دا چي عادلانه نه دی، بلکې ټولني ته زیان هم لري. دا ډول ویش، د سوسیالیزم د دندي، چي هغه د زیار ایستوکو د هوسایني د کچي لوړوالی دی؛ سره په ټکر کي دی، ځکه د تولیداتو د کرار والي لامل ګرځي.

۵ – د سوسیالیزم د ودانۍ جوړولو پر مهال، ځیني هیوادونو هڅه کړې وه، چي ویش نه د کار له مخي، بلکې د کورنیو د غړو د شمېر له مخي ترسره سي. تجربو وښودل، چي د کار له مخي د ویش نه ترسره کول، تولیداتو ته زیان رسوي. مساوي او ورته مزد ورکول، د کارکونکو د کار او مولدیت سره مرسته نه کوي، بلکې د دوی انګیزه له منځه وړي، نوښتونه لړوي، د کار سره لیوالتیا کموي او له کار څخه تښتېدونکو لټانو او خواریکښو دواړو ته یو ډول عاید ورکوي.

۶ – په استهلاک کي رامنځته سوې نابرابري د وخت په تېریدو سره له منځه ځي. لومړی، د تولیداتو د ودي او زیار ایستونکو د فرهنګي کچي د لوړیدلو او ذهني او جسمي کار ترمنځ د توپیرونو د کمولو سره دا چاره آسانه کیږي. دا چاره د دوی مزدونو ترمنځ د سته توپیر د کموالي او عمومي معاشونو د لوړوالي لامل ګرځي. دوهم، دا د عام استهلاکي حساب له زیاتوالي سره، د استهلاکي نعمتونو د کچي

لوړېدل د دې لامل کېږي، چې په عوايدو کې نسبي يو شان والى راسي. **مارکسيزم – لنينزم برابري، د ټولو يو شان شخصي اړتياوي او د ټولو يو شان جسمي او ذهني استعداد ورته والى نه بولي، بلکې برابري د توليد د وسايلو پر وړاندي د ټولو خلګو د حقوقو مساوي والي، د ځبېښاک له منځه وړل، د خپل استعداد سره سم، هر چاته د دندي ترسره کولو حق ورکول او د کار په نظر کي نيولو سره د مزد لاسته راوړل برابري بولي.** [٨]

١٢ – د کاري ورځي اوږدوالى څومره دى؟

١ – په کاري وخت کي زياتوالى يا کموالى د فراغت د وختونو د زياتوالي يا کموالي لامل کېږي. د کار وخت، د فراغت د وخت سره نه شليدونکي اړيکه لري. د انساني کار مولديت او د انفرادي استعدادونو وده بيا تر ډېره بريده د کار او فراغت د وختونو له تناسب سره ټړاو لري.
هر زيار ايستونکى انسان او ټوله ټولنه، په عمومي ډول سره د کاري وخت څخه د اغيزمني ګټي اخيستني او د کار د اوږدوالي، مولديت او چټکتيا ترمنځ د معقولانه ټړاو سره ليوالتيا لري.
٢ – د کاري ورځي اوږدوالى د هيواد د مادي او تخنيکي بنسټونو د ودي د کچي له مخي ټاکل کېږي. که څه هم ټولنه په ټوله کي، د کاري ورځي د کموالي او فراغت د وخت د زياتوالي غوښتونکې ده، خو دا هيله يوازي هغه وخت پوره کيدلاى سي، چي د کاري ساعتونو د کموالي سره هم مهاله توليدات وده وکړي.
٣ – سوسياليستي ټولنه د خلګو د هوسايني د کچي د لوړېدلو لپاره، د اضافي وخت کار هم رامنځ ته کوي، تر څو په هغه کي اضافي محصول رامنځ ته سي او د زيار ايستونکو د زياتيدونکو اړتياوو په موخه ولګول سي.

[٨]ـ له برابرۍ څخه د مارکسيستي پوهاوي په اړه، تر ډېره دا ناسم باور تبليغ سوى، چي ګواکي په مارکسيستي – لنينستي فلسفې کي ټولو خلګو ته د يو شان عايد ورکول برابري ګڼل کيږي، چي دا باور له بنسټه ناسم او په دې ځاى کي يې ښه سپيناوى سوى دى. (ژباړن)

۴ – د کاري ورځي اوږدوالی، نه یوازي دا چي د ضروري او اضافي وخت ترمنځ تناسب رامنځته کوي، بلکې د کار او فراغت د وخت ترمنځ هم جوړجاړی رامنځته کوي. د فراغت وخت، د انساني شخصیت د هر اړخیز تکامل لپاره ډیر اړین دی.[۹]
۵ – سوسیالیستي ټولنه د قانون جوړوني په وسیله، کاري وختونه ټاکي. په قانون کي د کاري ورځي اوږدوالی، کاري اوونۍ او د رخصتۍ ورځي د معاش د ورکولو له حقوقو سره یو ځای راغلي وي.

د دغه دولتي قوانینو ترپښو لاندي کولو ته، د کارکونکي او د موسسې د مشر تر منځ د خپلواک جوړجاړي سره لا هم اجازه نسته.

اضافه کار، یوازي په استثنایي ځایونو کي د کار له قوانینو سره سم کېدلای سي. د اضافه کارۍ مزد، د لوړي تعرفې له مخي ورکول کیږي. دغه راز، د هري تولیدي موسسې رئیس، باید د صنفي اتحادیو د سیمه ائیزو کمیټو سره په جوړ جاړي کي د کار د پیل او پای، تفریح او غرمې وختونه وټاکي.
٦ – د حکومت له لوري، د کاري ورځو او رخصتیو تنظیم په کالخوزونو کي نه مراعات کیږي. په کرنیزو موسمونو کي د کالخوزچیانو او کروندګرو کار د دولتي مامورینو په نسبت هم د ورځي د اوږدوالي او هم د اوونۍ د کاري ورځو له مخي زیات وي، خو د کروندګرو د کاري ورځي اوسط بیا تر دولتي مامورینو لږ دی.
۷ – د کاري ورځي د ساعتونو ټاکل، په بیلابیلو څانګو کي په پام کي نیول کیږي. په هغو برخو کي چي کارونه درانه وي؛ کاري ورځ لنډه وي. د بېلګي په ډول، په شوروي اتحاد کي د تولیدي صنایعو کار په اوونۍ کي ۴۰،٦ ساعته دی، خو د سکرو په کانونو کي کار بیا ۳۵،۵ ساعته وي.
۸ – په سوسیالیستي ټولنه کي ډیره هڅه کیږي، چي د کاري ورځي ساعتونه د معاشونو له کښته والي پرته لږ سي. په دې مانا چي د کاري ورځي د ساعتونو له کموالي سره، د مولدیت چټکتیا باید ډیره سي. شمېرني ښیي، که د ورځني کار ساعتونه ۷ یا ۸ ته کښته سي، د کار مولدیت ۱۲،۵٪ ډیریږي، که کاري ورځ ٦ – ۷ ساعتونو ته کمه سي، د کار مولدیت باید ۱۷٪ لوړ سي او که ٦ – ۵ ساعتونو ته را لنډه

---

[۹]- سوسیالیستي ټولنه، د انساني شخصیت د هر اړخیز تکامل لپاره د فراغت لا زیات وخت رامنځته کوي، تر څو انسان هغه وختونه، په بیلابیلو سپورتي، فرهنګي، کلتوري، هنري، علمي او نورو برخو کي ولګوي. (ژباړن)

سي، بيا بايد ٪۲۰ مولديت زيات سي. د دې څخه ښکاري، چې د توليداتو زياتيدل د کاري وختونو د کمولو سره تړلي دي.[۱۰]

۱۳ - په سوسياليستي ټولني کي د فراغت له وختونو څخه څه ډول ګټه اخيستل کيږي؟

۱ - د فراغت وختونه هغه مهال کېدلای سي، عامه شتمني وګڼل سي، چې د انساني استعدادونو له هر اړخيزي ودي سره مرسته وکړي او د ټولي ټولني لپاره د مادي او معنوي نعمتونو د لا زياتوالي سبب وګرځي.
د کاري وخت کمول او د فراغت د وختونو زياتول، د انسان د فرهنګي او تخنيکي کچي د لوړيدلو سره مرسته کوي او همدا چاره بيا په خپل وار سره، د کار د مولديت د زياتوالي او کاري وختونو د کموالي سبب کيږي. په دې ډول سره، د فراغت وختونه، نه يوازي دا چي ښه پايله لري، بلکې د توليداتو د زياتيدلو عامل هم ګڼل کيږي.
۲ - د فراغت وختونه، د کاري ځواک د بيا جوړولو لپاره کېدلای سي پر دوو برخو وويشو. يوه برخه يې بايد د هغه ځواک د بيا جوړولو سره مرسته وکړي، چې د کاري وخت پر مهال لګول سوي وي، په داسي حال کي چي بله برخه يې بيا بايد کاري ځواکونو ته وده ورکړي. د فراغت وختونه هم بايد د انسانانو ترمنځ د ملګرتيا اړيکو د زياتيدلو، علمي، تخنيکي، ادبي، هنري او فرهنګي پوهي د لوړولو او په علمي، تخنيکي او هنري ډګرونو کي د نوښتونو د رامنځ ته کېدلو لامل سي.
۳ - د ښارونو او کليو ترمنځ د توپيرونو له منځه وړل، د کلي خلګو ته هم د ښار د خلګو په ډول، د فراغت وختونو د ښه تېرولو سره مرسته کوي. د کليوالي زيار ايستونکو د مادي او تحصيلي کچي لوړوالی او په کليوالي سيمو کي د ډيرو ښوونځيو، سينماګانو او فرهنګي مرکزونو جوړول او د ټلويزيون، ټکنالوجۍ او ټرانسپورټ را منځته کيدل، د ښار او کلي ترمنځ د پراويزي يو کېدلو لامل کيږي.

[۱۰]- په پخوانيو سوسياليستي هيوادونو، لکه سوسياليستي چکسلواکيا کي کاري ورځي په اونۍ کي ۴ او کاري ساعتونه په ورځ کي ٦ ته ټيټ سوي ول. (ژباړن)

۴ – دلته باید د ښځو او نارینه وو ترمنځ د فراغت د وختونو څخه د ګټې اخیستنې د تناسب د نشتوالي په اړه هم بحث وکړو. د کور ډېر کارونه، لکه د خواړو برابرول، دړماشومانو چارو ته رسیدګي او د هستوګنیز ځای پاکول د ښځو تر غاړې دي. د کور د کارونو د لږ ماشیني کېدلو له امله د ښځو فارغه وخت لږ وي، خو د ټولنیزو موسساتو لکه د جامو مینځل ځایونو، وړکتونو، ماشومانو ته د شیدو ورکولو مرکزونو او کور د کارونو د لا ډېر ماشیني کېدلو، لکه د برقي جاروګانو، جامو مینځلو د عصري ماشینونو او خواړو پخولو د نوي ماشینونو سره د ښځو لپاره هم د فراغت وختونه زیاتیږي، د کور د چارو مخته وړل آسانه کیږي او ښځې د فراغت د وختونو څخه د معقولې ګټې اخیستنې موکې پیدا کوي.

دريم څپرکی،
د سوسياليستي ټولني اقتصادي سيستم او د هغه د تکامل تګلاري

د شوروي اتحاد د اساسي قانون پنځلسمه ماده:

«د اقتصادي پلانونو پر بنسټ، د اقتصادي او ټولنيزو چارو مخته وړل، د څانګو او سيمو د اصولو په نظر کي نيول سره، د مرکزي ادارې په لارښووونه، د توليدي بنسټونو د اقتصادي ځانواکۍ سره په همغږۍ چاري مخته وړل کيږي. په دې لړ کي، د اقتصادي حسابونو، عايد، وروستۍ بيي او نورو اقتصادي وسايلو او انګيزو څخه ګټه اخيستل کيږي.»

د اساسي قانون ځيني ياد سوي حکمونه، هغو خلګو ته، چي د سوسياليستي اقتصاد د اصولو سره پېژندګلوي نه لري، ځيني توضيحات غواړي. موږ دلته هڅه کوو، چي د سوسياليستي ټولني د اقتصادي سيستم اړوند تر ټولو مهمو پوښتنو ته ځوابونه ورکړو.

۱ - د اقتصاد مرکزي پلان جوړونه، څه ډول د اقتصادي بنسټونو د ځانواکۍ سره يو ځای ده؟

څه ډول چي په تېر څپرکي کي مو يادونه وکړل، د توليد پر وسايلو عام مالکيت د دې شونتيا رامنځ ته کوي، چي اقتصادي وده د يو واحد مرکزيت له لوري، په پلان سوي ډول، د ټولي ټولني په ګټه سمبال سي.

۱ – مرکزي پلان جوړونه، د اقتصادي پراختيا ددغو اساسي دندو لپاره ترسره کيږي:

- د سوسياليستي اقتصاد د جلا څانګو ترمنځ، د تناسب رامنځ ته کول
- د هيواد د ټولنيزي او اقتصادي ودي لپاره د دولتي پلان د اړينو شاخصونو رامنځ ته کول
- د علم، ټکنالوجۍ، پانګوني، توليدي ځواکونو د ځای پر ځای کولو، د کاري مزد د ورکولو، بيو د ټاکلو او مالي چارو اړوند د واحدو سياستونو مخته وړل

- د ملي اقتصاد مرکزي اداره کول یوازي د مرکزي مقاماتو د لارښوونو سره مخته نه ځي. د هیواد اقتصاد د بیلابیلو څانګو، موسساتو او تولیدي برخو ترمنځ له تړاوونو څخه جوړ دی، ځکه خو اقتصاد باید هم د ټول هیواد په کچه او هم د جلا – جلا کړیو ترمنځ همغږی سي.

۳ – په سوسیالیستي نظام کي، د پلان سوي اقتصاد موخي او شکلونه خپله د زیار ایستونکو لخوا ټاکل کیږي او د مستقیمي او ټوله ائیزي ډموکراسی څخه ګټه پکښي اخیستل کیږي.

۴ – د زیار ایستونکو حق، تر پلان مخکي د خلګو لخوا په ټولپوښتنو کي، د دولتي پراختیایي پلان په مسودو کي پر ځای کیږي. دا کار په عمل کي څه ډول ترسره کیږي؟

د پلان جوړولو چارواکي، د تېرو دورو د شمېرنو د تحلیل له مخي، د هیواد د اقتصادي پراختیا ترمنځ مهم تناسبونه پیدا کوي او د هغه له مخي راتلونکی پلان جوړوي. هغوی د صنایعو او کرني، د تولید د وسایلو او استهلاکي وسایلو او نورو ترمنځ اړین تناسبونه مومي او ټاکي. د پلان بیلانسونه، د توکو، بشري ځواکونو او مالي ذیرمو د بیلابیلو اړخونو په پام کي نیولو سره محاسبه کیږي او د اوسنیو اړتیاوو، تمو او شونتیاوو سره یو ځای ارزول کیږي. مرکزي چارواکي دا ټول لومړني اټکلونه، د ملي اقتصاد په واحد بیلانس کي لنډوي او د هغه مسودو له مخي، د اقتصادي پراختیا اصلي اړخونه ټاکي. دا مسوده، د تصویب کېدلو څخه څو میاشتي وړاندي د رسنیو له لاري خپریږي. د خپریدلو وروسته، کارګران، مامورین، د کولکتیفونو کارکونکي او نور په رسنیو کي پر هغه باندي بحثونه کوي. د بېلګي په ډول، په شوروي اتحاد کي د ۱۹۸۱ – ۱۹۸۵ پنځه کلن پلان په اړه بحثونو کي، ۱۲۱ ملیونه کسانو برخه واخیستل او د پلان په اړه یې خپل نظرونه ورکړل. ورسره د شوروي اتحاد خلګو، د پلان د دقیقوالي او سمون لپاره مرکزي چارواکو ته یو ملیون لیکلي وړاندیزونه ولېږل.

۵ – د خلګو له لوري تر ارزوني وروسته، پلان د مخصوصو کارپوهانو د کمیسیون له لوري ارزول کیږي، لازم سمونونه پکښي راځي او بیا د شوروي اتحاد د خلګو عالي شورا ته، چي د دولتي ځواک تر ټولو عالي مقام دی، د تصویب لپاره استول کیږي.

د تصویب وروسته، یاد پلان، د یو قانون په ډول، چي مخکي د ټولو موسساتو د کارکونکو لخوا ارزول سوی وو؛ هغوی ته د اجراآتو لپاره استول کیږي. په دې بهیر کي ډموکراتیک مرکزیت په

ښه ډول سره ځان ښيي، چي په لړ کي يې د هيواد هر وګړی کولای سي، د ټول هيواد د اقتصاد په چارو کي ګډون وکړي. [11]

٦ – توليدي بنسټونه، د واحد دولتي پلان سره په جوړجاړي کي، خپل اوږدمهاله پلانونه له ډيرو شاخصونو سره، لکه د توليداتو وروستۍ بيه، د پرسونل شمېر، د اقتصادي توليداتو د اغيزمنتوب د کچي د لوړيدلو، د کارکونکو مادي هڅوني، د کار د نويو ميتودونو د ودي او ورته نورو په اړه، خپلواکه ډول سره پلان جوړوي.

٧ – د هغو تناسباتو ترڅنګ، چي بايد په ټول هيواد کي رعايت سي؛ فرعي تناسبونه هم سته، چي يوازي ځينو ځانګو، موسساتو او توليدي ساحو پوري اړوند کيږي. په اول مورد کي، مرکزي پلان سوې اداره او په دوهم مورد کي، يوازي يوه توليدي کړۍ د ملي اقتصاد د واحد پلان په نظر کي نيولو سره يو ځای په پام کي نيول کيږي.

٨ – د پلان جوړوني په چارو کي، د ډموکراټيک مرکزيت اصل، په زيار ايستونکو کي د اختيار درلودلو احساس روزي او د ملګرتيا د سياليو د ودي، يعنې سالمي سوسياليستي سيالۍ کچه زياتوي.

٢ - په سوسياليستي توليدي موسساتو کي د کار مزد په څه ډول ورکول کيږي؟

١ – د دوهم څپرکي په پيل کي مو، په يو پانګوال توليدي بنسټ کي د يوې جوړې جامو د توليد په اړه بحث کړی وو. هغه مهال مو وويل، چي د فابريکې خاوند له هغو جامو څخه، چي بيه يې ٣٠ ډالره ده، ١٠ ډالره ځانته اخلي. د هر هغه توکي ارزښت، چي په يوه پانګواله توليدي موسسې کي توليديږي، د همدې اصل له مخي ويشل کيږي. کارګرانو ته هغه څه، چي د توليد د وسايلو خاوند، د ځمکي د

[11]ـ پانګوالي رسنۍ او پروپاګنډکونکي دا دعوه کوي، چي ګواکي په سوسياليستي نظام کي، يوازي د مرکزي دولت لوړ پوړي چارواکي اقتصادي پلان جوړوي او هماغه پلان له لوړ څخه کښته تطبيقوي، چي په واقعيت کي د دې خلاف په اقتصادي پلان جوړولو کي د ډموکراټيک سنټرياليزم د زرينو اصولو سره سم، د ټولني د فرد – فرد څخه نظر اخيستل کيږي او وروسته د علمي شاخصونو او تناسبونو په پام کي نيولو سره ټول غونډيږي او د خلګو د شوراګانو او ولسي واکمنۍ د بنسټونو تر رايي اخيستني او تائيد وروسته عملي کيږي. دا تګلاره، د پانګوالۍ تر بې بند و باره اقتصاد او سياسي جوړښتونو، په مراتبو ډيره علمي، منطقي، عقلاني او ډموکراټيکه ده. (ژباړن)

اجارې او خامو موادو د لګښتونو، تخنیک د زوړوالي، بریښنا د لګښت، ټرانسپورټ او نورو څخه پاتیږي؛ ورکوي.

۲ – په پانګوالي نظام کي مزد، د پانګوالو له ځیښناک وروسته یو محدوده پاته برخه ده، خو د سوسیالیستي ټولني وضعیت له پانګوالي ټولني سره توپیر کوي. په سوسیالیستي ټولني کي د کار مزد، چي تولیدي سوسیالیستي مناسبات بیانوي؛ د ټولني په ګټه د کار معیار او د ټولني لپاره د توکو د استهلاک معیار په پام کي نیول کیږي. د مزد اندازه، په عامو تولیداتو کي د یو کارکونکي د کار له اندازې سره تړاو لري. د تولیداتو د ودي او تکامل او تولیدي بنسټونو د ګټي له زیاتوالي سره، د کارګرانو او مامورینو معاشات هم لوړیږي او په هغو نعمتونو، کي چي د عام استهلاک په حساب کي ټولني ته وړاندي کیږي؛ هم زیاتوالی راځي.

په سوسیالیستي ټولني کي د کار مزد، د کار د مودې یا د کار د حاصل له مخي ورکول کیږي. مزد څکه په دوه ډوله ورکول کیږي، چي د کار کچه او کیفیت د کاري وختونو او یا تولید سویو محصولاتو له مخي ټاکل کیږي.

۳ – دا چي د کار عمومي معیار وخت دی؛ له دې مخي څخه د مزد ورکولو اساسي شکل زماني دی. دا مزد د کار کونکو د کاري مودې او ورځیا له مخي ورکول کیږي. زماني مزد بیا پر دوه ډوله دی، ساده زماني مزد او د انعام ورکولو زماني مزد.

۴ – باید یادونه وکړو، چي ساده زماني مزد، د کار کیفیت او پایلي سره چندان اړیکه نه لري. د دې نیمګړتیا د له منځه وړلو لپاره زماني او انعامي مزد ټاکل کیږي، چي د هغه له مخي د ثابت معاش سربیره، په ښه کړل سویو شاخصونو ته د رسیدلو سره، کارکونکو ته انعامونه هم ورکول کیږي. دا شاخصونه بیا د ملي اقتصاد په بیلابیلو څانګو کي جلا - جلا دي. انعامونه ډیر مهال، تر پلان د ډیرو لاسته راوړنو، کیفي شاخصونو د ښه والي، د سون توکو، بریښنا او خامو موادو د سپما او نوي تخنیک د رامنځته کولو سره ورکول کیږي.

۵ – زماني مزد هغه وخت ورکول کیږي، چي د کار پایلي په ښه ډول سره نه سنجول کیږي، خو په هغو کارونو کي بیا چي نه کاري موده، بلکې کاري کیفیت اړین دی؛ بیا مزد د کار د کیفیت له مخي ورکول کیږي.

٦ – په پای کی ویلای سو، زماني مزد هغه مهال ورکول کیږي، چي د کار چټکتیا نه د کارگر په لاس، بلکې د ماشین په واسطه ټاکل کیږي. د بېلگي په ډول، د اتوماتو لینونو په تولید کي ماشین په خپله اندازه تولید کوي او کارگر د تولید د کچي په زیاتوالي کي کومه ونډه نه لري، نو په دې مورد کي د کار د حاصل له مخي نه، باید د کاري مودې له اړخه مزد ورکول سي.

٧ – په سوسیالیستي صنایعو کي د کار د محصول له مخي، مزد تر ټولو زیات وي. د کار د حاصل او ثمر له مخي، مزد ورکول کارکونکي خورا زیات هڅوي او د کار مولدیت کي لوړوالی راولي. د دې شکل بله گټه داده، چي د کارگر مزد، دده له لوري د تولید سویو محصولاتو سره تړلي دي. هغه کارگر چي ثمري مزد اخلي؛ ډیره هڅه کوي، چي په خپلو مهارتونو کي زیاتوالی راولي، د کار اوزارو ته تکامل ورکړي او له هغه څخه په ښه ډول گټه واخلي، تر څو د خپل انفرادي کار په گټه کي زیاتوالی راولي.

٨ – مهالنی او د محصول له مخي مزد هم په فردي او هم په ډله ائیز ډول ویشل کیدلای سي. د میخانیزه کارونو د ښه مخته وړلو لپاره، ډلي رامنځته کیږي، چي هر غړی یې په څو مسلکونو کي بلد وي او ټول د یو بل سره همکاري کوي. په دې ځای کي د تولیداتو بریالیتوب، نه یوازي د یوه کارگر، بلکې د څو کارگرانو لپاره گټه رامنځ ته کوي.

٩ – مهالنی او د محصول له مخي مزد دواړه خپلي گټي او زیانونه لري. د مزدونو د ورکولو شکل، د تولیداتو د تخنیکي کچي او کار له شکل سره تړاو لري. د بېلگي په ډول، د محصول له مخي مزد، تر مهالني مزد کارکونکی ښه هڅوي، خو د زیات او چټک تولید ترسره کول بیا د کار په کیفیت او دقیق والي کي پوښتني پیدا کوي.

١٠ – په ځینو سوسیالیستي هیوادونو لکه هنگري، جرمني او چکسواکیا کي بیا د مزد مختلط او گډ شکل خورا زیات دی او پر یوه وخت باندي هم مهالنی او هم د محصول له مخي مزد ورکول کیږي. په دې سره، د کار د کمیت ترڅنگ، کیفیت، دقیق والی او نور اړخونه ټول په پام کي نیول کېدلای سي.

١١ – سوسیالیستي تولیدي بنسټونه، کولای سي په خپلواکه ډول، د معاشونو ویش ترتیب کړي، خو دا کار ښه اقتصادي تحلیل او د چارو د اغیزمنتوب ارزونه ورڅخه غواړي.

۳ – په مادي هڅوني کي انعامونه څه ونډه درلودلای سي؟

۱ – په هري توليدي موسسې کي د ځانګړو شاخصونو له مخي توليد ترسره کيږي او هره موسسه ځانته جلا شاخصونه لري. دغو شاخصونو ته د رسيدلو لپاره په کارکونکو کي بايد انګيزه رامنځته سي. يوازي د مهالني مزد ورکول، بيلابيل شرايط او غوښتني په پام کي نه سي نيولای. په همدې خاطر، د انعامونو د ورکړي له سيستم څخه ډيره ګټه اخيستل کيږي. د انعامونو لپاره په هره سوسياليستي توليدي موسسې کي ځانته جلا حساب وي.
۲ – د انعامونو سيستم خپله د اړوند توليدي بنسټ له لوري رامنځته کيږي، تر څو د توليداتو ځانګړني او شرايط په ښه ډول سره په نظر کي پکښي ونيول سي.
۳ – توليدي لړۍ د ماهيت له اړخه څخه يو ډول نه دي. په دې برخه کي ځيني کارونه لکه کان کيندنه ډير سخت دي. په هره توليدي موسسه کي ځانته جلا اړخونه، شاخصونه او اړتياوي وي. د انعامونو ورکولو څخه موخه داده، چي ځيني کارکونکي د خامو موادو او انرژۍ لږ لګښت، خو مناسب توليد ته لېواله کړي.
۴ – د انعامونو ورکولو په سيستم کي، هغه موده، چي له مخي يې جايزه ورکول کيږي، ډير اهميت لري. انعامونه د مياشتني، درې مياشتني او کلني کار په نظر کي نيولو سره ورکول کيږي.

۴ – عام استهلاک حساب څه دی او څه ډول ګټه ورڅخه اخيستل کيږي؟

۱ – په سوسياليستي نظام کي، د دې ترڅنګ چي د کار له مخي ويش ترسره کيږي، ځيني نور نعمتونه خلګو ته د عام استهلاکي حساب څخه هم ورکول کيږي. دا حساب، د ټولو خلګو د ټولنيزو او فرهنګي اړتياوي په پام کي نيولو سره تنظيم او خلګو ته د دوی د ژوندانه د لا ښې هوسايني لپاره ورکول کيږي.

۲ – د عام استهلاکي حساب ډېره برخه له دولتي بودجې څخه برابرېږي. دولتي موسسې او سازمانونه له خپلو لاسته راغلو عوایدو څخه د اقتصادي هڅوني فنډونه لکه د کور جوړوني فنډ او نور رامنځته کوي. په کالخوزونو کي بیا فرهنګي، خدماتي او مادي مرستو فنډونه وي.

۳ – له عام استهلاکي حساب څخه د ټولني ټولو اوسیدونکو ته په تحصیلي مرکزونو او روغتونونو کي مکمل وړیا خدمات برابرېږي. د ډیرو اولادونو لرونکو میندو، معیوبینو، متقاعدینو او زده کونکو ته د هغوی تنظیم سوي معاشات ورکول کیږي او وړکتونونه، کتابتونونه، کلوپونه، سپورټي تاسیسات او نور اړین ځایونه د هغه حساب په مرسته جوړیږي.

۴ – سوسیالیستي ټولنه، د ډیرو لګښتونو سربېره، عام استهلاکي حساب په دې برابروي، چي د زیار ایستونکو خلګو د ژوند کچه لوړه سي. د بېلګي په ډول، د هستوګنځی د پیسو دریمه برخه زیار ایستونکي ورکوي، په داسي حال کي چي دوې برخي یې د دولت له بودجې څخه ورکول کیږي.

۵ – له عام استهلاکي حساب څخه، د ټولو اوسیدونکو لپاره وړیا روغتیایي خدمات رامنځته کیږي. د ناروغ بستر ته، د ډاکټر په ورتللو سره ۳۰ روبله [د ۱۹۸۲ کال په ارزښت، چي د هماغه کال ۱۹۳۵ افغانۍ کیدلې] لګښت راځي، دغه راز په روغتون کي د ناروغ ساتلو ورځنی لګښت هم ۲۰ روبله راځي. د ماشومانو د شیدو ورکولو په مرکزونو کي د یوه ماشوم د ساتلو کلنۍ لګښت ۶۰۰ روبله [۳۸۷۰۰ افغانۍ د ۱۹۸۲ کال په ارزښت] او په وړکتون کي ۵۰۰ روبله [۳۲۲۶۹ افغانۍ د ۱۹۸۲ کال په ارزښت] راځي، میندي او پلرونه د دې لګښتونو یوازي پنځمه برخه ورکوي او پاته نور ټول لګښتونه یې حکومت پر غاړه اخلي.

۶ – د ښوونځی د یوه زده کونکي لپاره، د شوروي حکومت کلني لګښتونه تر ۲۰۰ روبله [۱۲۹۰۰ افغانیو] ډیر دي، خو د شوروي اتحاد خلګ د زده کړو لپاره هیڅ پیسې ورکولو ته اړ نه دي.[۱۲]

په ۱۹۸۲کال کي د هیواد په عمومي ښوونځیو کي ۴۴,۲ ملیونه زده کونکي، په مسلکي منځنیو ښوونځیو کي ۸,۵ ملیونه او په عالي تحصیلاتو کي ۸,۵ ملیونه محصلینو زده کړي کولې، چي ټولو نه

[۱۲]ـ په سوسیالیستي نظامونو کي، عام روغتیایي خدمات، د ډاکټر له لومړنۍ کتني څخه نیولې، تر عملیاتونو او اوږدمهالي درملني پوري ټول وړیا دي. همدغسي د وړکتون څخه نیولې، د دوکتورا تر کچي پوري زده کړو کي، زده کونکي او زده کړیالان پیسو ورکولو ته هیڅ اړ نه دي، بلکې د حکومت له لوري خپل معاشونه هم لري. (ژباړن)

يوازي دا چي د خپلو زده کړو لپاره يې لګښتونه نه کول؛ بلکې د دولت له لوري ورته معاشونه هم ورکول کېدل.

۷ – په سوسياليستي ټولني کي معلولينو، زړو او هغو کسانو ته، چي د کار کولو وړتيا نه لري؛ ته په ډېر ارزښت کتل کيږي او له عام استهلاکي حساب څخه هغوی ته د هوسا ژوندانه ښه امکانات برابريږي.

۸ – د عام استهلاکي حساب ډېره برخه، د خلګو کار ته له پام پرته ويشل کيږي. له دې وجي څخه عام کتابتونونه، سټوډيمونه، جمنازيمونه، پارکونه، روغتونونه او نور تاسيسات هم جوړيږي. عام استهلاکي حساب بيا د ټولني ټولو غړو ته، په يو شان ډول، د مهارتونو د تکامل، روغتيايي خدمتونو او په وړکتونونو کي د ماشومانو د روزلو زمينه برابروي.

۹ – د عام استهلاکي حساب او کار له نظره ويش، له يو بل سره نه شلېدونکي اړيکي لري، ځکه په عام استهلاکي حساب کي، د ډيرو تادياتو کچه، په عامو توليداتو کي له کار سره تړلي دي. د بېلګي په ډول، د تقاعدۍ معاش کچه او د ټولنيزي بيمي د معاشونو مرسته، د انسان د مزد د منځنۍ کچي، کاري سابقې او د رخصتۍ سره د مزد ورکول د زيار ايستونکو له کاري شرايطو او وړتياوو سره تړلي دي.

۱۰ – عام استهلاکي حساب، چي د مادي نعمتونو د ويش نسبتاً پرمختللی شکل دی، په ډيري چټکۍ سره وده کوي. د بېلګي په ډول، په شوروي اتحاد کي، د ۱۹۷۱ – ۱۹۷۵ کلونو ترمنځ د خلګو سړي سر عايد ٪۲۴ او عام حساب ٪۴۰ زياته سول. د اويايمي لسيزي په دوهمه نيمايي کي، د خلګو سړي سر عايد ٪۱۸ او عام استهلاکي حساب ٪۳۰ لوړ سو.

۱۱ – د عام استهلاکي حساب، چټک زياتوالی په دې معنا نه دی، چي د کار له مخي د ويش اهميت لږ کيږي، خو د عام استهلاکي حساب شتون، د ټولنيز عدالت او برابرۍ د رامنځته کيدلو لامل ګرځي او ټولو خلګو ته يو شان موکې برابروي.

۵ - په کرنه کي، د کاري مزد ورکول څه ډول وي؟

۱ - اوس تاسو پوهېږئ، چي په سوسياليستي ټولني کي هر څوک د خپل توان په اندزاه کار کوي او هرچاته بيا د کار په اندازه مزد ورکول کيږي. په کرنيزو کوپراتيفونو کي هم همداسي ده او هر کولکتيف خپل فنډ لري او د هغه فنډ څخه د کار په اندازه مزد ويشي.
۲ - په کرنيزو کالخوزونو کي هڅه کيږي، د کلني محصول پر ځای، چي د محصول کچه هم پکښې نامالومه وي؛ د کالخوز کروندگرو ته گرانتي سوي منظم مياشتني معاشونه ورکول سي. [۱۳]
۳ - د گرانتي سوي معاش سرچينه، د کالخوز خرڅ سوي مواد دي. کالخوزونه خپلو کارکونکو ته په نقدي او جنسي ډول (کرنيزو توکو په ورکولو سره) معاش ورکوي. که چيري يو کالخوز په يوه موده کي گرانتي سوی معاش ورنه سي کړای؛ اړ دی، چي د کرنيز بانک څخه اوږدمهاله پور واخلي.
۴ - هر کالخوزچي ته د ټاکل سويو چارو د مخته وړلو سره، معاش ورکول کيږي او د کار د کميت او کيفيت د ډيروالي سره، يې په معاش کي هم ښه والی راځي.
۵ - په کالخوزونو کي د نقدي مزد ورکول، کروندگر، کارگرانو او روښانفکرانو ته نژدې کوي او د بزگرانو، کارگرانو او روښانفکرانو ترمنځ په ټولنيزو توپيرونو کي کموالی راولي. د ۱۹۴۰ کال راهيسي، د کارگرانو او بزگرانو په سړي سر عايد کي ۴,۱ پلا ډيروالی راغلی دی، په داسي حال کي چي په همدې موده کي د کالخوزچيانو عوايد ۷,۳ برابره زيات سوي دي. د تقاعدي معاشاتو ورکول او بيمه هم، د کالخوزچيانو د ژوندانه شرايط آسانه او روښانفکرانو او کارگرانو ته د دوی ژوند ور نژدې کوي.
۶ - په کالخوزونو کي، هم د صنعتي موسساتو په ډول کاري مزد، د کار د وروستيو پايلو په نظر کي نيولو سره ورکول کيږي. ميخانيکي ډلو، د مالدارۍ فارمونو او نورو ته په ورته ډول معاش ورکول کيږي.
۷ - هري ټاکلي کرنيزي ډلي ته، اړين تخنيکي توکي، کيمياوي کوډونه او نور ورکول کيږي، تر څو خپله پلان سوې دنده ترسره کړي. دا چي د دوی د کار پايله، د کال په پای کي ښکاره کيږي؛ نو د

[۱۳]- د يوه کالخوز حدود، تر ۲۰۰۰ جريبه متر مربع ځمکي پوري رسيږي. هر کالخوز ځان ته يوه مديريتي اداره، مامورين، محاسبين، دفتري توکي او نور کارکونکي لري او اړوند چاري د هغو له مخي مخته وړل کيږي.

ورکول سویو معاشونو او کار پایله په پای کي ارزول کيږي او حسابونه يې چاڼوي. د وروستيو پايلو له مخي، د مزد ورکړه، کارکونکي د کيفيت لوړولو ته هڅوي، متقابل او ځاني کنټرول رامنځته کوي او دا چاره په وروستي تحليل کي، د کار د مولديت د ودي، توليداتو د اغيزمنتوب او خلګو د هوساييني د کچي د لوړيدلو لامل کيږي.

٦ - اقتصادي حسابونه څه ته وايي؟

١ – هره دولتي موسسه، د خپل تاسيس پر مهال، خپل اړين توکي ترلاسه کوي. توليدي موسسې بايد خپل ټول لګښتونه، د عوايدو څخه پوره او جبران کړي. د دې سربېره بايد هره صنعتي موسسه ګټه ولري، تر څو د هغه په واسطه وکولای سي توليداتو ته وده ورکړي.
اقتصادي حسابونه همدې ته وايي. د توليد د لګښتونو جبرانول، د محصولاتو د پلورلو او ګټي راوړلو څخه دا شونتيا رامنځته کوي، چي حکومت د اقتصادي انګيزو وسايل په اغيزمنه توګه وکاروي. هر څومره چي يوه صنعتي موسسه، خپل وسايل په ښه ډول سره کاروي؛ په هماغه اندازه يې د عوايدو د لوړيدلو او اقتصادي وضعيت د ښه والي او کارکونکو د مزدونو د لوړوالي لامل کيږي.
٢ – د يوې موسسې اقتصادي حسابونه د يو لړ اصولو له مخي، لکه عملي اقتصادي ځانواکي او نورو باندي ولاړ دي. هره موسسه له حکومت څخه د لازم مبلغ د ترلاسه کولو سره، په خپلواکه ډول توليدات سمبالوي او په دولتي بانک کي جاري حساب پرانيزي، د لګښتونو لپاره اړين مبلغ له هغه څخه اخلي او پاته نور عوايد هغه ته ور زياتوي.
٣ – اقتصادي موسسې، د اقتصادي هڅوني له فنډونو څخه خپلو کارکونکو ته انعامونه ورکوي او هغو ته کورونه، کلوپونه، سپورټي ځايونه او وړکتونونه باندي جوړوي.[١٤]
۴ – اقتصادي موسسې مادي مسئوليتونه هم لري. دا مسئوليتونه هغه مهال راجع کيږي کله چي يوه موسسه د تړون له مخي خپلي کړي ژمني پر ځای نه کړي. په هغه صورت کي به اړونده موسسه تاوان

[١٤]ـ په پخوانيو سوسياليستي هيوادونو کي دا دود وو، چي هره فابريکه به خپلو کارکونکو ته کورونه، وړکتونونه، ښوونځی، کلوپونه، ورزشي ځايونه او نور د ژوندانه د هوسايني بنسټونه له خپلو عوايدو څخه جوړوي. (ژباړن)

او جريمه ورکوي، يا به د ورکول سوي کريډيټ په بدل کي ډېره ربحه ورکوي. دا ډول کنټرول په چارو کي د دقيق والي لامل کيږي.

۷ - د يوې موسسې عايد څه ډول کارېږي؟

۱ – ګټه، يعنې تر لګښتونو د عوايدو ډېروالی، د سوسياليستي توليدي موسساتو تر رامنځ ته کيدلو ډېر مخته هم وه، خو د ګټې ماهيت بيا په دې کي دی، چې څه ډول ترلاسه سوې ده او د چا په ګټه بايد وکارول سي. په سوسياليستي ټولني کي، د پانګوالي ټولني خلاف ګټه نه يوازي پر انفرادي وګړو، بلکې په ټولي ټولني پوري اړه لري. نو ګټه څه ډول ويشل کيږي او د کومو موخو لپاره کارېږي؟

۷ - شکل

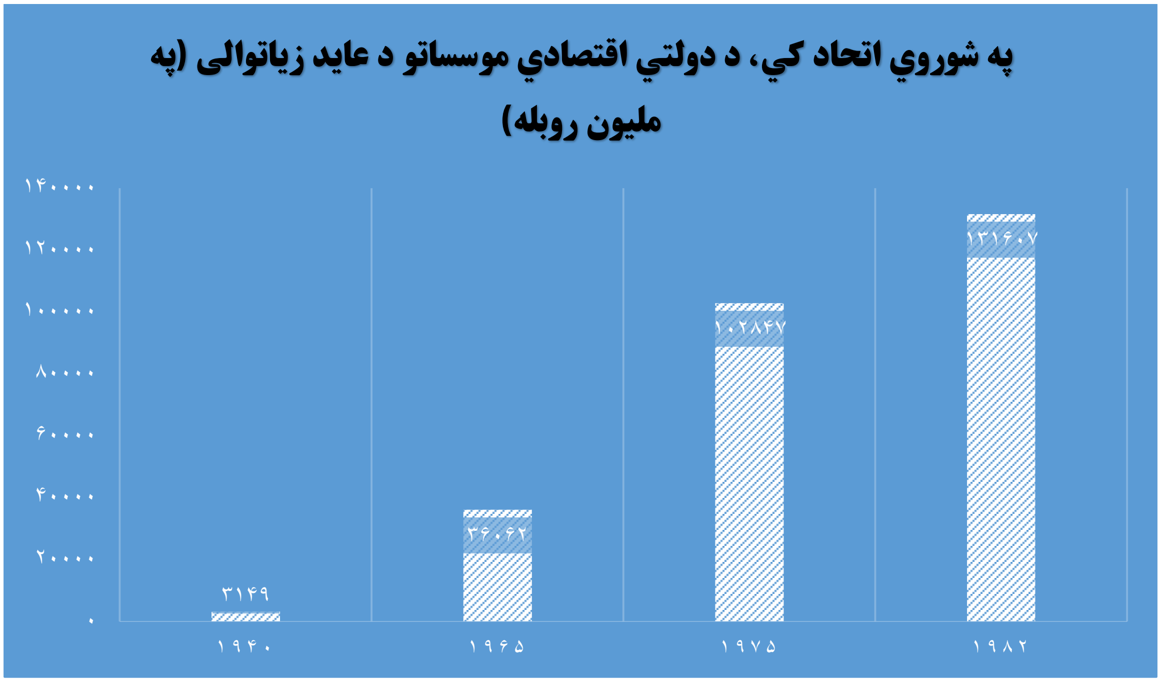

۲ – د گټې یوه برخه مرکزي دولت ته لیږل کیږي. دا گټه بیا سوسیالیستي دولت د عامي روغتیا، پوهنې، علومو، ټکنالوجۍ، فرهنگ، چاپېریال ساتنې، سټاډیمونو، پارکونو او تفریحي ځایونو په جوړولو لگوي. یا په بله مانا د ټولې ټولنې په گټه کاریږي.

۳ – د گټې بله برخه (چې په اوسط ډول د صنعتي موسستو ۴۱٪ گټه جوړوي) هماغو موسساتو ته پاتیږي، تر څو هغوی یې په دریو برخو کې ولگوي:

- د تولیداتو د ودې برخه
- مادي هڅوني برخه
- د ټولنیزو او فرهنگي کارونو برخه او هستوگنځایونو جوړول

۴ – د تولیداتو د ودې بودجه هم د گټې او هم د استهلاک لپاره د ځانگړو سویو پیسو څخه جوړیږي. دا فنډ، د نوي تخنیک لپاره د پانگې اچونې، د اوزارو د عصري کولو، ټکنالوجۍ د تکامل او کاري شرایطو د ښه والي لپاره لگیږي.

۵ – د مادي هڅونې او ټولنیزو او فرهنگي کارونو بودجه د دولتي پلان سره په همغږۍ لگول کیږي. که چیري د موسسې کارکونکي تولیدي پلان په ښه ډول سره سمبال کړای سي، په دې فنډ کې د حکومت لخوا هم غوښتنه مرسته ورسره کیږي. حکومت هري موسسې ته په دې برخه کې د فنډ کچه ټاکي او هره موسسه باید خامخا د دې برخې لپاره ټاکل سوې کچه پوره کړي.

٦ – د ټولنیزو او فرهنگي چارو لپاره ټاکل سوی فنډ او بودجه د کارکونکو د روغتیایي او ژوندانه حالت د ښه والي، فرهنگي او علمي تکامل، استراحت ځایونو او سناټوریمونو په جوړولو، کانټینونو په سمبالولو، سپورټي مرکزونو او نورو د جوړولو لپاره لگول کیږي.

۸ - شکل

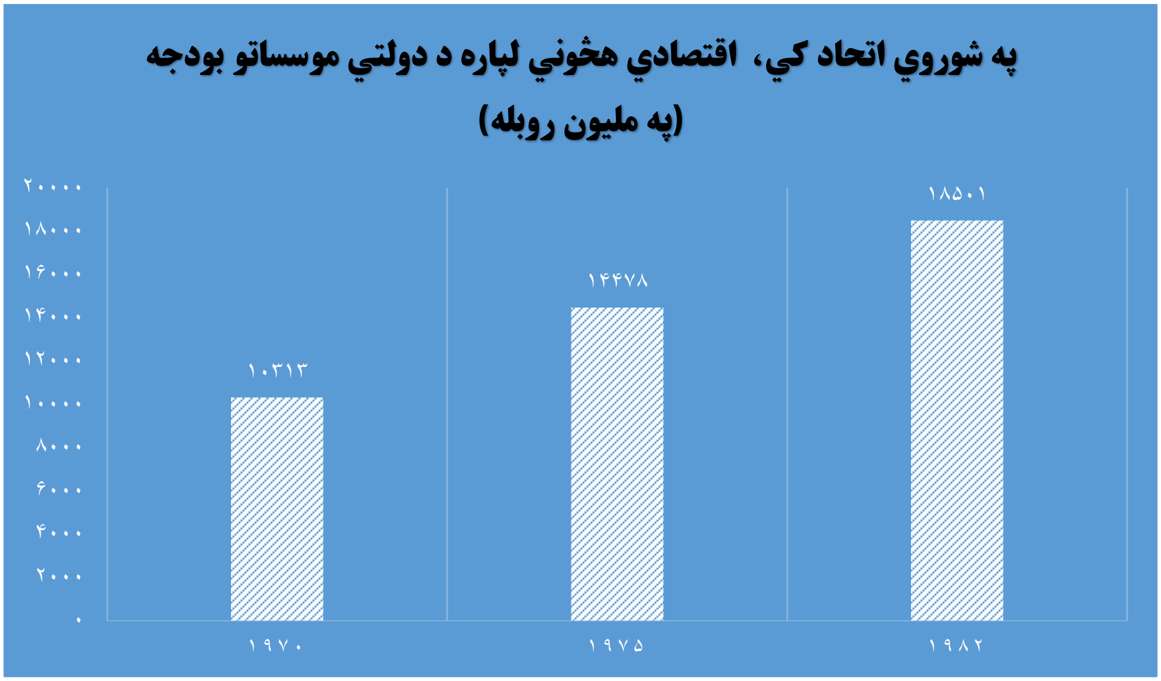

دا ټول فنډونه، کارکونکي د توليداتو ښه والي ته هڅوي.

۷ – د شوروي اتحاد د صنايعو ګټه په ۱۹۸۲ کال کي، د ۱۹۸۱ کال په نسبت، ۱۲,۷ مليارډه روبله زياته سوې او ۸۷,۸ مليارډه روبله ته رسيدلې وه. دا کچه د تېر کال په پرتله ۱۴٪ زياته وه. د هغې جملې څخه ۳٦ ميليارډه روبله يعني ۴۱٪ بيرته موسساتو ته ورکول سوې، ۱۸,۵ مليارډه روبله يا ۲۱٪ يې د اقتصادي هڅوني فنډ ته وليږل سوې. يعني د هرو پنځو روبلو ګټې څخه يو روبل بيرته اقتصادي هڅوني فنډ ته ليږل سوی. په دې لړ کي، ۷,۲ ميليارډه روبله د مادي هڅوني بودجې، ۷,۲ ميليارډه ټولنيزو او فرهنګي چارو بودجې او ۲,۴ مليارډه روبله د توليداتو د ودې بودجې ته ځانګړې سوې وې.

۸ – په دې ډول سره مورږ پوه سولو، چې د هرې اقتصادي موسسې فنډونه، د هغوی په ګټې پورې اړه لري او ګټه بيا د عوايدو او لګښتونو ترمنځ د توپير څخه منځ ته راځي.

۸ – وروستۍ بیه څه ته وایي او د توکو بیه په سوسیالیستي ټولني کي څه ډول ټاکل کیږي؟

۱ – وروستۍ بیه، د یو محصول د تولید او خرڅلاو اړوند د یوې موسسې لګښتونو ته وایي. په وروستۍ بیي کي، د خامو او دوهمي توکو وروستي لګښتونه، نفتو، انرژۍ، برېښنا او د کار نورو توکو، همداسي د موسسې استهلاکي ځانګړي سوې پیسو، د پرسونل معاشاتو او نورو لګښتونو مجموعې ته وایي.
۲ – د دغو لګښتونو سربېره، تولیدي موسسه د کارکونکو د روزني، ټولنیزي بیمې او نوري برخي هم په پام کي نیسي او د هغه له مخي د محصول لګښتونه معلوموي.
۳ – ښکاره خبره ده، چي توکي یوازي په وروستي بیه باندي نه خرڅېږي، پر دې اساس نو حکومت د هر محصول لپاره د عمده پلورني بیه ټاکي، چي د وروستۍ بیې سربېره، د پلان مطابق اجازه لرونکې ګټه هم پکښي حسابېږي. صنعتي موسسې خپل محصولات په همدې بیه بیا خرڅوي.
۴ – د تولید د وسایلو بیه، د صنعتي عمده پلورني په بیه وي او هڅه کیږي، بیه یې ټیټه وساتل سي.[۱۵]
۵ – سوسیالیستي ټولنه په ټینګه سره په دې هڅه کي ده، چي د بیو ټاکل، د عام کار د منځني حد لګښتونه پوره کړي. دا موخه څه ډول ترلاسه کیږي؟

دولت دا ټاکي، چي د هري موسسې ځانته محصول باید تر عامو لګښتونو ډیر نه سي، ځکه د هغه پرته اړونده موسسه د محصولاتو له خرڅلاو سره نه سي کولای خپل هغه لګښتونه ترلاسه کړي، چي د بیا تولید د دوران او خپلو کارکونکو لپاره اړتیا ورته لري. حکومت د اجازه ورکول سوي ګټي او دوراني مالیاتو هغه کچي ټاکي، چي د نورو موسساتو سره ورته وي.

٦ – د بیلابیلو صنعتي محصولاتو بیي یو له بل سره تړاو لري. د بېلګي په ډول، د یوه موټر بیه، د هغه د ماشین، اوسپیني، هنداري او نورو برخو په بیو پوري تړلی دی، چي د نورو موسساتو لخوا د موټر جوړوني فابریکو ته ورکول کیږي. د تولید په ټکنالوجۍ او تولیدي بهیر کي د تویو توکو د کاروني

[۱۵]ـ تولیدي وسایل، چي د بیا تولید د پروسې لپاره کارېږي؛ په سوسیالیستي ټولني کي د تولیداتو د هڅوني او مادي هوساینې د زیاتوالي په خاطر په ټیټه بیه عرضه کیږي. (ژباړن)

سره، بيي هم بدلېږي. په دې ډول سره، د عمده پلورني د بيو د تکامل سره، هم د عام کار اړين لګښتونه او هم د محصولاتو د توليد او خرڅلاو د شرايطو بدليدل په پام کي نيول کيږي.

۷ – د عمده پلورني بيه، د بيلابيلو څانګو ترمنځ د تناسب سره تړاو لري. د بېلګي په ډول، د تودوخي انرژۍ لپاره اړتيا کېدلای سي، د سکرو، نفتو، طبيعي ګازو، انرژۍ او لرګيو د سوځلو له لاري پوره سي. د اوښتونکو محصولاتو بيي داسي ټاکل کيږي، تر څو د مادي سرچينو د ګټي اخيستني تر ټولو معقول شکل وهڅول سي. د بيو د ټاکني سره د بدلېدونکو توکو، اقتصادي اغيزمنتوب هم په پام کي نيول کيږي. د لږ موندل کېدونکو محصولاتو د عمده پلورني بيه داسي ټاکل کيږي، تر څو د هغوی د ګټي اخيستني اعظمي ګټورتوب په لاس راوړل سي.

۸ – د بيو د ټاکني څخه موخه داده، تر څو د علم او ټکنالوجۍ پرمختګ وهڅوي. بيي په داسي ډول ټاکل کيږي، چي د نويو ماشينونو توليد هم د توليدونکو او هم د مستهلکينو لپاره ګټور تمام سي. توليدونکي هغه مهال نويو محصولاتو ته لېواله کيږي، چي د هغوی د خرڅلاو پيسې، اضافي لګښتونه جبران او ښه ګټه لاسته راوړل تامين کړي.

۹ – د بېلګي په ډول، د ماشين جوړوني فابريکې توليد، يو زاړه ماشين بيه ۴ زره افغانۍ ده. فابريکه هغه په ۴,۵ زره افغانۍ خرڅوي. ۴ زره يې لګښتونه او ۵۰۰ د فابريکې ګټه ده. څه وخت وروسته فابريکه داسي يو بل ماشين جوړوي، چي د استهلاک او کاري دوام موده يې تر پخواني ماشين دوه چنده زياته ده، خو د هغه ماشين د جوړولو لپاره فابريکه ٦ زره افغانۍ لګښت کوي. فابريکه اړ ده، چي د هغه بيه هم ٦ زره او اووه سوه افغانيو ته پورته کړي، تر څو ٦ زره لګښتونه او ۷۵۰ د ګټي لپاره ورته پاته سي. په دې ځای کي مستهلک هم د نوي ماشين د رانيول سره ۲۲۵۰ افغانۍ ګټه کوي.

په دې ډول سره، په سوسياليستي ټولني کي د توليدونکي او لګښت کونکي، دواړو ګټي په عادلانه ډول خوندي او په پام کي نيول کيږي.

۹ – د پرچون پلورني بيه څه ډول ټاکل کيږي؟

۱ – د پرچون پلورني بیه، هغه وروستۍ بیه ده، چي حکومت یې د خلګو د شخصي استهلاک لپاره ټاکي او پر هغوی یې خرڅوي.
۲ – د پرچون پلورني بیه د توکو د وروستۍ بیي، مالیاتو، لګښتونو او مجوزي ګټي له وروستۍ بیي څخه ټاکل کیږي.
۳ – په حکومتي او کوپراتیفي سوداګری کي، د پرچون پلورني څو ډوله بیي کارول کیږي. په شوروي اتحاد کي، په ټول هیواد کي د ډیرو توکو بیي یو شان دي. د بیو دا یو شان والی په هغو توکو کي دی، چي د تولید لپاره یې په ټول هیواد کي تر ډیره یو شان لګښتونه راځي او د خلګو اساسي ضرورتونه جوړوي.
۴ – هغه توکي چي د یوه هیواد له یوه سر څخه یې بل سر ته انتقال ګران پریوځي، د سیمه ائیزي پرچون پلورني په بیه باندي عرضه کیږي. دا بیي تر ډیره پوري د خوراکي توکو او ځیني نورو هغو صنعتي توکو اړوند دي، چي له یوه ځای څخه بل ته یې انتقال شونی نه وي.
۵ – د ځینو سبزیجاتو او میوه جاتو ته بیا موسمي بیي ټاکل کیږي، چي د یوه موسم په نسبت بل موسم ته توپیر کوي.
٦ – په سوسیالیستي ټولني کي هڅه کیږي، د خلګو په ګټه باندي، د پرچون پلورني د بیو ثبات وټاکل سي، خو د توکو په تولید کي د لږ و ډیر بدلونونو له راتللو سره دا بیي هم اوړي، خو هیڅکله هغي کچي ته نه رسیږي، چي د خلګو د رانیولو، لګښت او استهلاک وس دي را ټیټ سي. د بېلګي په ډول په شوروي اتحاد کي د نانوایي د ډوډۍ بیه هماغه د ۱۹۵۴ کال بیه ده، دغه راز د لبنیاتو او غوښي اوسنۍ بیه هم د ۱۹٦۲ کال بیه ده. په وروستیو ۲۸ کلونو کي، که د ځینو توکو بیه ۹٪ لوړه سوې ده، خو په څنګ کي یې بیا د خلګو عاید د تېرو اته ویشتو کالو راهیسي ۲,۵ برابره (۲۵۰٪) زیات سوی، دغسي د کالخوزچیانو مزد بیا په وروستیو دیارلسو کلونو کي ۱,۷ برابره (۱۷۰٪) ډیر سوی دی.
۷ – سوسیالیستي حکومت د توکو د بیو د آګاهانه ټاکلو او اړولو سره، نه یوازي د توکو بیي، بلکې د مشخصو توکو اهمیت د انسان په ژوندانه کي په نظر کي نیسي. په همدې موخه، د توکي قیمت کېدلای سي د هغه تر ارزښت کښته یا پورته وټاکل سي او په دې ډول سره خپله دنده د نعمتونو د بیا ویش په برخه کي ترسره کړي. د بېلګي په ډول، د قصابۍ غوښي، شیدې او د لبنیاتو نور ډولونه، کبان او نور، تر وروستۍ تمام سوي بیي کښته خرڅیږي. دغه راز، د

ماشومانو جامې، د ماشومانو اړوند کتابونه، د لوبو وسایل، کتابچې او د قرطاسیې نور توکي، درمل، نخي ټوکران او نور توکي تر خپل ارزښت په ټیټه بیه خرڅیږي، خو په بله خوا کي بیا ځیني توکي، تر تمام سوي بیې په مراتبو گران خرڅیږي، لکه زر، د حیواناتو طبیعي پوستونه، الکولي مشروبات او نور تجملي توکي.

۸ – د عام استهلاک د قیمتونو کچه د هیواد د اوسیدونکو د هوسایني کچه ټاکي، خو دا هوساینه تر ډیره له عاید سره هم تړلې ده.

۱۰ ـ د خلگو اصلي عایدات له څه څخه وي؟

۱ – د خلگو عاید له هغو پیسو څخه جوړیږي، چي د کار د مزد، تادیاتو او عام استهلاکي حساب له محصولاتو څخه لاسته راغلی وي. که چیري د لومړنیو توکو او هستوگنځی بیي لوړي وي، د لگښت کچه کمیږي او د لگښت د کچي له کمېدو سره سم د هوسایني کچه هم زیانمنه کیږي. په سیاسي اقتصاد کي د واقعي عایداتو مفهوم، د مادي او معنوي نعمتونو هغه شمېر ته کاریږي، چي د ټولني غړي کولای سي، د کار د مزد او عام استهلاکي حساب څخه د لاسته راغلي محصول له مخي هغه لاس ته راوړي.

۲ – د مادي او فرهنگي نعمتونو دا شمېر، نه یوازي د خلگو په عوایدو بلکې د استهلاکي توکو په بیو، د خدماتو په تعرفو (لکه طبیعي گاز، بریښنا، ټلیفون، عام ټرانسپورټ او نور) د زده کړو او روغتیایي خدمتونو لگښتونه، هستوگنځی کرایې، د بیمې تادیاتو، د بیکاری د مهال مرستي معاش او نورو سره هم تړلي دي. د یادوني وړ ده، چي په سوسیالیستي هیوادونو کي بیکاري نسته او زده کړي او روغتیایي خدمتونه وړیا دي.

۳ – د گرانو لوستونکو به خامخا پیاد وي، چي په کتاب کي، د عام استهلاکي حساب د بحث پر مهال موږ یادونه وکړل، چي د هستوگنځی د ساتني او ترمیم د لگښتونو دریمه برخه د حکومت له لوري ورکول کیږي او له درو برخو څخه یوازي یوه برخه یې حکومت ورکوي. ستاسي به دا هم خامخا پیاد وي، چي د هستوگنځی کرایه، په اوسط ډول د کارگرانو او مامورینو د کورنۍ بودجې درې سلنه جوړوي.

۴ – سوسیالیستي ټولنه، په بیلابیلو تاریخي پړاوونو کي، د زیار ایستونکو د واقعي عوایدو د لوړولو لپاره بیلابیل شکلونه او میتودونه لکه د استهلاکي توکو د پرچون پلورني د بیو ټیټول، د معاشونو لوړول، د هستوګنځی د شرایطو ښه کول، د رخصتی ورځي زیاتول، د ثابت مزد سره د کاري ورځي کمول او د وړیا چوپړونو برابرول پر کار اچولي دي او ورځ تر بلي لا زیاته پراختیا ورکوي. دا شکلونه، د ټولنیز تکامل په بیلابیلو پړاوونو کي بدلیږي.

۵ – د واقعي عوایدو دوامداره زیاتوالی زیار ایستونکو سره مرسته کوي، تر څو خپلي زیاتیدونکي مادي او معنوي اړتیاوي پوره کړي او خپل ځان ته په هر اړخیز جسمي او عقلي ډول تکامل ورکړي.

ځیني «ځان انقلابي ښودونکي» د خلګو د ژوندانه د سطحي ښه کیدل د «بورژوازي کیدلو» سره ورته او د هغوی ځانغوښتنه یې بولي، خو دا کسان په واقعیت کي د خلګو اساسي غوښتنو په اړه بې پروا دي. کارګره طبقه، له کروندګرو سره په یووالي کي، د هیواد چاري د دې لپاره په لاس کي اخلي، تر څو لوږي، ناروغیو، بیسوادی او جهالت ته د پای ټکی کښیږدي. د سوسیالیزم لوی انساني مفهوم په همدې ټکي کي دی.

٦ – د خلګو د هوساینې کچه پر کوم لور ځي؟ په اوسني پړاو کي به کوم شکل تر ټولو زیات اغیزمن وي؟ دا مسایل بیا د کمونیزم د ودانی جوړولو تیوری او پراټیک لپاره ډیر اهمیت لري.

۷ – په اوسني پړاو کي، د خلګو د عوایدو د زیاتوالي لپاره ښه لار، د کاري مزد ډیرول دي. د دې میتود څخه ځکه ګټه اخیستل کیږي، چي مادي نعمتونه خپله نه رامنځته کیږي بلکې د خلګو د کار او زیار په واسطه منځته راځي. په همدې موخه، سوسیالیستي دولت هڅه کوي د کار له مخي ویش وهڅوي.

۹ - شکل

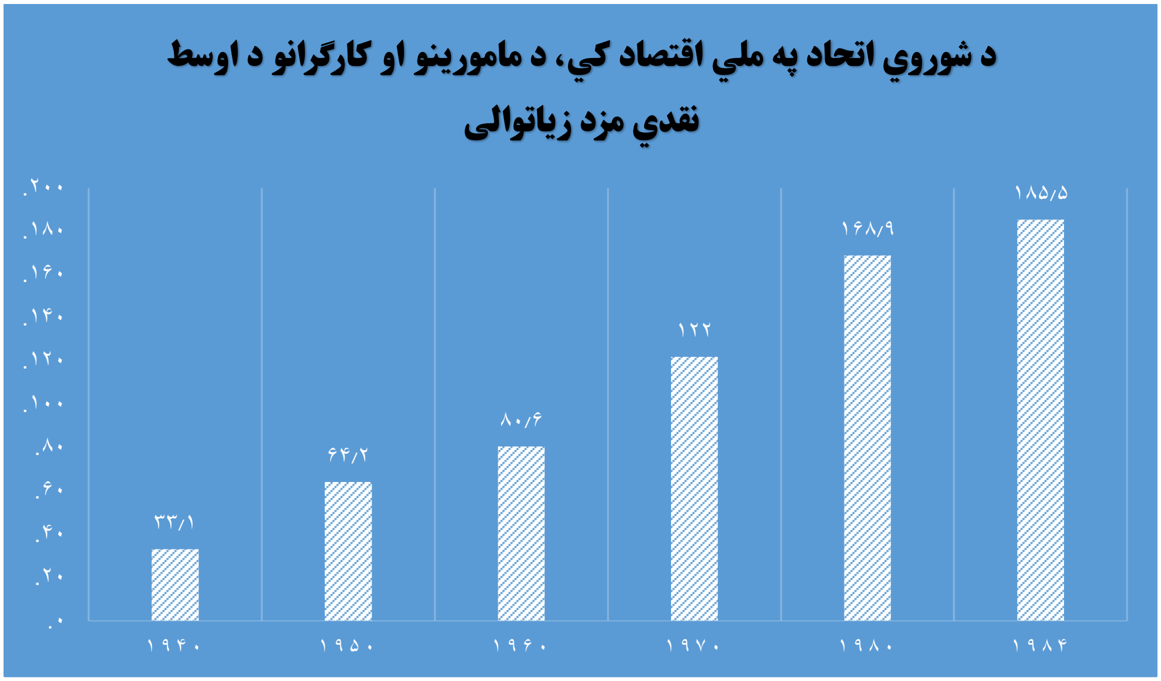

۸ – تر دوهمي نړیوالي جګړې وروسته موده کي، د زیار ایستونکو د مادي هوساینې د لوړولو لپاره د استهلاکي توکو د پرچون پلورني د بیو د ټیټوالي څخه ګټه اخیستل کیدل، خو له دې تګلاري څخه د لوړ مزد درلودونکو کارکونکو ډیره ګټه اخیستل. د بېلګي په ډول، که د یو شمېر توکو بیه ۱۲٪ ټیټه سوې وای، نو د ۱۰۰ روبله معاش اخیستونکي ته یې ۱۲ روبله ګټه رسول، خو د ۳۰۰۰ روبله اخیستونکي ته یې بیا ۳۶ روبله ګټه وررسول. د همدې لپاره حکومت هڅه وکړل، د پرچون پلورني بیې ثابتي وساتي او د لږ مزد کارکونکو معاشات لوړ کړي.

۹ – د مادي هوساینې د کچې لوړیدل د تولیداتو له پراختیا سره تړلي دي. د مادي تولیداتو ساحه، چې ټول استهلاکي توکي په هغه کي تولید کیږي، په داسي ډول سره وده کوي، تر څو د زیار ایستونکو د ژوندانه شرایط په ښه ډول سره سمبال سي. د ښوونې او روزنې، عامې روغتیا، علومو، فرهنګ او ټکنالوجی برخي په ښه ډول سره وده وکړي. دلته داسي اړیکه موندل کیږي، چې د خلګو د هوساینې د کچې لوړیدل یوازې پایله نه، بلکې د تولیداتو د ډېریدلو لامل هم دی.

۱۱ – پیسې څه ونډه لري او کومې دندې ترسره کولای سي؟

۱ – پیسې په واقعیت کې د متاعي تولیداتو د ودې پایله ده. له پیسو پرته، متاعي مناسبات هم ناشوني وه. په سوسیالیستي نظام کې، د متاعي مناسباتو ځانګړی ماهیت، د پیسو په خاصو ځانګړتیاوو او دندو کې دي، چې دلته به ځیني هغه عوامل وڅیړو.

۲ – په سوسیالیزم کې پیسې دا کارونه کوي: د ارزښت معیار ټاکل، د دوران وسیله ګرځېدل، د تادیاتو وسیله ګرځېدل، سوسیالیستي ذیرمه او پس انداز رامنځته کول او نړیوالي پیسې.

۳ – پیسې د ارزښت د معیار په توګه، د زرو د خیالي مقدار په ډول ښکاره کیږي. ټول توکي د پیسو په شکل کې، خپل ارزښت ښیي. دا دنده د بیې په ټاکنه کې ترسره کیږي او د هغه په وسیله د ټولو توکو د مبادلې تناسبات تثبیتیږي او د یوې جلا موسسې او ټولي ټولني لپاره د یوه توکي د تولید لګښتونه ټاکل کیږي. د پیسو دا دنده د بیو د اندازه په واسطه ترسره کیږي. د بیو د اندازې کولو بنسټونه بیا د زرو د هغه شمېر، چې د دولت په واسطه د هیواد په پولي واحد کې تثبیت سوي دي، رامنځته کیږي. مانا دا چې هر هیواد د هغه زرو د شمېر له مخې، چې په خپلو اسعارو کې یې تثبیت کړي دي، خپل ځان ته د بیو مقیاسونه لري.

۴ – پیسې، د ارزښت د معیار په توګه، د زرو د ټاکل سوي شمېر سره د خیالي مطابقت له مخې، د زرو د ټاکل سوي شمېر په ډول ښکاره کیږي. پیسې په خپلې دې ځانګړني کې، تر ډېره پوري د پرچون پلورني توکو د دوران په ډول کار او د توکو په مبادله کې د منځګړي دنده ترسره کوي.

پیسې د دوران د وسیلې په توګه دا شونې کوي، چې د توکو د دوران پلانونه تر کنټرول لاندې ونیول سي، د توکو پر تولید او دوران باندې اغېزه کوي، د پیسو دوران تنظیم سي او عرضه او تقاضا یو د بل سره په جوړجاړي کې راسي.

۵ – دا چې پیسې، له دوران څخه د توکي تر وتلو وروسته هغه ته داخلیږي، له دې مخې څخه د تادیې وسیله هم ده. توکي، د خرڅونکي څخه د اخیستونکي لاس ته ورځي او پیسې سرچپه لار وهي. که دا سرچپه حرکت، د یوې ټاکل سوي مودې وروسته سره ترسره سي، هغه مهال بیا پیسې د پور د مسئولیتونو د ادا کولو دنده ترسره کوي.

پیسې، په بیلابیلو شکلونو او ځایونو کي په بیلابیل ډول، د تادیې د وسیلي په توګه دنده ترسره کوي، د بېلګي په ډول: د هغو توکو او خدمتونو د پیسو تادیه کول، چي اوسیدونکو د پور په ډول اخیستي دي، د یوې موسسې په واسطه د بانکي کریډیټ اخیستلو او ورکولو پر مهال، یا د زیار ایستونکو د مزد د ورکولو، د تقاعدي معاشونو او محصلینو د معاشونو ورکولو او مالیاتو، تادیاتو، بیمې او نورو برخو کي د حسابونو د چاڼولو پر مهال. د دې دندي پر اساس، د سوسیالیزم د مالي او کریډیټي سیستم دندي وده کوي. پیسې، د تادیې د وسیلي په ډول، په واقعیت کي د ملي اقتصاد د ودي مهمه برخه ده. پیسې، چي د هغه په واسطه، مالي او کریډیټي مناسبات عمل کوي، د تولیدي پلان د تطبیق د څارني او د موسسو او څانګو ترمنځ د مادي ارزښتونو د بیا ویش لپاره، تر څو تولیدات د ټولني په ګټه لا ښه وده وکړي؛ کارېږي. سوسیالیستي دولت، چي د بېلګي په ډول، د یوې موسسې د کارکونکو کاري مزد کنټرولوي، هممهاله د موسسې نور اړخونه او تر ټولو زیات د تولیدي پلان په تطبیق باندي هم پام کوي.

٦ – پیسې د ذیرمي د وسیلې په ډول، عامه او انفرادي شتمني ښیي، خو د پیسو دا دنده په سوسیالیستي ټولني کي د نورو ټولنو سره توپیر کوي. دوه ډوله سوسیالیستي ذیرمي سته، عامه او انفرادي. ټولنه د دولت په شتون کي، د پانګونو، عام استهلاکي حساب د ذیرمو ډیرولو او خدماتي برخو د کارکونکو د مزد ورکولو لپاره ذیرمه کوي.

ځانته جلا موسسې هم خپلي پیسې ذیرمه کوي، خو نه د نقدو پیسو په ډول، بلکې د دولتي بانک د حسابونو په ډول. هغوی خپل ټول پولي عواید په بانک کي ایږدي او دا چاره د دې شونتیا رامنځته کوي، چي هغه عواید د ټولي ټولني په ګټه وکارېږي. په دې ډول سره، ټولي سوي پیسې په خزانې نه بدلیږي، بلکې په دوران کي وي، په تولیداتو کي برخه اخلي او ټولني ته ګټه رسوي.

٧ – له هغه ځایه چي پیسې د ځانته جلا هیوادونو له پولو څخه وځي، نړیوال بازار ته رسیږي، د نړیوالو پیسو دنده هم ترسه کوي. پیسې په نړیوالو بازارونو کي خپل ملي شکل له لاسه ورکوي او د زرو په ډول، چي د عمومي مبادلې وسیله ده؛ ځان ښیي. د نړیوالو پیسو دنده، د بهرنۍ سوداګرۍ په دوران کي د سوسیالیستي او پانګوالي هیوادونو ترمنځ توپیر کوي، ځکه په دې برخه کي پیسې د ټولنیزي او اقتصادي محتوا له مخي، بیلابیل مناسبات رامنځته کوي. سوسیالیستي دولتونه، د پانګوالي هیوادونو

سره د اقتصادي راکړي – ورکړي او عملیاتو پر مهال د زرو او بهرنیو اسعارو څخه ګټه اخلي، خو د سوسیالیستي هیوادونو په منځ کي بیا د زرو دوران ته اړتیا نسته او معاملې په غیر نقدي ډول د هوکړه سویو تدارکاتو له مخي ترسره کیږي.

۱۲ – د پیسو دوران څه ډول پلان او تنظیمیږي؟

۱ – د دوران د وسیلې په توګه، د پیسو د دندي سرته رسولو پر مهال، په کاغذي نوټونو، فلزي سکو او زرو باندي د هغوی د اوښتون شونتیا او اړتیا سته. دا ګام له اقتصادي نظره په دې معقول دی، چي د زرو دوران د پیسو په توګه د دوران لګښتونه زیاتوي او د حکومت د زرو د ذیرمو د پاشلتیا لامل نه ګرځي.
په کاغذي نوټونو باندي د زرو اړول، د پیسو پر دوران باندي د حکومت تنظیم او کنټرول آسانه کوي، ځکه کاغذي نوټونه په آسانۍ سره، دوران ته اچول کېدلای او بیرته ایستل کېدلای سي او حرکت یې تر کنټرول لاندي راځي.
۲ – خو د کاغذي نوټونو او سکو په واسطه د زرو بدلول یوازي هغه مهال د ټولني اقتصاد ته ګټه کوي، چي دا تعویض د پیسو د دوران له قانون سره سم ترسره سي. د یاد قانون محتوا داده، چي هغه شمېر پیسې، چي د دوران لپاره اړیني دي؛ هغه د توکو د قیمتونو د مجموعې او د پولي واحدونو د دورانونو له ویش سره سم وي.
۳ – دا قانون په هر ټولنیز او اقتصادي نظام کي، په ځانګړي ډول کار کوي. د بېلګي په ډول، په پانګوالي تولیداتو کي، چي خپل په خپله او په غیر منظم ډول وده کوي؛ د پیسو دوران د پلان له مخي نه سي تنظیمېدلای. پانګوالي دولتونه تر اړتیا زیاتي پیسې دوران ته اچوي. په دې کي هیڅ د حیرانتیا خبره نسته، چي له دې کار سره د پیسو ارزښت کمیږي. دا یوازي یو هغه دلیل دی، چي موږ ته وښیي، ولي پانګوالي اقتصاد هر وخت د اسعارو له بحران سره مخ وي.
یوازي په سوسیالیستي نظام کي، د تولیداتو د بیو تنظیم، له دوران څخه د پیسو ایستل او نور شوني کیږي او د ټولي ټولني په ګټه د پیسو شمېر او د دوران چټکتیا رامنځته کیږي.

۴ – د توکو تولید او پلان سوی دوران او د ثابتو بیو ټاکل، چي توکي د هغه سره سم عرضه کیږي، په سوسیالیستي ټولني کي د پیسو ثبات رامنځته کوي. په ثابتي بیي باندي، د توکو عرضه کول زیار ایستونکي په دې ډاډمنوي، چي هم نن او هم سبا له هغه مزد سره چي ترلاسه کړی یې دی؛ هغومره توکي، چي اندازه یې له وړاندي مالومه ده؛ ترلاسه کولای سي.

۵ – سوسیالیستي هیوادونه، چي د خلګو د نقدي عوایدو کچي او خرڅیدونکو توکو ته پلان جوړوي او دواړو د تطبیق زمینه برابروي؛ د توکو د بیو ثبات ساتي. ثابتي بیي، په خپل وار سره د دې شاهدي ورکوي، چي په دوران کي دننه پیسو شمېر، د توکو د نورمال دوران لپاره بسنه کوي.

٦ – په سوسیالیستي نظام کي، د پیسو د دوران بله ګټه د هغه مرکزیت دی، چي د دولتي بانک په واسطه د خزانې د وحدت د اصل له مخي، سمبالیږي. پیسې د ډیرو موسساتو او انفرادي وګړو څخه، واحد دولتي بانک ته ورځي او د هغه له طریقه بیاځلي موسساتو او وګړو ته ویشل کیږي. د دولتي او کوپراتیفي موسساتو او سازمانو ترمنځ غیر نقدي محاسبې ترسره کیږي. په داسي حال کي چي نقدي پیسې تر ډیره پوري د سوسیالیستي موسساتو، خلګو او همدارنګه انفرادي وګړو ترمنځ بدلیږي – را بدلیږي، نقدي پیسې د سوسیالیستي موسساتو تر منځ په حسابونو کي، یوازي په استثنایي توګه، د جزئي تادیاتو د ادا کولو لپاره کارېږي.

۷ – په شوروي اتحاد کي، دولتي بانک نوټونه، د سلو، پنځوسو، شلو، لسو او پنځو معادل، دوران ته اچول سوي دي. دغه راز بانک، تورو پیسو د اړتیاوو د له منځه وړلو لپاره، د پنځو، درو او یوه روبل او یو روبل معادل فلزي سکې او کیپک (۱۰۰ کیپک یو روبل کیږي) عرضه کړي دي. د کاغذي نوټونو او فلزي سکوکو دا ډول بیلابیل والی، محاسبې آسانه کړي او د اتوماتو سیستمونو په واسطه د سوداګرۍ له دودېدلو سره مرسته کوي. [16]

۸ – د پیسو ډیره برخه د مزد له لاري دوران ته اچول کیږي او د پرچون پلورني د سوداګرۍ له لاري بیرته له دوران څخه را ایستل کیږي. د سوداګریزو موسساتو پیسې، دولتي بانکونو ته د ورتلونکو پیسو

[16]- د ختیځي اروپا سوسیالیستي هیوادونو د ښه اقتصادي وضعیت له امله، حتی د سلو او پنځوسو بانک نوټونه هم نه ول چاپ کړي. د بېلګي په ډول، په سوسیالیستي بلغاریا کي تر ټولو لوړ بانکنوټ د ۲۰ په ارزښت وو. (ژباړن)

ډیره برخه جوړوي. د مزدونو او هغو توکو، چي د دولتي سوداګرۍ له لاري عرضه کیږي، ترمنځ تناسب ډیر مهال د اضافي پیسو استولو او یا له دوران څخه د مازادو پیسو را ایستل ټاکي.

۹ – د خلګو د عوایدو او لګښتونو بیلانس، چي د مالي ارګانونو له لوري ترتیب کیږي، د ملي اقتصاد د پلان یو برخه جوړوي. یاد بیلانس د نقدو پیسو کلنۍ حرکت په ټول هیواد او سیمو کي ښیي. د پولي عوایدو او لګښتونو بیلانس د خلګو د تقاضا د ټاکلو او د هغوی د احتمالي سپما، چي دوی یې د پس انداز په حسابونو کي اچوي، ښیي او د پولي دوران د لا دقیق سیاست د عملي کولو لپاره زمینه برابروي.

۱۳ – مالي چاري څه ونډه لري؟

۱ – د توکو له تولید سره، د توکو او پیسو د حرکت لپاره بیلابیلو شکلونو ته اړتیا سته، لکه مالي چاري، کریډیټ او نور.

۲ – مالي چاري هغو پولي مناسباتو ته وایي، چي د پیسو حرکت په سیده ډول، د توکو د حرکت سره نه یو ځای کیږي، د بېلګي په ډول مالیات، کریډیټ، بیمې او نور. د توکو او پیسو د خوځښت ترمنځ د مستقیمي اړیکي نه شتون، د مادي ارزښتونو د ویش ځانګړنه ده. له دې مخي څخه، مالي مناسبات تر ټولو وړاندي د توکو او خدماتو ویش او بیا ویش رامنځته کوي او په دې ډول سره د هغه په تولید، مبادلې او استهلاک باندي اغېزه کوي.

۳ – له دې کبله، چي د تولید قاطع وسایل او د تولید سویو محصولاتو ډیره برخه په ټولي ټولني پوري اړه لري، سوسیالیستي حکومت د پیسو ډیره برخه په خپل لاس کي متمرکزه ساتي. حکومت، دا پیسې د ملي اقتصاد په بیلابیلو څانګو کي ویشي او د هغه څخه ګټه اخیستنه تر خپل کنټرول لاندي راولي. په دې ډول سره سوسیالیستي مالي مناسبات دوې اصلي دندي، چي ویش او کنټرول دي، ترسره کوي. دواړي دندي یو له بل سره، نه شلېدونکي اړیکي لري، ځکه د ګډو اقتصادي بنسټونو یعنې عام مالکیت درلودونکي دي.

۴ – د سوسیالیستي مالي چارو یو بله ځانګړنه په پلان سوي ډول د هغو کارونه ده. مالي چارو ته د پلان جوړوني شونتیا په دې کي ده، چي عام تولیدات د پلان له مخي، موندل کیږي.

حکومت د مالي سیستمونو په واسطه، د پولي مبالغو اخیستل له وړاندي څخه لا ټاکي او په هغه سره کولای سي، د تولیداتو پراختیا او د ملي اقتصاد نوري برخي په فعاله ډول سره تر اغیزې لاندي راولي.

۵ – مالي سیستم، تر ټاکلي کچي پوري، د ټولني د اقتصادي سیستم جوړښت ښیي. د بېلګي په ډول، د ملي اقتصاد لومړنۍ کړۍ تولیدي موسسې دي. همدا تولیدي موسسه بیا د مالي سیستم لومړنۍ کړۍ هم ګڼل کیږي. د پولي لګښتونو او ذیرمو اړوند پولي مناسبات د سوسیالیستي اقتصاد د هر سکټور، په هري تولیدي برخي کي ښکاره کیږي. په دې ځای کي دی، چي د کار د مزد پولي بودجه او د موسسې او څانګي ګټه رامنځته کیږي. دا عوامل، د تولیدي موسسو او ملي اقتصاد د جلا برخو ترمنځ مالي مناسبات جوړوي.

٦ – د تولیداتو د نه دریدونکي نوي کېدلو پر مهال (یعنې د بیا تولید په لړۍ کي) د پولي ذیرمو مرکزي بودجه، چي په ټولو خلګو پوري اړه لري؛ رامنځته کیږي، دا بودجه د تولیداتو د ودي، خدماتي بنسټونو د جوړولو او نورو عامو اړتیاوو د پوره کولو لپاره اړین دي. دا پولي مناسبات د مرکزي دولت مالي چاري مخته وړي.

۷ – د مالي مناسباتو خاص شکل، کریډیټ دی. د مادي ارزښتونو د دوران پر مهال (لکه خام مواد او تیار سوي محصولات) چي په سوسیالیستي موسساتو کي تولید کیږي، په هغه کي پولي شمېري د موقت وخت لپاره پریښودل کیږي. د هغه سره هممهاله، د موقتي اړتیاوو د له منځه وړلو لپاره اضافي پیسو ته اړتیا را منځته کیږي. پر دې بنسټ، د پیسو حرکت رامنځته کیږي، خو په غیر نقدي ډول. دا پولي مناسبات، د کریډیټ بنسټونه جوړوي. ځانګړنه یې په دې کي ده، چي پیسې د هغه لومړني خاوند ته چي پور ورکونکی دی؛ ورګرځي.

۸ – په دې ډول سره مالي چاري دا درې برخي په ځان کي رانغاړي:

الف) د سوسیالیستي ملي اقتصاد د تولیدي موسساتو او څانګو مالي چاري، چي د مالي سیستم لومړنۍ کړۍ جوړوي

ب) د مرکزي دولت مالي چاري، چي د مالي سیستم رهبري کونکې کړۍ ده

ج) کریډیټ، چي په عامو تولیداتو کي په موقتي ډول ورکول سوي مبالغ ښیي

۱۴ - کریډیټ ولي اړین دی او ونډه یې څه ده؟

۱ – د پیسو او توکو د مناسباتو څرنګوالی، د کریډیټ څرنګوالی ټاکي. د پانګوالی په شرایطو کي کریډیټ د پور پانګه یا استقراضي پانګه رامنځ ته کوي. په سوسیالیستي ټولني کي پانګه نسته. په دې ډول سره، کریډیټ، په ملي اقتصاد کي په موقتي او پلان سوي ډول د یو شمیر پیسو ورکول دي. دا پیسې سوسیالیستي موسساتو ته د پورونو په ډول ورکول کیږي، تر څو هغوی یې خپلو تولیداتو د زیاتولو فنډونو کي وکاروي. کریډیټ په سوسیالیستي ټولني کي، د ټولي ټولني په ګټه، د پولي شمېر د بیا ویش یو خاص شکل دی.

۲ – په سوسیالیستي ملي اقتصاد کي، آزاد پولي مبلغونه، د تولیدي فنډونو په لړ کي (اساسي او دوراني) منځ ته راځي. د اساسي تولیدي فنډونو ارزښت (د سیسټمونو، اوزارو او ودانیو لپاره) په پړاویز ډول، د تولید سوي محصول قسطونو ته ورګرځي، خو د دغو فنډونو بیا ځلي نوي کول، د اوږد مهال وروسته په جنسي ډول ترسره کیږي. پر دې بنسټ، د تولیدي موسسې د فنډونو څخه انتقال سوی ارزښت، په موقت ډول راوځي. استهلاکي په پړاویز ډول غونډیږي او یوازي د یوې ټاکلي مودې وروسته، د ماشینونو او نویو اوزارو د رانیولو او بنسټیزو بیارغونو لپاره کاریږي. په دې ډول سره، د فنډونو د دوران پر مهال یو موسسه کله – کله آزادي پیسې لاس ته راوړي. د بېلګي په ډول، هغه شمیر پیسې، چي د خامو موادو او انرژۍ لپاره ځانګړي سوي دي، ځیني وختونه ذیرمه کیږي، ځکه د دغو مادي ارزښتونو رانیول یوازي، د ټاکلو وختونو د تېریدلو وروسته عملي کیږي. په همدې ډول سره، د مزدونو په فنډ کي، د محصولاتو خرڅلاو ذیرمه کیږي، خو مزدونه یوازي په میاشتني یا په میاشت کي دوه ځله ورکول کیږي.

۳ – آزاد پولي مبالغ دغه راز د ټولني او موسساتو له سوچه عاید څخه هم رامنځته کیږي. زیار ایستونکي هم موقتاً پریښودل سوي پیسې په لاس کي اخیستلای سي. دا پیسې، د پس انداز د صندوقونو له لاري، په بانک کي ځای پر ځای کیږي او د کریډیټي عملیاتو لپاره ګټه ورڅخه اخیستل کیږي، خو آزادي پیسې یوازي هغه مهال د کریډیټ په وسیلې باندي بدلیږي، چي نوري موسسې اړتیا ورته پیدا کړي. موسسې د بېلګي په ډول، د خپلو مبالغو د دوران پر مهال، پورونو ته اړتیا پیدا کوي. د یوې موسسې په واک کي سته پیسې، کله لږي او کله زیاتېږي. پولي ذیرمي کله – کله د

موسسې د اړتیاوو لپاره لري او کله هم ډیري وي. د بېلگي په ډول، د خوړو جوړولو فابریکې، د لبلبو یا گني د لاس ته راوړلو پر مهال، ډیرو لگښتونو ته اړتیا لري، خو د محصولاتو د خرڅولو پر وخت بیا لږ پیسې غواړي. په همدې مهال کي بیا شوني ده نوري موسسې، اضافي لگښتونو لپاره پیسو ته اړتیا پیدا کړي. نو دا پیسې د کریډیټ څخه په گټي اخیستني سره، د ټول ملي اقتصاد د ودي لپاره کارېږي.

۴ – کریډیټ، د موسساتو د بنسټیزو فنډونو په وده کي، د تخنیکي پرمختگ په عملي کولو او د موسساتو د دوراني بنسټونو پر مهال، ډیره ونډه لوبوي. کریډیټ، د تولیداتو لړۍ چټکه کوي، د هغوی خرڅلاو زیاتوي او د تولید او استهلاک ترمنځ زماني توپیر لنډوي. په دې ډول سره کریډیټ، د عامو تولیداتو پر اغیزمنتوب باندي مثبته اغېزه کوي.

۵ – په کریډیټي مناسباتو کي، د ربحي د سمي بیه ټاکل ډیر ارزښت لري. د ربحي کچه خپلي پولي لري. ربح باید د دې لپاره بسنه وکړي، چي په پور اخیستونکو موسساتو کي د سپما لپاره اغیزناکي انگیزې رامنځ ته کړي او په بانکونو او د پس انداز په صندوقونو کي له پیسو د زیاتي ساتني څخه ډډه وکړي. د کریډیت ربحه باید شرایطو ته په کتو او د هغوی اغیزمنتوب په پام کي نیولو سره، د ۱ څخه تر ۱۰٪ پوري وي. د کریډیټ د ربحي دا توپیر د دې لپاره کارېږي، تر څو د ربحي پالیسي، د تولیدي کلکتیفونو او ټولي ټولني گټي په پام کي ونیولای سي.

وروستۍ خبري

۱ - که له انقلاب څخه وړاندي روسيې، د نړۍ يوازي ٪۴ توليدي محصولات جوړول، اوس په شوروي اتحاد کي د نړۍ پنځمه برخه صنعتي توليدات توليد کيږي او ټول سوسياليستي هيوادونه بيا د نړيوالو صنعتي محصولاتو ٪۴۰ برخه جوړوي. د نړيوال سوسياليستي سيستم غړي هيوادونه د ګډو اقتصادي بنسټونو (د توليد پر وسايلو عام مالکيت) بنسټونو، ورته سياسي نظامونو (د زيار ايستونکو سياسي واک، د کمونستي او کارګري ګوندونو په وسيله) ګډي ايډيالوژۍ (مارکسيزم - لنينزم) او ګډو بنسټيزو موخو (د ځېښاک څخه د بشريت خلاصون، د ځمکي پر مخ د سولي ساتل او کمونستي ټولني جوړول) دي. دا ټول عوامل د دې لامل سوي دي، چي د سوسياليستي هيوادونو ترمنځ، د مساوي حقوقو، همکارۍ او متقابلو مرستو پر اساس نوي اړيکي رامنځته او زياتي سي.

۲ - د ملي اقتصاد د پلانونو انسجام، د اقتصادي پاليسيو لپاره مشورې، د لېواله هيوادونو له لوري د صنايعو د ځينو برخه د ودي لپاره ګډه پلان جوړونه او د پلان جوړوني او ملي اقتصاد د ادارې اړوند د تجربو شريکول، د وړونو هيوادونو ترمنځ زيات دي. په هغو اقتصادي برخو کي، چي د ګډ کار او پراختيا هوکړه باندي سوې ده، د پلان له مخي ګډ کار کيږي. دا ګډ کار د دې لامل کيږي، چي بيلابيل هيوادونه د خپلو وطني سرچينو څخه د سوسياليستي همکارۍ په چوکاټ کي ښه ګټه واخيستلای سي. د دې سربېره، دا هيوادونه د پانګوالي هيوادونو د اقتصادي کړکېچونو څخه هم خوندي وي. سوسياليستي اقتصاد په ثابت او چټک ډول سره وده کوي.

۳ - سوسياليستي هيوادونه د مخ پر وده هيوادونو سره، د هغوی ټولنيز سيستم ته له کتلو پرته مساويانه مرستي کوي. سوسياليستي هيودونه په پوره قاطعيت سره، د امپرياليزم او استعمار د تبعيضي سياستونو پر خلاف ولاړ دي او په نړيوال اقتصاد کي د نوي او عادلانه نظم غوښتونکي دي.

۴ - د پانګوالۍ سره په اقتصادي سيالۍ کي، د برياليتوب اصلي شرط د علم او ټکنالوجۍ پراختيا او په ملي اقتصاد کي د هغه څخه ګټه اخيستنه ده. و . ا . لنين ويلي وه: «بريا به د هغه چا وي، چي تر ټولو ښه تخنيک، نظم، ډسپلين او ښه ماشينونه ولري.» «د علم او ټکنالوجۍ ډيره پراختيا دا مهال، د سوسياليزم او پانګوالۍ ترمنځ، د تاريخي سيالۍ اصلي برخه او د سوسياليستي ټولني د ودي اړين شرط دی.»

۵ – په سوسیالیستي هیوادونو کي د علم او تکنالوجی لاسته راوړني د صنایعو په ډیرو څانگو، کرنیزو برخو او د تولید په برخه کي د کادرونو پر بنسټونو ولاړ دي. (باید ووایو، چي د نړی دریمه برخه علمي کارکونکي د سوسیالیستي هیوادونو غړي دي.)
٦ – سوسیالیزم د ټولني د ټولو غړو، د هوساینې زیاتېدونکې زمینه برابروي. په سوسیالیستي هیوادونو کي، د کاري مزد د ورکولو پر مهال، بیکاري، استثمار، کړکېچونه، نژادي تبعیضونه او نوري ستونزي نسته. د ټولني ملي عاید کال تر بل کال پوري وده کوي. سوسیالیستي هیوادونه د ښووني او روزني، روغتیایي چوپړونو او نورو برخو کي تر پرمختللو پانگوالي هیوادونو مخکي دي.
٧ – له پانگوالی سره، د سوسیالیزم په اقتصادي سیالی کي، په پانگوالي هیوادونو کي د زیار ایستونکو د ژوند د ښه والي او سوسیالیستي بنسټونو پیاوړي کولو کي انقلابي اغېزه لري. له دې سره – سره، چي د پانگوالی دفاع کونکي هڅه کوي، د سوسیالیزم بنسټیز ښه والی پټ کړي او لاسته راوړني یې ور بدنامه کړي، خو خپله په پانگوالي هیوادونو کي د سوسیالیزم لپاره مبارزه د ودي په حال کي ده. دا مهال، د زیار ایستونکو اقتصادي او ټولنیز ایډیالونه، نه د تصور له مخي، بلکې په سوسیالیستي هیوادونو کي د عیني واقعیتونو له مخي شکل اخلي.
٨ – سوسیالیستي هیوادونه، د نړی د ولسونو لپاره، د دې بیلگه جوړه کړې ده، چي څه ډول وکولای سي په لنډ وخت کي، یو وروسته پاته کرنیز هیواد په لوی صنعتي هیواد بدل کړي. د و . ا . لنین دا وړاندوینه، چي ویلي یې وه «بریالی سوسیالیزم، په نړیوالو پیښو کي خپل عمده اغېزه، د سوسیالیستي ټولني د ښې پراختیا او تر هر څه وړاندي د خپلي اقتصادي پالیسی په واسطه ښیي» رښتیا کیږي.
٩ – ستونزمنه وه، چي په دې لنډ کتاب کي دي، د سوسیالیزم د سیاسي اقتصاد اړوند ټولو پوښتنو ته ځواب ورکول سي. شاید د لوستونکو سره نوري پوښتني هم وي، چي موږ ته په لیک استولو سره یې ځواب ورکولو ته چمتو یو.

پای

د کتاب له متن څخه:

يوازي سوسياليزم کولای سي د توليداتو چټکه او سيده وده را منځته کړي، د زيار ايســـتونکو ورځ تر بلي زياتيدونکي مادي او فرهنګي اړتياوي ورپوره کړي او بشريت د هغو بې حسابه رنځونو څخه، چي پانګوالۍ ور په برخه کړي دي؛ وساتي.